



Foto omslag: humantouchphotography.nl



# Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

slo





# **Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal**

September 2012

**slo**

nationaal  
expertisecentrum  
leerplan-  
ontwikkeling

Verantwoording



**2012 SLO (nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling), Enschede**

Mits de bron wordt vermeld, is het toegestaan zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren en/of verspreiden en om afgeleid materiaal te maken dat op deze uitgave is gebaseerd.

**Auteurs:** B. van der Leeuw en C. Ravesloot

**In samenwerking met:** Jan van Brabant College Helmond

**Informatie**

SLO

Afdeling: vo onderbouw

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 660

Internet: [www.slo.nl](http://www.slo.nl)

E-mail: [vo-onderbouw@slo.nl](mailto:vo-onderbouw@slo.nl)

**AN:** 4.6068.455

# Inhoud

<b>1.</b>	<b>Inleiding</b>	<b>5</b>
<b>2.</b>	<b>Verantwoording materiaal en context</b>	<b>7</b>
<b>3.</b>	<b>Van referentieniveaus naar kijkwijzers</b>	<b>11</b>
3.1	Opbouw en gebruikers(on)gemak van het referentiekader	11
3.2	Naar eenduidige, enkelvoudige en vergelijkbare omschrijvingen	14
<b>4.</b>	<b>Kijkwijzers gebruiken</b>	<b>17</b>
4.1	De Kijkwijzer Fictie gebruiken	18
4.2	De Kijkwijzer Schrijven gebruiken	34
<b>5.</b>	<b>Leerlingteksten analyseren</b>	<b>51</b>
5.1	Boekverslagen Chantal met de Kijkwijzer Fictie	52
5.2	Boekverslagen Sanne geanalyseerd met de Kijkwijzer Schrijven	67
5.3	Boekverslag Umer geanalyseerd met de Kijkwijzers Fictie en Schrijven	81
<b>6.</b>	<b>Verschillende opdrachten voor de niveaus 2F en 3F</b>	<b>93</b>
6.1	De vragen in de opdracht 'boekverslag' nader bekeken	97
6.2	Herordening van de vragen voor 2F en 3F	99
<b>7.</b>	<b>Besluit</b>	<b>105</b>
	<b>Literatuur</b>	<b>107</b>
	<b>Bijlage 1 Opdracht leesverslag 3 havo, Jan van Brabant College</b>	<b>109</b>
	<b>Bijlage 2 Voorbeeld van een volledige leerlingtekst</b>	<b>113</b>
	<b>Bijlage 3 Kijkwijzer voor beoordeling Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten</b>	<b>119</b>
	<b>Bijlage 4 Kijkwijzer voor beoordeling Schrijven</b>	<b>123</b>
	<b>Bijlage 5 Opdracht boekverslag 2F (Literair lezen en schrijven)</b>	<b>125</b>
	<b>Bijlage 6 Opdracht boekverslag 2F (Schrijven), 3F (Literair lezen)</b>	<b>127</b>
	<b>Bijlage 7 Opdracht recensie (Literair lezen en Schrijven 3F)</b>	<b>129</b>



# 1. Inleiding

Op 15 januari 2010 heeft de ministerraad ingestemd met de wettelijke vastlegging van het referentiekader taal en rekenen. De basis hiervoor is gelegd in de rapporten van de Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008, 2009). Daarmee is vast komen te staan dat scholen en docenten in het voortgezet onderwijs zullen moeten (leren) werken met het referentiekader. SLO heeft zich sinds 2009 ten doel gesteld de referentieniveaus concreet te maken en ervaring op te doen met het werken ermee. In 2010 en 2011 zijn concretisering van respectievelijk de domeinen schrijven en lezen (Meestringa, Ravesloot en De Vries, 2010) en spreken en gesprekken voeren (Van der Leeuw, Meestringa en Ravesloot, 2011). In de nu voorliggende publicatie presenteren we een concretisering van het referentiekader taal aan de hand van een specifieke taak: het boekverslag. Opleiders, nascholers en begeleiders kunnen deze publicatie inzetten in hun werk met aanstaande docenten; het biedt bruikbare voorbeelden van de werking van het referentiekader taal. Voor docenten kunnen die voorbeelden een inspiratiebron zijn voor het vormgeven van hun literatuur- en schrijfonderwijs.

In 2011 heeft SLO in samenwerking met de sectie Nederlands van het Jan van Brabant College in Helmond boekverslagen (ook wel literaire leesverslagen of fictieverslagen genoemd) in de onderbouw van het voortgezet onderwijs geanalyseerd met het behulp van het referentiekader. De selectie van het leerlingmateriaal waarmee we hebben gewerkt, verantwoorden we in hoofdstuk 2

Uit eerdere ervaringen met werken met het referentiekader weten we, dat de teksten in het referentiekader hier en daar moeilijk te doorgronden zijn. SLO heeft de omschrijvingen uit het referentiekader taal daarom herordend in handzame kijkwijzers met de titel *Kijkwijzers. Beter zicht op het referentiekader taal*. Deze kijkwijzers hebben we gebruikt om de boekverslagen van een aantal leerlingen uit 3-havo te analyseren voor zowel schrijven als literaire competentie. De totstandkoming van de kijkwijzers voor de domeinen Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten (kortweg Kijkwijzer Fictie) en voor Schrijven bespreken we in hoofdstuk 3.

We verantwoorden in hoofdstuk 4 hoe we met behulp van de Kijkwijzers Schrijven en Fictie de prestaties van de leerlingen hebben ingeschaald op de betreffende F-niveaus.

In hoofdstuk 5 doen we verslag van de analyse van de boekverslagen. We hebben in kaart gebracht hoe met behulp van het referentiekader taal:

1. momenten in de literaire ontwikkeling van leerlingen vallen te beschrijven;
2. momenten in de ontwikkeling van de schrijfvaardigheid van leerlingen vallen te beschrijven;
3. de ontwikkeling van schrijfvaardigheid en literaire competentie zich tot elkaar verhouden.

De traditionele functie die het boekverslag in de onderwijspraktijk veelal heeft, is die van controlemiddel. De vraag 'Heeft de leerling het boek gelezen?' staat centraal. In onze benadering is het boekverslag een middel om leerlingen in hun ontwikkeling te begeleiden, zowel op het gebied van literaire competentie als op het gebied van schrijven. Deze invalshoek maakt duidelijk dat het boekverslag geen statische opdracht kan zijn, maar dat de taak mee moet evolueren met de groeiende vaardigheid van de leerling. In hoofdstuk 6 doen we daarom

voorstellen voor drie opdrachten die met de ontwikkeling van de leerling meegroeien. Daarbij werken we vanuit een traditioneel boekverslag toe naar een open schrijfo opdracht, te weten een recensie.

Onze conclusies en plannen voor verdere uitwerking van het referentiekader voor het onderdeel 'schrijven over fictie' presenteren we in hoofdstuk 7.

Bart van der Leeuw en Clary Ravesloot



## 2. Verantwoording materiaal en context

Met het oog op de concretisering van het referentiekader taal hebben we in het schooljaar 2010-2011 boekverslagen (ook wel literaire leesverslagen of fictieverslagen genoemd) verzameld in een 3-havo klas van het Jan van Brabant Collega in Helmond. Het schrijven van boekverslagen is in de onderbouw van het voortgezet onderwijs een gebruikelijke taak binnen het vak Nederlands. Tegen de achtergrond van het referentiekader taal is het echter een bijzondere taak, omdat er twee domeinen van het vak in het geding zijn. Enerzijds past het boekverslag in het domein Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten: via het boekverslag toont de leerling zijn literaire competentie. Anderzijds past het boekverslag in het domein Schrijven: via het boekverslag toont de leerling zijn schrijfvaardigheid. Een analyse van boekverslagen maakt het in principe mogelijk om binnen één en dezelfde taalkaak leerlingprestaties ten aanzien van verschillende domeinen - Fictie en Schrijven - met elkaar te vergelijken. Naast deze vergelijking van domeinen stelden we ons ook ten doel om prestaties van leerlingen op verschillende momenten met elkaar te vergelijken. Daartoe was het nodig om van een aantal leerlingen meerdere gelijksoortige teksten te verzamelen die op verschillende momenten in het jaar waren geschreven. Een vergelijking van dergelijke leerlingprestaties maakt het in principe mogelijk iets over hun taalontwikkeling te zeggen.

Voor de door ons beoogde concretisering van het referentiekader taal hebben we uiteindelijk gebruikgemaakt van achttien boekverslagen van zes leerlingen<sup>1</sup> uit een 3-havo klas. Elke leerling schreef in de periode december 2010 - mei 2011 drie verslagen: twee verslagen naar aanleiding van een gelezen boek en een verslag naar aanleiding van een gezamenlijk bekeken film, De Tweeling, naar het gelijknamige boek van Tessa de Loo. Om een indruk te geven van de literaire voorkeuren van deze leerlingen volgt hieronder een overzicht van de gelezen en bekeken werken:

Leerling	Datum	Boek of film
Umer	16-12-2010	Caterina von Bredow, Ik en mijn broer
	06-02-2011	Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?
	mei 2011	De Tweeling
Sanne	18-12-2010	Gonneke Huizing, Verboden te zoenen
	10-02-2011	Elle van den Boogaart, Prooi
	mei 2011	De Tweeling
Chantal	15-11-2010	Elle van den Bogaart, Duizend kilometer
	11-02-2011	Heleen Vreeswijk, Eerwraak
	mei 2011	De Tweeling

<sup>1</sup> De namen van de leerlingen zijn gefingeerd.

Leerling	Datum	Boek of fil
Delano	22-12-2010	Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?
	11-02-2011	Hassan Bahara, Een verhaal uit de stad Damsko
	25-05-2011	De Tweeling
Robin	16-12-2010	Edward van Vendel, Ons derde lichaam
	11-02-2011	Selma Noort, Dat spel van jou en mij
	mei 2011	De Tweeling
Pim	18-12-2010	John Boyne, De Jongen in de gestreepte pyjama
	04-02-2011	Peter Bekkers, Trouw is de andere wang
	mei 2011	De Tweeling

Voor het schrijven van hun boekverslagen gebruiken leerlingen een zeer uitvoerige opdracht (zie bijlage 1). Daarin is het stramien van het verslag gedetailleerd voorgeschreven. Het verslag moet achtereenvolgens bestaan uit:

- feitelijke gegevens van het boek;
- persoonlijke ervaring;
- inhoud;
- opbouw;
- personages;
- plaats;
- tijd;
- titel;
- beoordeling;
- algemene vragen over thema('s), begin en einde van het boek;
- twee verwerkingsopdrachten, beschrijvend;
- twee verwerkingsopdrachten verdiepend;
- twee verwerkingsopdrachten evaluerend.

Deze onderdelen zijn meestal toegelicht met een vraag of een set vragen. Zo kan de leerling bij het onderdeel 'personages' gebruikmaken van de vragen: *Wie zijn de belangrijkste personen? Wat hebben ze met elkaar te maken? Beschrijf hun karakter. Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk?*

Voorbeelden van verdiepende verwerkingsopdrachten zijn:

- *Schrijf een gedeelte van het verhaal in een ander vertelperspectief. Leg uit waarom je juist dat gedeelte en dat vertelperspectief hebt gekozen.*
- *Kies één persoon uit het verhaal die voor jou bijzondere eigenschappen heeft. Noem die eigenschappen en leg uit waarom jij ze zo bijzonder vindt.*

De boekverslagen die op basis van deze opdracht worden geschreven zijn natuurlijk zeer omvangrijk; zes á zeven dicht beschreven pagina's is geen uitzondering. Met het oog op een grondige en meervoudige analyse (fictie en schrijven) zijn die teksten gereduceerd tot een overzichtelijk en vergelijkbaar formaat van ongeveer drie pagina's. Bij het samenstellen van deze verkorte tekstversies is ervoor gezorgd dat deze representatief zijn voor de oorspronkelijke versies. Het stramien vraagt bijvoorbeeld meerdere keren een beoordeling; we hebben steeds maar één van die beoordelende tekstdelen opgenomen. Waar tekstdelen zijn weggelaten is dat aangegeven met (...). Van de verkorte en geanalyseerde tekstversies zijn er uiteindelijk vijf in deze publicatie opgenomen. In hoofdstuk 5 analyseren we één boekverslag van Umer en twee verslagen van respectievelijk Sanne en Chantal.

Wat gebeurt er met de boekverslagen nadat de leerlingen ze hebben ingeleverd? Welke feedback ontvangen leerlingen op de door hen geleverde prestatie? Over deze vragen hebben we met een aantal docenten Nederlands van het Jan van Brabant College in een vaksectiebijeenkomst doorgepraat. Dit gesprek leverde het volgende beeld op.

De feedback op de boekverslagen wordt hoofdzakelijk gegeven via een correctieblad op de elektronische leeromgeving (ELO) van de school. Daarin worden algemene tips gegeven over het verbeteren van het boekverslag, inclusief aanwijzingen op gebied van 'schrijven' (zoals spelling en opbouw). De meeste aanwijzingen betreffen de literaire competentie van de leerling.

Voorbeelden van algemene tips die vaak worden gegeven zijn:

- Geef uitgebreidere antwoorden.
- Geef meer voorbeelden.
- Kies de volgende keer een moeilijker boek.
- Maak de samenvatting korter.
- Licht de beoordelingswoorden (beter) toe met voorbeelden.
- Probeer na te denken over wat je voelt.

Een voorbeeld van positieve feedback is:

- Je verslag is uitgebreid/netjes/goed uitgewerkt, creatief.

De docenten zouden deze schriftelijke feedback graag mondeling willen toelichten, maar daarvoor ontbreekt ze vaak de tijd in de lessen. Ze bieden leerlingen in elk geval wel aan om extra mondelinge feedback te komen halen. Incidenteel lukt het om met een hele klas alle verslagen individueel na te bespreken; dat geeft veel voldoening. Ook bespreken de docenten soms een opdracht klassikaal, met behulp van het smartboard. Zaken die bij veel leerlingen niet goed gaan, worden dan klassikaal behandeld. Sommige docenten werken met een 'modelvoorbeeld'. Bij het klassikaal bespreken van zo'n voorbeeld wordt vooral ingezoomd op de volgende zaken:

- Hoe schrijf je een korte samenvatting?
- Hoe beargumenteer je een mening met argumenten?
- Overgeslagen opdrachten.

Leerlingen verwerken soms uit zichzelf de feedback in hun volgende verslag. De ervaring is dat leerlingen in elk geval wat doen met individuele mondelinge feedback. Vormen van feedback waarbij leerlingen ook elkaar en zichzelf beoordelen zouden aanvullend kunnen zijn op de schriftelijke en klassikale feedback die de docenten geven, vooral op die momenten dat het ze niet lukt tijd te vinden om de verslagen met alle leerlingen afzonderlijk te bespreken.



## 3. Van referentieniveaus naar kijkwijzers

Eerdere ervaringen met de concretisering van het referentiekader taal wezen uit dat de teksten in dat document soms moeilijk te doorgronden zijn. In reactie hierop zijn er kijkwijzers ontwikkeld waarin per domein de informatie uit het referentiekader is uiteengehaald en opnieuw overzichtelijk is geordend (Van der Leeuw, Meestringa, Ravesloot, 2011). We zullen de ontwikkeling van de kijkwijzers voor de domeinen Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten en Schrijven hieronder toelichten.

Voor alle kijkwijzers verwijzen we naar de publicatie *Kijkwijzers. Beter zicht op het referentiekader taal* (2012).

### 3.1 Opbouw en gebruikers(on)gemak van het referentiekader

In de tekst van het referentiekader is steeds sprake van de drie- of vierslag :

- algemene omschrijving;
- tekstkenmerken (bij de receptieve vaardigheden luisteren en lezen);
- taken;
- kenmerken van de taakuitvoering.

Kijken we naar de niveaus 1F en 2F van bijvoorbeeld het domein Schrijven, dan zien we onder andere het volgende:

	Niveau 1F	Niveau 2F
<b>Algemene omschrijving</b>	Kan korte, eenvoudige teksten schrijven over alledaagse onderwerpen of over onderwerpen uit de leefwereld.	Kan samenhangende teksten schrijven met een eenvoudige, lineaire opbouw, over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
<b>Taken</b>		
1. Correspondentie	Kan een briefje, kaart of e-mail schrijven om informatie te vragen, iemand te bedanken, te feliciteren, uit te nodigen en dergelijke.	Kan e-mails of informele brieven schrijven en daarbij meningen en gevoelens uitdrukken. Kan met behulp van standaardformuleringen eenvoudige zakelijke brieven produceren en schriftelijke verzoeken opstellen.
2. Formulieren invullen, berichten, advertenties en aantekeningen	Kan een kort bericht, een boodschap met eenvoudige informatie schrijven. Kan eenvoudige standaardformulieren invullen. Kan aantekeningen maken en overzichtelijk weergeven.	Kan notities, berichten en instructies schrijven waarin eenvoudige informatie van onmiddellijke relevantie voor vrienden, docenten en anderen wordt overgebracht. Kan een advertentie opstellen

<p>3. Verslagen, werkstukken, samenvattingen, artikelen</p> <p>4. Vrij schrijven</p>	<p>Kan een verslag en of een werkstuk schrijven en daarbij stukjes informatie uit verscheidene bronnen samenvatten.</p> <p>Kan eigen ideeën, ervaringen, gebeurtenissen en fantasieën opschrijven in een verhaal, in een informatieve tekst of in een gedicht.</p>	<p>om bijvoorbeeld spullen te verkopen. Kan aantekeningen maken tijdens een uitleg of les.</p> <p>Kan verslagen en werkstukken schrijven met behulp van een stramien en daarbij informatie uit verscheidene bronnen samenvoegen. Kan onderhoudende teksten schrijven en overtuigen met argumenten. Kan een collage, een krant of muurkrant maken.</p>
<p><b>Kenmerken taakuitvoering</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Samenhang</li> <li>• Afstemming op doel</li> <li>• Afstemming op publiek</li> <li>• Woordgebruik en woordenschat</li> <li>• Spelling, interpunctie en grammatica</li> <li>• Leesbaarheid</li> </ul>	<p>De informatie is zodanig geordend, dat de lezer de gedachtegang gemakkelijk kan volgen en het schrijfdoel bereikt wordt. De meest bekende voegwoorden (en, maar, want, omdat) zijn correct gebruikt, met andere voegwoorden komen nog fouten voor.</p> <p>Fouten met verwijswwoorden komen voor.</p> <p>Samenhang in de tekst en binnen samengestelde zinnen is niet altijd duidelijk.</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p>	<p>Gebruikt veel voorkomende verbindingswoorden (als, hoewel) correct.</p> <p>De tekst bevat een volgorde; inleiding, kern en slot.</p> <p>Kan alinea's maken en inhoudelijke verbanden expliciet aangeven.</p> <p>Maakt soms nog onduidelijke verwijzingen en fouten in de structuur van de tekst.</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p> <p>(...)</p>

Het referentiekader voor het Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten is net iets anders opgebouwd, volgens de driedeling:

- algemene omschrijving;
- teksten;
- kenmerken van de taakuitvoering.

	Niveau 1F	Niveau 2F
<b>Algemene omschrijving</b>	Kan jeugdliteratuur belevend lezen.	Kan eenvoudige adolescentenliteratuur herkendend lezen.
<b>Teksten</b> Tekstkenmerken	De structuur is eenvoudig. Het tempo waarin de spannende of dramatische gebeurtenissen elkaar opvolgen is hoog.	De structuur is helder. Het verhaal heeft een dramatische verhaallijn waarin de spanning af en toe wordt onderbroken door gedachten of beschrijvingen. Poëzie en liedjes hebben meestal een verhalende inhoud en een emotionele lading.
<b>Kenmerken taakuitvoering</b>		
• Begrijpen	(...)	(...)
• Interpreteren	Kan relaties leggen tussen de tekst en de werkelijkheid. Kan spannende, humoristische of dramatische passages in de tekst aanwijzen. Herkent verschillende emoties in de tekst, zoals verdriet, boosheid en blijdschap.	Kan bepalen in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn. Kan personages typeren, zowel innerlijk als uiterlijk. Kan het onderwerp van de tekst benoemen.
• Evalueren	(...)	(...)

Voor de gebruiker - de leraar die met het referentiekader in de hand de prestaties van leerlingen wil inschalen - zijn de volgende zaken van belang:

- De omschrijvingen bevatten vaak meerdere informatie-eenheden, bijvoorbeeld: *Kan verslagen en werkstukken schrijven met behulp van een stramien en daarbij informatie uit verscheidene bronnen samenvoegen.* Of bij Fictie: *Kan eenvoudige adolescentenliteratuur herkendend lezen!* Zulke meervoudige omschrijvingen belemmeren een efficiënte inschaling van een leerlingprestatie.
- De gekozen formuleringen maken het verschil tussen de niveaus niet altijd helder, vergelijk bij Schrijven:
  - 1F: kan korte, eenvoudige teksten schrijven over alledaagse onderwerpen of over onderwerpen uit de leefwereld.
  - 2F: kan samenhangende teksten schrijven met een eenvoudige, lineaire opbouw, over uiteenlopende vertrouwde onderwerpen uit de (beroeps)opleiding en van maatschappelijke aard.
- De gebruiker moet goed zoeken om erachter te komen wat nu precies het verschil is tussen de niveaus. Een korte duiding van het verschil geniet de voorkeur.
- Informatie staat door elkaar, zoals bij Schrijven aspecten van samenhang op het niveau van tekstopbouw, alineagebruik en zinsniveau: *Gebruikt veel voorkomende verbindingswoorden (als, hoewel) correct. De tekst bevat een volgorde: inleiding, kern en slot. Kan alinea's maken en inhoudelijke verbanden expliciet aangeven. Maakt soms nog onduidelijke verwijzingen en fouten in de structuur van de tekst.* Bij Fictie staat bij de taakomschrijvingen veel informatie over verschillende aspecten van het literaire

begrippenapparaat bij elkaar. De formulering *Kan bepalen in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn. Kan personages typeren, zowel innerlijk als uiterlijk. Kan het onderwerp van de tekst benoemen* bevat omschrijvingen over de relatie met de werkelijkheid, personages en thematiek. Het is overzichtelijker om die verschillende aspecten uit elkaar te trekken.

- Het referentiekader is zodanig georganiseerd dat een beschrijving op 1F steeds is geïmpliceerd in de beschrijvingen van de hogere niveaus. Anders gezegd: ook op 2F zorgen de leerlingen er bij Schrijven voor dat de lezer de gedachtegang makkelijk kan volgen en dat het doel wordt bereikt. Of bij Fictie: ook op 2F leggen leerlingen relaties tussen de tekst en de werkelijkheid. Die geïmpliceerde vaardigheden gaan in het geheel van beschrijvingen vaak verloren.

### 3.2 Naar eenduidige, enkelvoudige en vergelijkbare omschrijvingen

Aan de hand van bovenstaande opmerkingen hebben we de beschrijvingen van de referentieniveaus eerst afgebroken in zo klein mogelijke, enkelvoudige elementen. Vervolgens zijn die elementen opnieuw geordend. Voor die nieuwe ordening hebben we een aantal nieuwe categorieën moeten toevoegen. Zo maken we bij de omschrijving van de Taak bij Schrijven (waarin de oorspronkelijke Algemene omschrijving is verwerkt) gebruik van drie aspecten:

- inhoud/context, zoals *in alledaagse onderwerpen*;
- functies/doelen, zoals *beschrijven* en *informer*;
- vorm, zoals *correspondentie: persoonlijk* en *zakelijk*.

En ook bij de Taakuitvoering voor Schrijven zijn een aantal kenmerken in kleinere aspecten uiteengelegd. Bij Samenhang maken we bijvoorbeeld onderscheid tussen:

- gedachtegang;
- relaties;
- tekstopbouw;
- alineagebruik;
- zinsniveau.

Vergelijkbaar is de nieuwe indeling bij het Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten, waarin we de volgende drie aspecten onderscheiden:

- leeswijze, zoals *in belevend en herkendend lezen*;
- tekstkenmerken, zoals inhoud, structuur, gelaagdheid en literaire procedés;
- tekstsoort/vorm, zoals *in jeugdliteratuur*.

Bij de Taakuitvoering voor het Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten zijn eveneens bepaalde kenmerken in kleinere aspecten uiteengelegd. Zo delen we Begrijpen op in:

- structurelementen;
- stijl;
- genre/inhoud;
- personages.

Deze werkwijze resulteerde in kijkwijzers met korte en zoveel mogelijk eenduidige omschrijvingen, die de gebruiker in één oogopslag zicht geven op wat er op een bepaald niveau van leerlingen wordt gevraagd. De kijkwijzers vergemakkelijken ook een snelle vergelijking van de verschillende niveaus. Ter illustratie volgt hier het deel van de Kijkwijzer Fictie, dat correspondeert met het fragment uit het referentiekader dat in paragraaf 3.1 staat.



	Niveau 1F	Niveau 2F
<b>Aspecten van de taak</b>		
<b>Algemeen</b> Leeswijze	Kan belevend lezen	Kan belevend en herkendend lezen
<b>Tekstkenmerken</b> Inhoud	Spannende of dramatische gebeurtenissen	Spannende of dramatische gebeurtenissen Poëzie heeft meestal een verhalende inhoud
Structuur	Eenvoudige structuur	Heldere structuur
Gelaagdheid	Gebeurtenissen volgen elkaar in hoog tempo op	Spanning wordt af en toe onderbroken door gedachten of beschrijvingen
Literaire procedés		Eenvoudige literaire procedés komen voor (zoals tijdssprongen, beschrijvingen)
<b>Tekstvorm/soort</b>	Jeugdliteratuur	Eenvoudige adolescentenliteratuur
<b>Kenmerken van de taakuitvoering</b>		
<b>Begrijpen</b>	(...)	(...)
<b>Interpreteren</b> Relatie met de werkelijkheid	Legt relaties tussen de tekst en de werkelijkheid	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn
Structuurelementen	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan	Als 1F
Personages	Herkent verschillende emoties in de tekst (zoals verdriet, boosheid of blijdschap)	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk
Thematiek		Benoemt het onderwerp van de tekst
<b>Evalueren</b>	(...)	(...)

De kijkwijzers voor Gesprekken, Spreken, Luisteren en Lezen van zakelijke teksten (Van der Leeuw, Meestringa en Ravesloot, 2011) zijn op dezelfde wijze tot stand gekomen. Met deze kijkwijzers hebben we met groepen leraren Nederlands goede ervaringen opgedaan (zie bijvoorbeeld Van der Leeuw, Meestringa & Ravesloot, 2011). De duidelijkheid en de hanteerbaarheid van het referentiekader wordt er naar hun mening mee vergroot. De kijkwijzers voor het Lezen van fictie en voor Schrijven zijn opgenomen in bijlage 3 en 4.



## 4. Kijkwijzers gebruiken

Om het schrijven van boekverslagen door leerlingen te volgen en te evalueren gebruiken we de Kijkwijzer Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten (kortweg: Kijkwijzer Fictie) en de Kijkwijzer Schrijven. In dit hoofdstuk laten we zien hoe dat gaat, eerst voor Fictie (4.1) en daarna voor Schrijven (4.2).

Vooraf vergelijken we de schrijfp opdracht 'boekverslag' met de mogelijke taken die in de Kijkwijzers Fictie en Schrijven worden genoemd.

Wat betreft Fictie komen we tot de volgende conclusies. Voor het boekverslag moet een fictief of literair werk worden gelezen op basis van een keuzelijst die jaarlijks in samenwerking met de mediathecaris wordt vastgesteld. Op de lijst staat adolescentenliteratuur en eenvoudige volwassenenliteratuur (zoals *Slangen aaien* van Mirjam Boelsums). De adolescentenliteratuur op de lijst verschilt qua moeilijkheidsgraad. Zo is de roman *Duizend kilometer van Elle van den Bogaart* van een lager niveau dan *Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?* van Gail Giles. De eerstgenoemde roman heeft vooral kenmerken op 2F: het gaat om spannende en dramatische gebeurtenissen, het boek heeft een heldere structuur waarin de spanning wel wordt onderbroken door gedachten van de personages of door beschrijvingen en er komen eenvoudige literaire procedés in voor, zoals tijds- en perspectiefwisselingen. *Duizend kilometer* is te typeren als eenvoudige adolescentenliteratuur en dus als een roman op niveau 2F. De uit het Amerikaans vertaalde roman *Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?* is te typeren als adolescentenliteratuur op niveau 3F: de roman appelleert sterk aan persoonlijke en maatschappelijke onderwerpen (Hoe ga je om met een groot geheim? Hoe ga je om met iemand die een misdaad heeft begaan?) en heeft een relatief complexe structuur omdat het vertellersperspectief een aantal malen wisselt. De gehanteerde literaire procedés worden wel expliciet gemarkeerd. De roman heeft een diepere betekenislaag.

Bij het gelezen werk worden vragen en opdrachten gemaakt die een appel doen op de leeswijzen belevend (1F), herkenkend (2F) en reflecterend (3F) lezen. Belevend lezen is een manier van lezen die past bij de ontwikkelingsfase waarin de leeshouding en literatuuropvatting van de leerling vooral gekenmerkt wordt door een behoefte aan spanning ofwel actie en drama ofwel emotie (Witte, 2008). Herkenkend lezen hoort bij de ontwikkelingsfase waarin literatuur bijdraagt aan de interesse in herkenbare situaties, gebeurtenissen en emoties (Witte, 2008). De personages en situaties waarin zij terechtkomen zijn in deze fase voor de lezers herkenbaar. Reflecterend lezen is een manier van lezen die past bij de ontwikkelingsfase waarin literatuur vooral een middel is om de wereld te verkennen en eigen gedachten over allerlei kwesties te vormen (Witte, 2008). Kritisch lezen volgt pas op niveau 4F. Het behelst het vermogen om bepaalde zaken (inhoud en vorm) ter discussie te stellen en daarover een oordeel te vormen (Meestringa en Ravesloot, 2011).

Uit deze leeswijzen kunnen we opmaken dat de opdracht uitnodigt om minimaal op 2F te presteren, maar dat het ook mogelijk is een verslag te leveren dat op 3F ligt. Bij het inschalen van de leerlingprestatie hebben we niet als eis gesteld dat een leerling alleen een 3F-prestatie kan leveren als het gekozen boek op niveau 3F is. Voor het beoordelen van de afzonderlijke kenmerken van de taakuitvoering hebben we de inschaling van het boek achterwege gelaten. Dat betekent dat een leerling die een boek op 2F heeft gelezen, wel een beoordeling op 3F kan krijgen. In de praktijk rondt geen enkele leerling het verslag helemaal op niveau 3F af. We zien dat leerlingen enkele kenmerken van de taakuitvoering al op 3F uitvoeren, maar andere kenmerken nog op 2F.

Wat betreft Schrijven stellen we het volgende vast. Op niveau 2F is sprake van 'Een verslag of werkstuk met behulp van een stramien'. Deze taak correspondeert goed met het boekverslag. Anders gezegd, de schrijfo opdracht lukt bij de leerlingen een prestatie uit op niveau 2F.

In de volgende paragrafen 4.1 en 4.2 vergelijken we - met vooral het niveau 2F in ons achterhoofd - een leerlingtekst met de aspecten van de taakuitvoering van de Kijkwijzers Fictie en Schrijven. Bij Fictie kijken we dus naar begrijpen, interpreteren en evalueren en bij Schrijven gaat het om samenhang, doel, publiek, woorden, taalverzorging en leesbaarheid. Daarbij vragen we ons bij elk (deel)aspect af of de leerling op 2F presteert, of dat zijn prestatie eerder bij 1F of 3F is in te schalen. Bij een dergelijk gebruik van de kijkwijzer hebben we dus alleen de beschrijvingen van de niveaus 1F, 2F en 3F nodig.

#### 4.1 De Kijkwijzer Fictie gebruiken

In deze paragraaf bespreken we elk afzonderlijk (deel)aspect van de taakuitvoering uit de Kijkwijzer Fictie. We gaan na hoe die aspecten zijn toe te passen op de boekverslagen. Waar mogelijk illustreren we onze uitspraken met concrete voorbeelden (tekstfragmenten) uit de boekverslagen. Deze voorbeelden zijn rechtstreeks uit de leerlingteksten overgenomen, inclusief eigenaardigheden in formulering en afwijkingen van de standaardspelling. We zullen die 'fouten' in spelling en formulering hier niet benoemen. In paragraaf 4.2 *De Kijkwijzer Schrijven gebruiken* worden zij op de daartoe geëigende plaats uitvoerig besproken.

##### Begrijpen: structurelementen

Begrijpen	1F	2F	3F
Structuur-elementen	Herkent basale structuur-elementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.	Als 1F.	Herkent vertel- en dichttechnische procedés.

Het herkennen van basale structurelementen is op 1F en 2F identiek beschreven. Voor 3F is een hoger niveau geformuleerd: niet alleen de basale structurelementen herkennen, maar ook de verteltechnische procedés. Om tot een toekenning van niveau 3F te komen, moeten de leerlingen dus beschrijvingen geven van de werking van bijvoorbeeld perspectief, tijd, ruimte, spanning. In de boekverslagen vinden we de aanwijzingen voor de mate waarin leerlingen structurelementen en verteltechnische procedés begrijpen terug in de tekstgedeeltes *Opbouw*, *Perspectief*, *Plaats*, *Tijd* en bij de *Algemene vragen* over het begin en einde van het boek (vraag 3).

Een voorbeeld van een prestatie op 2F is het volgende:

##### **Opbouw**

*Het einde van het boek zeggen ze meteen in het begin maar dan snap je het eigenlijk niet waar het over gaat. In het begin staat er ook meteen wat hij heeft gedaan en bij wie hij het heeft gedaan.*

(...)

##### **Perspectief**

*Meervoudig perspectief.*

*Want in het begin is er een heel kort stukje waarvan je de perspectief van Sam ziet. Je weet dan niet over wie het gaat je denkt dat het Kip/Wade zelf is maar op het eind kom je er achter dat het Sam is. De rest van het boek zie je het uit de Perspectief van Kip/Wade.*

(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

In het fragment worden zowel het begin van het boek als het vertelperspectief omschreven: de leerling herkent de verteltechniek in media res. Ook de ingewikkelde inzet van het perspectief aan het begin van de roman heeft Umer herkend en begrepen. De leerling merkt echter niet op dat dit perspectief later in de roman nog een paar keer opduikt en dan blijkt dat hij de opening van het boek toch minder goed begrepen heeft dan op het eerste gezicht het geval lijkt te zijn: in de openingsscène overhandigt Wade zijn op schrift gestelde levensgeschiedenis aan Sam, die daarna het lezen ervan een paar keer onderbreekt om na te denken over dat levensverhaal.

Prestaties op niveau 3F vinden we in deze boekverslagen alleen als leerlingen beschrijven waarom een boek spannend is. Twee voorbeelden waarin spanning wordt uitgelegd vanuit respectievelijk de structurelementen plaats en perspectief:

### **Opbouw**

Wat maakt het spannend? Leg je antwoord uit.

*Het boek is spannend omdat je totaal niet weet wat er gaat gebeuren ik dacht dat ze nooit meer een goede woonplaats zouden vinden.*

*Omdat ze overal werden weg gejaagd en hij blijft maar aan zijn misdaad denken dus je denkt echt dat hij het gaat zeggen.*

*Maar uiteindelijk hebben ze er een gevonden dat lucht wel even op.*

(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

Een voorbeeld waarin een leerling onder 2F (en daarmee dus ook onder 1F) scoort:

### **Algemene vragen**

Wat voor soort einde heeft het boek?

*Het boek eindigt eigenlijk goed Conrad heeft zijn zin gekregen alleen heeft Johnny dan nou problemen maar hij ziet het eigenlijk ook als vrijheid nu Conrad dood is.*

(Pim over Peter Bekkers, Trouw is de andere wang)

Dit is een opmerkelijke typering: Conrad had aan Johnny gevraagd hem neer te schieten, om door die aanslag media-aandacht te creëren. Het was niet de bedoeling dat de aanslag tot zijn dood zou leiden. De dader, het personage Johnny, werd door zijn antagonist Conrad overvleugeld en gedirigeerd, vandaar dat Pim spreekt van vrijheid. Dat Johnny misschien ook bevrijd is, maakt echter niet dat het boek goed afloopt. Het slot van het boek roept eigenlijk vooral vragen op: was de aanslag op Conrad moord of een daad van vriendschap?

Ook heeft Pim in *Trouw is de andere wang* het belangrijkste vertelprocedé niet herkend. In *Trouw is de andere wang* krijgen we de geschiedenis in retrospectief gepresenteerd: Johnny schrijft over de gebeurtenissen en vermeldt ook wat hij met zijn psychiater bespreekt. Maar Pim schrijft:

### **Tijd**

*De schrijver gaat alleen op het einde even terug in de tijd, en er word ook geen volgorde van gebeurtenissen verteld*

(Pim over Peter Bekkers, Trouw is de andere wang)

In een ander voorbeeld zien we dat een leerling belangrijke structurelementen wel opmerkt, maar de juiste terminologie nog niet beheerst:

### **Tijd**

*De schrijver gaat op het einde terug want in het begin kreeg Omar het jongste broertje van Letiva een mes van een vriend. Deze komt aan het einde ook weer terug want hiermee wordt ze ook mee neergestoken.*

(Chantal over Heleen Vreeswijk, Eerwraak)

Hier heeft de leerling het essentiële belang van de vooruitwijzing wel begrepen, maar ze verwacht de begrippen vooruitwijzing en tijdwisseling nog.

### Begrijpen: stijl

Begrijpen	1F	2F	3F
Stijl	-	Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.	Herkent veel voorkomende stijffiguren.

De stijl in fictieve werken laat zich onder andere beschrijven met behulp van het gebruik van figuurlijk taalgebruik (op 2F) of stijffiguren als bijvoorbeeld ironie, herhaling, tegenstelling en (anti)climax. In de door ons geanalyseerde werken wordt door de leerlingen weinig opgemerkt over het taalgebruik in de gelezen boeken. Dat komt vooral doordat die omschrijving niet voorkomt in het stramien voor het boekverslag. We kunnen de prestaties van de leerlingen ten aanzien van stijl daarom niet goed beoordelen. Een enkele keer maakt een leerling uit zichzelf een opmerking over het taalgebruik, en in die gevallen kunnen we wel bekijken of de leerling 2F behaalt. Een voorbeeld:

Pim heeft oog voor het gebruik van figuurlijke talige verwijzingen: 'Oudwis is Auschwitz'. Pim definieert de woordspeling Oudwis weliswaar foutief als synoniem, maar omdat hij zich hier uitsprekt over een bepaalde vorm van figuurlijk taalgebruik rekenen we dat toch als een prestatie op 2F.

Als leerlingen uit zichzelf iets over de stijl van het boek zeggen, betreft dat meestal de moeilijkheidsgraad van de woorden en zinnen. Pim schrijft bijvoorbeeld:

#### Verwerkingsopdrachten, evaluerend

*Ook is het erg speciaal geschreven, het is niet moeelijk geschreven zodat iedereen het boek eigenlijk kan lezen (...) Er staan namelijk heel veel synoniemen bijvoorbeeld Oudwis.*

(Pim over John Boyne, De jongen in de gestreepte pyjama)

Het is lastig om aan een dergelijke observatie over de moeilijkheidsgraad van de tekst een F-niveau te koppelen. Daarover wordt immers niet gerept in het referentiekader. We koppelen dit type opmerkingen van leerlingen over de stijl van het boek aan niveau 1F: het typeren van de moeilijkheidsgraad van de taal in het boek gaat in de ontwikkeling vooraf aan het herkennen van complexere stijlvarianten, zoals figuurlijk taalgebruik.

Een voorbeeld van een prestatie op niveau 3F van Delano:

#### Titel

*De titel is in een soort straat taal geschreven (daarmee bedoel ik het woord: **DAMSKO**) dat is gedaan omdat ze in het boek bijna alleen maar straat taal spreken.*

(Delano over Hassan Bahar, Een verhaal uit de stad Damsko)

Het gebruik van straattaal in een roman kun je opvatten als een stijffiguur. Dat is een observatie op niveau 3F.

### Begrijpen: genre/inhoud

Begrijpen	1F	2F	3F
Genre	-	Herkent het genre.	Als 2F.

Als genreaanduiding voor fictieve werken komen termen in aanmerking als: historische roman, thriller, detective, reisverhaal, dagboek, maar ook novelle, roman, jeugdroman, adolescentenliteratuur. Het stramen voor het boekverslag vraagt expliciet naar het genre.

Omschrijvingen van het genre op 2F die leerlingen geven, zijn: *psychologische roman* (Umer over Katarina van Bredow, Ik en mijn broer), *roman* (Pim over John Boyne, De jongen in de gestreepte pyjama).

Natuurlijk komt het ook voor dat een leerling een verkeerd genre noemt: *Thriller* (Pim over Peter Bakkens, Trouw is de andere wang) in plaats van psychologische roman.

Nogal eens noemen leerlingen in plaats van het genre enkel het onderwerp van de roman, zoals: *verliefdheden*, *schoolleven* (Sanne over Gonneke Huizing, Verboden te zoenen), *moeilijkheden*, *jeugdzorgboerderij*, *liefde*, *vriendschap* (Chantal over Elle van den Bogaart, Duizend kilometer), *homoseksualiteit*, *vriendschap* (Robin over Edward van de Vendel, Ons derde lichaam). In deze gevallen wordt de prestatie als 1F gewaardeerd.

### Begrijpen: personages

Begrijpen	1F	2F	3F
Personages	Leeft mee met een personage. Legt uit hoe een personage zich voelt. Beschrijft de ontwikkeling van de hoofdpersoon.	Beschrijft het denken, voelen en handelen van personages.	Legt causale verbanden met betrekking tot personages. Merkt expliciete doelen en motieven van personages op.

Bij het beschrijven van personages is in het referentiekader een opbouw aan te wijzen die start vanuit identificatie met de personages en vervolgens vraagt op een steeds abstracter niveau het denken, voelen en handelen van de personages te beschouwen. Om op 2F te scoren, zou een leerling van de belangrijkste personages zowel het denken, het voelen als het handelen moeten beschrijven. In de praktijk beperken veel leerlingen zich tot het voelen en handelen. Ze schrijven over de personages op allerlei plekken in het verslag. We vinden bijvoorbeeld niet alleen relevante opmerkingen onder het kopje *Personages*, maar ook onder kopjes *Inhoud* en *Opbouw*. Een voorbeeld waarin een leerling in de loop van haar verslag alle genoemde aspecten van een personage beschrijft:

#### Inhoud

*Maar toen haar vader thuis was en haar had mishandeld om de waarheid eruit te krijgen en ze vertelde het, werd ze opgesloten in haar kamer en ze mocht niet meer naar school. Ze had nog wel haar gsm waarmee ze Sam kon bellen. Tot ze op een dag te horen kreeg dat ze uitgehuwelijkt wordt voor haar neef Nourdin. Vanaf dat moment wou ze weg lopen van huis. Weg van de problemen die zij had veroorzaakt.*  
(...)

#### Opbouw

*Sam was er niet bij met zijn gedachte hij dacht alleen maar aan haar. Toen Letiva het door kreeg gaf hij toe dat hij verliefd op haar was. Zo bloeide de liefde tussen hun verder.*  
(...)

*Ze sprak ook nog met haar broertje en haar moeder, maar haar vader en broer wou ze nooit meer zien en spreken.*  
(Chantal over Heleen Vreeswijk, Eerwraak)

Chantal beschrijft de situatie waarin de hoofdpersonages zich bevinden en hun handelen (vader mishandelt Letiva, Letiva belt Sam, spreekt met moeder en broertje). Daarnaast beschrijft ze de gevoelens van Letiva en Sam en Sams gedachten. Chantal legt ook causale verbanden (3F): Letiva wilde weglopen na alle gebeurtenissen thuis en later wilde ze haar vader en broer niet meer spreken.

Een voorbeeld van een personagebeschrijving op 1F:

### **Inhoud**

*(...) daar raakte hij haar aan op plaatsen waarvan ze niet wist of ze het nu wel of niet wilde. Een aantal leerlingen op het kamp waren erachter gekomen. Toen ze terug kwamen van het kamp wist heel de school ervan omdat het zusje van een vriendin van Berber het tegen de hele school had verteld. Uit wraak voor wat Djanno, Berber had aangedaan was ze naar zijn huis gegaan en had al zijn boeken uit de kast gegooid waar hij uren mee bezig is geweest om ze op volgorde te zetten. Uiteindelijk komt alles goed want Djanno gaat ergens anders les geven en Berber krijgt een relatie met Thomas.*  
(...)

### **Personages**

*Sympathiek: de vriendin van Berber, Elise. Berber vertelde alles tegen haar en ze hielp haar iedere keer als ze ergens mee zat. Ze wist ook dat Berber verliefd was op Djanno maar vertelde het tegen niemand daarom vond ik haar sympathiek.*

*Medelijden: Berber zelf, toen ze verliefd was op Djanno zat alles alleen nog maar tegen. Ze werd uit de selectie van hockey gezet, haar kleine broertje huilde alleen nog maar waardoor ze nachten niet kon slapen en natuurlijk dat heel de school erachter kwam dat Berber op Djanno verliefd was.*

*Hekel: aan Chantal het zusje van Elise, doordat Elise de beste vriendin van Berber is was Berber vaak bij hun thuis. Chantal hoorde dan dingen die Berber tegen Elise vertelde, ook dat van Djanno. Chantal was degene waardoor heel de school ervan wist.*  
(Sanne over Gonneke Huizing, Verboden te zoenen)

Sanne leeft mee met de tegenslag die Berber te verwerken krijgt. Toch vindt ze het moeilijk zich echt te identificeren 'want je word toch niet verliefd op een leraar of lerares'. Ook beschrijft ze de ontwikkeling van Berber nog tamelijk basaal: eerst is Berber verliefd op haar leraar, later wordt ze boos op hem en uiteindelijk krijgt ze een relatie met iemand van haar eigen leeftijd. De gevoelens van Berber worden niet direct beschreven: de boekenkast van Djanno gaat om 'uit wraak'. De emoties die bij die actie horen, beschrijft Sanne niet.

### **Begrijpen: verwikkeling**

<b>Begrijpen</b>	<b>1F</b>	<b>2F</b>	<b>3F</b>
Verwikkeling	Parafraseert of vat gedichten en verhaal-fragmenten samen.	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en verwickelingen in de tekst.	Legt causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen.



Voor een prestatie op 2F moet een leerling twee dingen laten zien: enerzijds het chronologisch navertellen van de geschiedenis, anderzijds het beschrijven van situaties en verwickelingen in de tekst. Het spreekt voor zich dat het chronologisch navertellen lastiger is bij een boek dat niet-chronologisch is verteld. Het verschil tussen parafraseren en beschrijven van situaties en verwickelingen is bovendien diffuus; we hebben het opgevat als het wat uitgebreider beschrijven van passages die van cruciaal belang zijn in de tekst. Ook de omschrijving van niveau 3F stelt ons voor problemen: het leggen van causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen is veelal een bijproduct van parafraseren en chronologisch navertellen. Woorden als 'want', 'omdat' en 'doordat' laten een causaal verband zien.

Leerlingen vertellen de geschiedenis van het boek doorgaans onder het kopje *Inhoud*. Een voorbeeld waarin een leerling een niet-chronologisch verteld boek chronologisch weergeeft zien we hieronder:

### **Inhoud**

*Kip McFarland was 9 jaar toen zijn moeder stierf aan kanker. Hij leefde alleen met zijn vader in de wildernis van Alaska ver van de bewoonde wereld. Op een dag komt Bobby Clarke op zijn verjaardag naar hem toe. Hij was net 7 geworden. Bobby maakte Kip boos om een Honkbalhandschoen en Kip stak Bobby in brand met benzine. Heel Alaska is boos, ze werden bedreigd, hun huis werd in brand gestoken. Kip ging 4 jaar lang in een speciaal inrichting. Toen hij vrijkwam kon hij niet meer naar Alaska dus hij en zijn vader kregen een andere naam. Kip McFarland had zijn naam veranderd in Wade Madison. Ondertussen had zijn vader een nieuwe vrouw ontmoet: Carrie. Ze gingen in Indiana wonen en bouwde een nieuwe leven op. Wade kreeg een vriendin en veel vrienden. Op een avond als hij dronken in verteld hij alles en word weer gehaat, zijn vrienden gingen weg. Ze werden weer bedreigd en moesten weer verhuizen. Dit keer gingen ze naar Texas daar ontmoette hij Sam. Sam heeft ook veel problemen net als hem. Op een dag besluit hij alles aan Sam te vertellen en Sam accepteert het*  
(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je the verleden achter je laten?)

Deze leerling merkt op dat het boek met een vooruitblik start:

### **Opbouw**

*Het einde van de boek zeggen ze meteen in het begin maar dan snap je het eigenlijk niet waar het over gaat. In het begin staat er ook meteen wat hij heeft gedaan en bij wie hij het heeft gedaan.*  
(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

In het eerste fragment zien we dat in de chronologische inhoudsbeschrijving nog geen causale verbanden worden gelegd. Maar op andere plekken in het boekverslag zien we dat Umer wel degelijk zelf verbanden legt tussen verschillende gebeurtenissen in het boek (3F), zoals over het risico en de gevolgen van openhartigheid over het verleden:

### **Opbouw**

*Het boek eindigt goed want hij vertelt alles aan Sam. Dit heeft hij al eerder gedaan maar toen waren de gevolgen heel slecht. Maar Sam accepteert Wade*  
(...)  
*Kip/Wade probeert nadat hij Bobby heeft vermoord en 4 jaar in een inrichting heeft gezeten zijn verleden achter hem laten en een nieuw leven beginnen. Maar dat lukt hem niet helemaal want hij verraadt zich zelf als hij een nieuw leven is beginnen en denkt nog altijd over de moord van Bobby en hij heeft een schuldgevoel. Als hij voor de 2e keer verhuisd zegt hij toch alles aan Sam.*  
(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

In een ander voorbeeld geeft een leerling onder het kopje *Inhoud* meer dan alleen een parafraze:

### **Inhoud**

*Raisel wordt door zijn ouders naar Nederland gestuurd om zijn diploma te halen op school. Maar zijn passie ligt bij het maken van muziek, hij hoopt in Nederland daarmee door te breken. Als hij bij zijn oom en tante is voelt hij zich niet thuis, hij moet zich aan allemaal regels houden. Hij krijgt ruzie met zijn tante en loopt weg. Raisel had een afspraak met een DJ in Den Bosch. Tijdens het wachten komt hij in gesprek met een landgenoot, hij biedt hem werk aan. Eerst wijst Raisel het werk af, maar omdat hij is weg gelopen heeft hij geen slaappleaats en ook geen geld. Als hij de discotheek uit loopt ontmoet hij een meisje Loulou en ze spreken af om volgende week weer af te spreken. Ondanks dat hij zich had voorgenomen niet in te gaan op het aanbod van de jongen op werk, doet hij het uiteindelijk toch. Hij komt er al snel achter dat het fout is en dat hij het beter niet had kunnen doen. Hij verdient nu snel veel geld maar daarvoor moet hij seks hebben met oudere mannen. Als hij erachter komt dat het echt niet goed is wat hij doet en hij probeert te stoppen met het werk wordt het allemaal alleen nog maar moeilijker. Rogier stuurt vrienden van hem af op Raisel en Raisel wordt overal in de gaten gehouden en bedreigd. Als Raisel erachter komt dat Rogier de vader is van Loulou gaat hij bewijs materiaal zoeken om zo Rogier hier mee te confronteren en ervoor te zorgen dat hij kan stoppen met het werk. Hij spreekt af met Loulou en vertelt haar wat hij weet over haar vader ze gelooft hem niet en krijgen ruzie. Raisel heeft veel verdriet van wat hij heeft gedaan. Hij weet niet meer wat hij moet doen, er zit niks anders op als terug gaan naar zijn tante en oom. Hij wil alles vergeten maar kan niet zonder Loulou verder. Hij heeft al dagen niks meer van Loulou gehoord totdat hij een sms'je krijgt waarin staat dat ze hem spreken en dat ze hem gelooft, niemand mag weten dat ze contact hebben.*

(Sanne over Ellen van Bogaart, Prooi)

De leerling beschrijft de belangrijkste verwickelingen en geeft ook al aan hoe personages bepaalde situaties ervaren ('*Hij komt er al snel achter dat het fout is*', '*Raisel heeft veel verdriet van wat hij heeft gedaan*', '*Hij wil alles vergeten, maar kan niet zonder Loulou verder*'). Ook in deze parafraze is te zien dat de leerling causale verbanden legt op het niveau van de gebeurtenissen: '*Als hij erachter komt dat het echt niet goed is wat hij doet en hij probeert te stoppen met het werk wordt het allemaal alleen nog maar moeilijker. Rogier stuurt vrienden van hem af op Raisel en Raisel wordt overal in de gaten gehouden en bedreigd*'. Anderzijds is de parafraze juist onduidelijk, omdat de schrijfster het personage Rogier onduidelijk introduceert.

Een voorbeeld van een parafraze die zelfs op 1F onvoldoende is, staat hieronder:

### **Inhoud**

*Kader Zeroual is zeventien en zit in de vierde klas havo. Hij is een goede leerling, maar sinds een aantal maanden maakt hij problemen zoals spijbelen en blowen. Hij krijgt ook ruzie met zijn vriendin wanneer zij vraagt wat er met hem aan de hand is, weet Kader niets te zeggen. Thuis heerst ook stilte. Op school wordt Kader door zijn mentrix aangesproken. Zij vraagt hem of hij zijn vader kan vragen bij haar langs te komen. Hij weet niet hoe hij moet reageren. Dan komen de problemen met zijn vriend Ricky die hem mee sleurt in de drugs en andere problemen.*

(Delano over Hassan Bahra, Een verhaal uit de stad Damsko)

In dit voorbeeld zien we dat alleen de inleiding van het verhaal wordt verteld. Uit het vervolg van het verslag maken we op dat de werkelijke verwickeling bestaat uit '*de drugs en andere problemen*'.

### Interpreteren: relatie met de werkelijkheid

Interpreteren	1F	2F	3F
Relatie met de werkelijkheid	Legt relaties tussen de tekst en de werkelijkheid.	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.	Als 2F.

Bij het bepalen van de mate waarin een verhaal herkenbaar en realistisch is, maakt een leerling gebruik van de eigen ervaringen en kennis van de wereld. Daarbij speelt de mate waarin de lezer zich kan identificeren met anderen een wezenlijke rol. Zo schrijft Sanne naar aanleiding van een recensie over *Verboden te zoenen*:

#### Verwerkingsopdracht, evaluerend

*Ze zegt dat het thema veel jongeren aanspreekt maar ik denk niet dat dat zo is want je word toch niet verliefd op een leraar of lerares.*

(Sanne over Gonneke Huizing, *Verboden te zoenen*)

Niet alleen doet Sanne daarmee een uitspraak over de geloofwaardigheid van het hoofdpersonage dat verliefd wordt op haar leraar, ze trekt ook in twijfel of dit onderwerp anderen zal aanspreken. Overigens is het de vraag of Sanne met deze observatie een goede prestatie op 2F levert: ze legt weliswaar een relatie tussen de roman en de werkelijkheid - zowel de werkelijkheid in de roman als de werkelijkheid van andere lezers - en ze bepaalt dat die relatie niet erg realistisch is, maar haar conclusies zijn waarschijnlijk onjuist. Nogal wat leerlingen worden verliefd op een leraar, en het boek zal niet alleen deze jongeren aanspreken, maar waarschijnlijk een grotere groep jongeren die in het algemeen is geïnteresseerd in boeken over liefde en relaties.

In de boekverslagen moeten de leerlingen beschrijven in welke tijd het verhaal zich afspeelt en aangeven welke rol de plaats heeft in het verhaal. Ook onder de kopjes *Tijd* en *Plaats* vinden we daarom observaties over het werkelijkheidsgehalte van het boek.

#### Plaats

*Ik vind het niet zo belangrijk want wat er in het boek gebeurt kan ook in andere steden gebeuren.*

(Sanne over Ellen van den Bogaart, *Prooi*)

#### Tijd

*Het kan zich nu afspelen want het uithuwelijken word nog steeds gedaan in andere landen.*

(Chantal over Heleen van Vreeswijk, *Eerwraak*)

Ook bij het uitspreken van een oordeel voor een boek betrekken leerlingen het realistische gehalte van het verhaal:

#### Beoordeling

*Werkelijk, op kamers samen met andere studenten komt vaak voor in het dagelijks leven, met liefdes en problemen ook en het nadenken over dingen. Ook kan het voorkomen dat je mee gaat doen aan het songfestival en dat je dan bekend word en word geïnterviewd. En dat je tijden hebt waar je vaak aan terug denkt.*

(Robin over Edward van de Vendel, *Ons derde lichaam*)

Umer koppelt zijn verwachtingen vooraf aan zijn leeservaring:

### Verwerkingsopdracht, beschrijvend

*De voorkant zag er al heel uitnodigend uit door de aansteker en de krantenbericht. Ik las de achterkant de eerste twee regels begonnen al met iemand in brand steken. Toen dacht ik al dat het een heel spannend boek zou worden, ik schrok ook van iemand in brand steken en kon me niet voorstellen dat een jongen van negen dat zou doen. Dus ik wou weten waarom hij het heeft gedaan en hoe. Ik wou ook graag de gevolgen ervan weten, of hij in de gevangenis kwam of in een gekkenhuis. En ik vroeg me af als hij geen gevangenisstraf kreeg hoe hij zijn leven weer oppakte. Ik dacht dat Kip McFarland 'express' de jongentje in brand had gestoken maar eigenlijk was het een soort ongeluk, dat had ik zeker niet verwacht. Ik dacht ook dat hij misschien doodstraf kreeg of levenslang maar hij kreeg maar 4 jaar lang een Psychiatrische inrichting met andere kinderen die ook erge dingen hadden gedaan. Ik werd ook heel erg verast op de wijze hoe hij zijn leven weer terugpakte en zijn naam veranderde en zelfs een keertje zichzelf verraad. Ik vond het allemaal heel verassend maar toch een heel mooi boek omdat dit echt kan gebeuren. Ik had ook af en toe medelijden met Kip/Wade.*

(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

Umer zoekt een realistisch boek en verwondert zich over de inhoud van de roman: *kon me niet voorstellen dat een jongen van negen dat zou doen*. Umer beschrijft dat hij wel eens wilde weten hoe zoiets kon gebeuren en hoe dat af zou lopen. Umer krijgt antwoord op al zijn vragen en komt tot de conclusie dat *dit echt kan gebeuren*.

Als een leerling niet verder komt dan het leggen van een relatie tussen de tekst en de werkelijkheid, beoordelen we de prestatie als 1F. Een voorbeeld is:

### Beoordeling

*(...) vroeger gingen alle mensen naar de kerk toe en moesten dan hoedjes, jurkjes en rokjes aan. En ook dat iedereen die niet van de kerk is niet goed is.*

(Robin over Selma Noort, Dat spel van jou en mij)

### Interpreteren: structurelementen

Interpreteren	1F	2F	3F
Structuur-elementen	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan.	Als 1F.	Licht de werking van elementaire vertel- en dichttechnische procedés toe.

Op niveau 2F is voor het interpreteren van structurelementen hetzelfde geformuleerd als op 1F. Om een passage juist te typeren, zal de leerling de eigen (lees)ervaring en kennis van de wereld inzetten. Een voorbeeld waarin een leerling een spannende passage typeert:

### Opbouw

*Doordat Bruno een kind is weetje niet wat hij gaat doen dit maakt het spannend ook vond ik het een spannend stuk toen Shmuel naar Bruno's huis werd gestuurd om hier glazen schoon te maken voor moeders feest. En Bruno Shmuel toen te eten gaf en Kortler (een soldaat uit het kamp) hier achter kwam, en je wist niet of Shmuel de volgende dag nog aan de andere kant van het hek zou zitten.*

(Pim over John Boyne, De jongen in de gestreepte pyjama)

Bij het toelichten van spanning komen leerlingen er soms toe het achterliggende procedé te beschrijven, al is dat nog uitsluitend op het niveau van de gebeurtenissen. Een voorbeeld van zo'n klein uitstapje richting 3F:

### Opbouw

*En je wilt gewoon weten hoe zijn leven verdergaat als hij een nieuwe naam krijgt en ergens anders gaat wonen. Toen hij zichzelf had verraden voor zijn vrienden toen hij dronken was wou je weten wat de gevolgen hiervan waren, Of zijn vrienden het respecteerden of toch niet. En ik wou heel graag weten wat er op het einde gebeurd als hij 2keer verhuisd.*

(Umer over Gail Giles, Right behind you / Kun je het verleden achter je laten?)

Deze zelfde leerling verbindt in een ander boekverslag het procedé waarmee spanning wordt opgebouwd aan het thema van de roman:

*Wat maakt het spannend? De oplossing van de verboden liefde tussen Amanda en Ludvig , wat ze eraan gaan doen of ze gaan ophouden of weggaan of iemand vertellen of door gaan in de geheim, Je blijft lezen want je wilt weten hoe ze het gaan oplossen.*

(Umer over Katarina von Bredow, Ik en mijn broer)

### Interpreteren: personages

Interpreteren	1F	2F	3F
Personages	Herkent verschillende emoties in de tekst (zoals verdriet, boosheid en blijdschap).	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.	Benoemt impliciete doelen en motieven van personages.

Om tot een prestatie op 2F te komen moeten leerlingen personages zowel naar innerlijk als naar uiterlijk typeren. Bij het beschrijven van het innerlijk, zullen leerlingen doelen en motieven van personages beschrijven. In de opdracht wordt gevraagd in elk geval het karakter (= innerlijk) te typeren. Deze passages lenen zich dus goed om te kijken of en hoe leerlingen op niveau komen. Enkele voorbeelden:

### Personages

*Suzie: gemeen, stoer Stephan: stoer Kim: aardig, stil Illias: aardig, stoer*  
(Chantal over Elle van den Bogaart, Duizend kilometer)

### Personages

*Marta: Geheimzinnig, want ze bedenkt allemaal smoesjes om bij Sjonnie te komen. Aardig, want ze doet wat haar ouders zeggen en is nooit boos op hun of iemand anders en iedere keer als ze bij Daniël is gaat ze leuke spelletjes met hem doen.*  
(Robin over Selma Noort, Dat spel van jou en mij)

Onderstaand voorbeeld van een wat diepgaandere analyse van het hoofdpersonage komt uit een verdiepende opdracht waarin naar de mening over het boek wordt gevraagd:

### Verwerkingsopdracht

*Ik vind het boek heel erg gevoelig.*

*Omdat Kip z'n moeder is verloren en dat is moeilijk om mee te leven vooral als je er de hele tijd aan denkt. Maar ook omdat hij heel veel problemen in zijn leven tegenkomt hij moet de hele tijd aan zijn misdaad denken en daardoor voelt hij zich erg onzeker en heeft hij moeite met leven. En dat vind ik heel gevoelig als je zo moet leven omdat je*

*nooit kan denken dat je geen problemen hebt want die misdaad blijft je je hele leven achterna lopen dat vergeet je nooit. En je vergeeft het jezelf ook niet.*  
(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

Delano heeft Kip eerder innerlijk getypeerd als 'een beetje onzeker na wat hij heeft gedaan'. Dat was een tamelijk oppervlakkige beschrijving. Maar in het fragment over de beoordeling van het werk, gaat hij in op de autobiografie van Kip en betreft zowel de dood van diens moeder als het dilemma waarmee Kip na de moord te maken krijgt in zijn bespreking. De implicaties van de dood van de moeder moet Delano bijvoorbeeld zelf interpreteren. Dat is dus een stapje richting 3F.

In de volgende uitgebreide persoonsbeschrijving zien we dat naast typering van de belangrijkste personages ook hun doelen en motieven worden beschreven (3F):

### Personages

*Kip/Wade is een dichte persoon, hij durft zichzelf niet te vergeven en hij voelt zich heel erg schuldig. De andere jongens in de inrichting dan weer juist niet hun zijn erg enthousiast van wat ze gedaan hebben. Dave is de zoon van een Leraar en er is niet veel bekend over zijn karakter omdat hij niet heel veel voorkwam in het verhaal. Sam is een heel vrolijk iemand, tenminste zo doet ze zichzelf voor in het begin. Ze is ook heel dicht net als Wade. Zij heeft ook een soort probleem gehad net als Wade maar dan iets minder erg. Ze had een alcohol verslaving en een seks verslaving. Ze durft ook niet tegen iemand haar geheim te vertellen net als Wade behalve aan Wade zelf. Jack is de vader van Kip/Wade hij is erg bang dat hij alles kwijt raakt weer omdat hij dat 2 keer al heeft gedaan. Hij is ook angstig. Carrie is een positief iemand en ze is erg slim, ze geeft wijze adviezen en als er iets slechts gebeurd denkt ze Positief. A.L. is ook niet veel over omdat ze maar een klein gedeelte van het verhaal aan bod komt maar toch is ze belangrijk omdat zij de eerste vriendin was van Wade. Dr. Schofield is een doktor in de inrichting hij laat Wade heel erg nadenken en hij is ook erg slim.*  
(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

### Interpreteren: thematiek

Interpreteren	1F	2F	3F
Thematiek	-	Benoemt het onderwerp van de tekst.	Geeft het centrale vraagstuk, de hoofdgedachte of boodschap van de tekst aan. Geeft betekenis aan symbolen.

Op 2F voldoet het als leerlingen het onderwerp van het boek correct benoemen. Op 3F wordt gevraagd het centrale vraagstuk of de boodschap van de tekst aan te geven.

In de opdracht voor het boekverslag wordt leerlingen gevraagd het thema en deelthema's te benoemen. De meeste leerlingen benoemen niet het thema van de roman, maar het onderwerp.

### Algemene vragen

Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?

*De jongen in de gestreepte pyjama heeft het thema oorlog, doordat dit verhaal afspeeld in de oorlogstijd.*

(Pim over John Boyne, De jongen in de gestreepte pyjama)

Een ander voorbeeld:

**Algemene vragen**

Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?

*Over de vriendschap van Johnny en Conrad, wat je wel niet allemaal voor vrienden doet.*

(Pim over Peter Bekkers, Trouw is de andere wang)

Van een diepgaand begrip van het onderwerp lijkt in dit geval geen sprake: vriendschap wordt in deze roman juist geproblematiseerd, naast enkele andere maatschappelijke verschijnselen, zoals roem, het egocentrisme en de oppervlakkigheid van de moderne tijd.

Soms brengen leerlingen het genoemde onderwerp bij de titelverklaring naar een hoger plan: Chantal geeft als thema van de roman *Eerwraak* het onderwerp 'eerwraak'. Als haar wordt gevraagd een betere titel te bedenken voor de roman, blijkt ze wel degelijk een indruk te hebben van de werkelijke thematiek van het boek:

**Titel**

Verklaar de titel.

*Verboden liefde, omdat Sam en Letiva tot over de oren verliefd op elkaar zijn op elkaar alleen van de familie van Letiva mogen ze niet op elkaar verliefd worden want dan word de familienaam aangetast. Alleen ze blijven toch verliefd op elkaar en later gaan ze ook nog trouwen dus de liefde is verboden*

(Chantal over Heleen Vreeswijk, Eerwraak)

Een ander voorbeeld van een leerling die juist bij de titelverklaring wat dieper weet door te dringen in het boek is Robin, die als onderwerp van Het derde lichaam noemt: *'Liefde(homoseksualiteit)'* en bij de vragen over de titel schrijft:

**Titel**

Verklaar de titel.

*Tycho maakt gedichten en wou een gedicht maken over zijn zomerliefde. Hij en Oliver zijn twee verschillende lichamen en samen vormen zij een derde lichaam.*

Weet je zelf een andere/ betere titel? Leg je antwoord uit.

*Nee, want voor Tycho draait het vooral om Oliver, hij kan zijn hoofd niet van hem af houden. Het songfestival betekend ook wat voor hem omdat Oliver hem dan kan zien maar het meest is hij bezig met Oliver. Je kan het boek wel 'Schrijfacademie' of 'Eurovisie songfestival' noemen maar daar zit geen grote betekenis voor hem achter.*

(Robin over Edward van de Vendel, Het derde lichaam)

Het komt voor dat een leerling eerder het centrale vraagstuk noemt dan het onderwerp, maar de uitwerking daarvan is dan nog niet op niveau 3F.

**Titel**

Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?

*Het onderwerp is schuldgevoel.*

Hoe wordt dit uitgewerkt?

*Het wordt uitgewerkt doordat ze in de ik-perspectief hebben geschreven daardoor weet je precies dat hij zich schuldig voelt.*

(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

### Titel

Weet je zelf een betere titel?

*De verboden liefde, want dit soort liefde komt weinig voor en is eigenlijk ook verboden.*

(Umer over Katarina von Bredow, Ik en mijn broer)

### Evalueren: argumenten

Evalueren	1F	2F	3F
Argumenten	Hanteert emotieve argumenten.	Hanteert emotieve en realistische argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele en cognitieve argumenten.

Bij het verwoorden van een eigen smaak- en waardeoordeel over een literair werk, gebruiken leerlingen steeds meer verschillende soorten argumenten. Op 2F worden in elk geval emotieve en realistische argumenten verondersteld. Emotieve argumenten zijn uitspraken over de persoonlijke leeservaring. Onder realistische argumenten verstaan we uitspraken over de mate waarin personages en gebeurtenissen realistisch zijn. Op niveau 3F komen daar morele en cognitieve argumenten bij. Onder morele argumenten verstaan we uitspraken over morele vraagstukken die het werk oproept en cognitieve argumenten zijn uitspraken over de mate waarin het werk nieuwe inzichten oplevert of kennisverrijkend is.

In de opdracht die de leerlingen krijgen, worden ze expliciet uitgedaagd om zowel op 1F als 2F te evalueren: bij de beoordelingswoorden waaruit de leerlingen moeten kiezen om hun eigen oordeel te formuleren staan de woorden *saai, spannend, langdradig* (emotieve argumenten op 1F), *herkenbaar, onwaarschijnlijk, werkelijk* (realistische argumenten op 2F). Maar ook op niveau 3F (*interessant, cognitief argument*) en zelfs op 4F (*voorspelbaar, origineel, structureel argument*) kan worden gereflecteerd.

Daarnaast wordt aan de leerlingen gevraagd een eerste persoonlijke reactie op het werk te geven. In de fragmenten over de persoonlijke leeservaring zien we welke argumenten leerlingen hanteren als ze uit zichzelf (en dus niet vanuit beoordelingswoorden) het werk evalueren. Dat laatste zien we ook in de passages uit verwerkingsopdrachten, waarin leerlingen bijvoorbeeld het werk aan een andere leerling aanraden. Je kunt stellen dat zulke niet voorgestructureerde argumentaties van leerlingen beter aangeven op welk niveau ze werkelijk evalueren.

Robin hanteert bij haar beoordeling zowel emotieve als realistische argumenten en presteert daarmee op 2F:

### Beoordeling

*Langdradig, iedere keer gaan ze bij die moeder van Tycho eten, iedere keer wil de manager van Vonda's Voice een nieuwe singel opnemen, iedere keer worden ze uitgenodigd voor een interview en iedere is er wel iets waarmee Tycho of Vonda mee zit.*

*Werkelijk, op kamers samen met andere studenten komt vaak voor in het dagelijks leven, met liefdes en problemen ook en het nadenken over dingen. Ook kan het voorkomen dat je mee gaat doen aan het songfestival en dat je dan bekend word en word geïnterviewd. En dat je tijden hebt waar je vaak aan terug denkt.*

(Robin over Edward van de Vendel, Ons derde lichaam)



Een voorbeeld van een prestatie op 2F waarin ook een stukje 3F zit levert Chantal:

#### **Beoordeling**

*Het boek is gevoelig want je de liefde die er in voor komt ga je helemaal mee inleven en de pijn. Het boek is interessant want je krijgt meer te weten over hoe een jeugdzorgboerderij in de z'n werk gaat en wat je moet allemaal moet doen als je op zit. (...)*

#### **Verwerkingsopdracht, evaluerend**

*Want je krijgt met jongeren te maken van jou leeftijd en die hebben al heel veel problemen en zijn al eens in aanraking geweest met de politie, dus dan weet je wat je kan verwacht als je vandalisme of criminaliteit pleegt. Want het is een leerzaam boek omdat je te weten komt wat jongeren in een jeugdzorgboerderij moet doen en hoe ze er werken en hoe je leeft in zo'n zorgboerderij. (Chantal over Elle van de Bogaart, Duizend kilometer)*

Chantal geeft zowel emotieve argumenten ('gevoelig') als realistische argumenten. Daarnaast geeft ze aan waarom het boek leerzaam is.

Ook Umer gebruikt naast emotieve en realistische argumenten veel cognitieve argumenten:

#### **Beoordeling**

*Verassend want ,ik had niet gedacht dat hij door zou gaan, dat hij weer een nieuw leven zou beginnen dat hij weer voor een nieuw vriendin ging en dat hij weer naar school gaat. Ik vond het heel knap en ik was heel verbaasd dat hij hele tijd overnieuw begon , dat hij doorzette dat zou ik nooit gekund hebben. (...)*

#### **Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

*Ik wou ook graag de gevolgen ervan weten, of hij in de gevangenis kwam of in een gekkenhuis. En ik vroeg me af als hij geen gevangenisstraf kreeg hoe hij zijn leven weer oppakte. Ik dacht dat Kip Mcfarland 'express' de jongentje in brand had gestoken maar eigenlijk was het een soort ongeluk , dat had ik zeker niet verwacht. Ik dacht ook dat hij misschien doodstraf kreeg of levenslang maar hij kreeg maar 4 jaar lang een Psychiatrische inrichting met andere kinderen die ook erge dingen hadden gedaan. Ik werd ook heel erg verast op de wijze hoe hij zijn leven weer terugpakte en zijn naam veranderde en zelfs een keertje zichzelf verraad. Ik vond het allemaal heel verassend maar toch een heel mooi boek omdat dit echt kan gebeuren. Ik had ook af en toe medelijden met Kip/Wade. (...)*

#### **Verwerkingsopdracht evaluerend**

*Van dit boek kan je leren dat je niet je geheimen altijd moet verbergen , je moet niet altijd proberen de verleden achter je te laten want dat werkt niet altijd. Ik heb geleerd in dit boek dat als je iemand vermoord toch altijd zijn 'ziel' achter je aan zit . (Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)*

Umer geeft er blijk van dat hij het literaire werk ook echt gebruikt om zijn kennis over de wereld en de beweegredenen van mensen te vergroten. Hij zegt dan ook letterlijk: 'Ik wou graag weten...', 'ik vroeg me af', 'Van dit boek kan je leren...', 'Ik heb geleerd...'. Ook zet hij zijn verwachtingen in bij het evalueren van het boek: 'Ik dacht ook dat hij misschien doodstraf kreeg of levenslang'. Omdat Umer dit stukje evaluatie zo goed toelicht, kan zeker worden gesteld dat hij al een eindje op weg is naar 3F.

Een voorbeeld van een prestatie die 1F niet ontstijgt is, omdat de leerling uitsluitend emotieve argumenten hanteert:

#### Beoordeling

*Ik vind het spannend omdat je totaal niet weet wat er gaat komen er komen veel verassingen voor waar ik dacht dat het anders ging.*

*Gevoelig: ik vind het verhaal best gevoelig omdat Kip vaak aan zijn moeder denkt en wat hij gedaan heeft en daar kan hij niet altijd zo goed tegen.*

(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

#### Evaluëren: reflectie op teksten

Evaluëren	1F	2F	3F
Reflectie op teksten	-	Licht persoonlijke reacties toe met voorbeelden uit de tekst.	Zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid.

Een reflectie op een tekst is op niveau 2F als de leerling de persoonlijke reacties toelicht met voorbeelden uit de tekst. Een niveau hoger wordt aan die reacties ook een inhoudelijke eis gesteld: de leerling kan dan verwoorden welke (nieuwe) inzichten de tekst heeft opgeleverd.

Twee voorbeelden van het toelichten van een persoonlijke reactie met een voorbeeld zijn:

#### Beoordeling

*Het boek is gevoelig omdat: Raisel is een aardige en lieve jongen, hij is naar Nederland gekomen om zijn diploma te halen op school en door te breken als dj. Maar door de ruzie met zijn tante en oom komt hij in de problemen en dat is zielig.*

(Sanne over Elle van den Bogaart, Prooi)

#### Beoordeling

*Gevoelig, want het gaat over de liefde van Tycho, Vonda en Moritz. Tycho zit ermee dat hij zijn vriend mist en dat hij er iedere keer aan denkt, Vonda zit met haar ex Serge. Hij heeft het uitgemaakt omdat Vonda stiekem een andere vriend had waar ze zwanger van was en abortus had laten plegen waar ze een halfjaar later pas mee aan kwam. Ook wilde ze trouwen met Serge omdat ze dan zeker wist dij hij bij haar zou blijven maar dat wilde Serge niet en maakt het uit. Ook is er gevoelig wat er tussen Moritz en Tycho is gebeurd, want ze zijn een nacht samen geweest om de reden dat ze allebei homo zijn*

(Robin over Edward van de Vendel, Het derde lichaam)

Het voorbeeld van Umer dat bij het kenmerk *Evaluëren van argumenten* al staat genoemd, kan ook voor de reflectie op teksten als prestatie op 3F worden aangemerkt. Immers, Umer beschrijft een nieuw inzicht dat het lezen van het boek hem heeft opgeleverd:

#### Verwerkingsopdracht, evaluerend

*Van dit boek kan je leren dat je niet je geheimen altijd moet verbergen, je moet niet altijd proberen de verleden achter je te laten want dat werkt niet altijd. Ik heb geleerd in dit boek dat als je iemand vermoord toch altijd zijn 'ziel' achter je aan zit.*

(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

## Evaluëren: reflectie op literaire ervaringen

Evaluëren	1F	2F	3F
Reflectie op literaire ervaringen	Geeft interesse in bepaalde fictievormen aan.	Motiveert interesse in bepaalde genres of onderwerpen.	Motiveert interesse in bepaalde vraagstukken. Beschrijft de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling.

Op 2F wordt van leerlingen verwacht dat zij hun interesse in bepaalde genres en onderwerpen kunnen toelichten. Op 1F volstaat het om interesse te kunnen aangeven. Op 3F wordt meer diepgang verwacht: niet de interesse in het onderwerp moet worden gemotiveerd, maar interesse in een vraagstuk. Vooral bij de vraag naar de eerste persoonlijke reactie kunnen we van leerlingen uitspraken over hun literaire voorkeuren verwachten.

We troffen in de boekverslagen de volgende beschrijvingen op 2F aan van interesses in bepaalde onderwerpen, voorzien van een motivatie:

### **Persoonlijke ervaring**

*Het leek me interessant om te weten hoe het vroeger ging als je streng katholiek gelovig was, en over het jongetje Daniël die Marta uit het moeras zag komen of ze die kent en vertelt aan haar ouders.*

(Robin over Selma Noort, Dat spel van jou en mij)

### **Persoonlijke ervaring**

*En ik was benieuwd hoe een dit soort verhaal in werking ging want ik kon me zoiets niet voorstellen.*

(Umer over Katarina von Bredow, Ik en mijn broer)

Beschrijvingen van interesse in onderwerpen en genres op niveau 1F, waarin dus geen of een zeer minimale motivatie is geformuleerd, zijn bijvoorbeeld:

### **Persoonlijke ervaring**

*Toen ik de achterkant las zag ik dat Tycho op de Schrijfacademie zit en dat vond ik wel iets met Nederlands te maken hebben, en ik was benieuwd naar het zang avontuur wat hij gaat meemaken*

(Robin over Edward van de Vendel, Ons derde lichaam)

### **Persoonlijke ervaring**

*Eerste persoonlijke reactie. Het eerst stukje tekst op de achterkant sprak me aan, want het was nogal alsof het waar gebeurd was.*

(Chantal over Heleen van Vreeswijk, Eerwraak)

### **Persoonlijke ervaring**

*Zo kwam ik er achter dat het boek over mensen van ongeveer mijn leeftijd gaat. En over misdaad. Dat leek me interessant daarom heb ik het boek gekozen.*

(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

### Evalueren: interactie

Evalueren	1F	2F	3F
Interactie	Wisselt leeservaringen uit met medeleerlingen.	Als 1F.	Discussieert met leeftijdgenoten over de interpretatie en kwaliteit van teksten. Discussieert met leeftijdgenoten over maatschappelijke, psychologische en morele kwesties uit de tekst.

De opdracht een boekverslag te schrijven is een individuele schrijftaak. Deze opdracht nodigt niet uit tot interactie met medeleerlingen. Van dit kenmerk zijn daarom geen prestaties aangetroffen.

### 4.2 De Kijkwijzer Schrijven gebruiken

In deze paragraaf bespreken we elk afzonderlijk (deel)aspect van de taakuitvoering uit de Kijkwijzer Schrijven. We gaan na hoe die aspecten zijn toe te passen op de boekverslagen. Waar mogelijk illustreren we onze uitspraken met concrete voorbeelden (tekstfragmenten) uit de boekverslagen. Deze voorbeelden zijn rechtstreeks uit de leerlingteksten overgenomen, inclusief eigenaardigheden in formulering en afwijkingen van de standaardspelling. We zullen die 'fouten' niet steeds benoemen, maar op de daartoe geëigende plaats uitvoeriger bespreken.

### Samenhang: gedachtegang

Samenhang	1F	2F	3F
Gedachtegang	Ordent tekst zodanig dat de lezer de gedachtegang kan volgen.	Als 1F.	De gedachtelijn is logisch (met soms een niet hinderlijk zijspoor).

De kwaliteit van de gedachtegang hangt nauw samen met de wijze waarop de schrijver de tekst heeft geordend. De boekverslagen zijn relatief lange teksten, waarin veel verschillende aspecten van de leeservaring van de leerling op een (logisch) geordende manier aan de orde moeten komen. Voor het ordenen van de tekst als geheel maken de leerlingen gebruik van een stramien dat in de schrijfoopdracht is gegeven. We komen daar bij *Samenhang: tekstopbouw* op terug. Ook op een wat 'lager' niveau, dus in de afzonderlijke tekstdelen, moet de gedachtegang te volgen zijn. Het tekstdeel dat zich goed leent voor een beoordeling van dat type samenhang is dat van de *Inhoud*. Daarin moet de leerling de inhoud van het gelezen/bekeken literaire werk navertellen. Het gaat daarbij om het introduceren van personages, het verwoorden van opeenvolgende gebeurtenissen en het duiden van een complicatie en zijn eventuele oplossing. Als deze *verhaalsamenhang* niet duidelijk is, scoort de leerling onder niveau 1-2F. Een voorbeeld:

#### Inhoud

*Het gaat over 4 jongeren Suzie, Stephan, Kim en Illias zij gaan naar de zorgboerderij in Zuid-Frankrijk. Ieder heeft zijn eigen problemen om er naar toe te gaan. Kim en Illias zijn er al en later komen Suzie en Stephan erbij maar zij hebben andere plannen om te doen. Zij willen er zo snel mogelijk weer weg. Suzie maakt een plan om te ontsnappen. Het plan werk en binnen de kortste keren zaten ze alle vier in een auto om te ontsnappen. Maar het neemt ook vele besluiten met zich mee want zo laten ze elkaar omstebeurt achter.*

(Chantal over Elle van den Boogaart, Duizend kilometer)

De personages worden geïntroduceerd en de tekst beschrijft een aantal gebeurtenissen. Maar over de relatie tussen die gebeurtenissen en de afloop ervan tasten we in het duister. Er wordt weliswaar melding gemaakt van een complicatie, namelijk dat ze andere plannen hebben. Maar wat het resultaat is van die plannen is niet duidelijk. Ze ontsnappen, maar ten koste van wat? En wat is het doel van die ontsnapping? Kortom, van deze beschrijving van de inhoud wordt de lezer niet veel wijzer. In het volgende voorbeeld is de gedachtegang van de schrijver veel beter te volgen:

### **Inhoud**

*Dit verhaal gaat over Kip, toen hij negen jaar oud was, stak hij per ongeluk zijn buurjongen Bobby in brand. Na jaren in een soort jeugd gevangenis te hebben gezeten, krijgt hij een nieuwe naam (Wade) en wordt vrijgelaten. Samen met zijn vader en vader's nieuwe vriendin Carrie verhuist hij naar een buurt waar niemand hen kent. Hij gaat daar ook naar school en krijgt nieuwe vrienden. Maar hij blijft aan zijn misdaad denken. Als hij dronken is verteld hij zijn vrienden wat hij gedaan heeft. Vanaf dat moment haat iedereen Wade. Ze moeten dus weer verhuizen. Toevallig heeft Carrie net een nieuw huis gekregen. Daar proberen ze opnieuw te beginnen. Daar lukt het wel en ze leven daar lang en gelukkig.*

(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

De leerling geeft een duidelijke introductie van de personages, een navolgbaar verloop van gebeurtenissen en een complicatie (de misdaad van Kip) en zijn oplossing. Die oplossing wordt echter nogal kort door de bocht beschreven: *Daar lukt het wel en ze leven daar lang en gelukkig*. Waarom lukt het daar wel? En wat is een *soort jeugdgevangenis*? En hoezo heeft *Carrie toevallig een nieuw huis gekregen*? De tekst blijft met een paar samenhangproblemen zitten, maar is niettemin goed te volgen en in te schalen op 1-2F.

Ter vergelijking een inhoudsbeschrijving van hetzelfde boek, maar nu door Umer:

### **Inhoud**

*Kip McFarland was 9 jaar toen zijn moeder stierf aan kanker. Hij leefde alleen met zijn vader in de wildernis van Alaska ver van de bewoonde wereld. Op een dag komt Bobby Clarke op zijn verjaardag naar hem toe. Hij was net 7 geworden. Bobby maakte Kip boos om een honkbalhandschoen en Kip stak Bobby in brand met benzine. Heel Alaska is boos, ze werden bedreigd, hun huis werd in brand gestoken. Kip ging 4 jaar lang in een speciaal inrichting. Toen hij vrijkwam kon hij niet meer naar Alaska dus hij en zijn vader kregen een andere naam. Kip McFarland had zijn naam veranderd in Wade Madison. Ondertussen had zijn vader een nieuwe vrouw ontmoet: Carrie. Ze gingen in Indiana wonen en bouwde een nieuw leven op. Wade kreeg een vriendin en veel vrienden. Op een avond als hij dronken is verteld hij alles en word weer gehaat, zijn vrienden gingen weg. Ze werden weer bedreigd en moesten weer verhuizen. Dit keer gingen ze naar Texas daar ontmoette hij Sam. Sam heeft ook veel problemen net als hem. Op een dag besluit hij alles aan Sam te vertellen en Sam accepteert het.*

(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)

Vergeleken met de Delano geeft Umer in zijn beschrijving van personages en gebeurtenissen veel meer belangrijke details weer, zonder dat hij daarmee overigens langdradig of saai wordt. De complicatie (de misdaad van Kip) wint aan gewicht doordat de herhaling van het verhuizen wordt benadrukt: *Ze werden weer bedreigd en moesten weer verhuizen*. Alle gedachtestappen die eigen zijn aan een verhaal worden logisch weergegeven; er zijn geen noemenswaardige fouten met betrekking tot de samenhang. Met deze tekst levert Umer een prestatie op niveau 3F.

## Samenhang: relaties

Samenhang	1F	2F	3F
Relaties	Geeft eenvoudige relaties aan (opsomming, chronologie).	Als 1F.	Geeft relaties (oorzaak-gevolg, voor- en nadelen, overeenkomsten, vergelijking) goed aan.

De schrijver realiseert samenhang in een tekst of tekstdeel door bepaalde relaties expliciet te benoemen. Voor niveau 1-2F is het vereist dat eenvoudige typen relatie correct worden weergegeven, zoals *opsomming* en *chronologie*. Een voorbeeld van een opsomming:

### Verwerkingsopdracht, evaluerend

Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten. *Ik heb het boek al een paar keer aan vrienden uitgeleent, waardoor ik het boek nu moest lenen omdat ik niet meer wist aan wie ik hem nou weer uit heb geleend. Maar de argumenten waarom een vriend of vriendin dit boek ook zou moeten lezen zijn dat je via dit boek de oorlog via de ogen van een kind de oorlog ziet inplaats van in de ogen van een volwassene. Dit maakt het boek ook zeker zo speciaal. Ook gaat het om een kind van de Kommandant van oudwis. Wat je al helemaal niet vaak tegen komt in boeken. Ook is het erg speciaal geschreven, het is niet moeelijk geschreven zodat iedereen het boek eigenlijk kan lezen ik heb het boek van mijn moeder gekregen en mijn moeder vond het ook een heel speciaal boek. Ook zou ik aan mijn vrienden de film aanbevelen want het is ook een heel mooie film.*

(Pim over John Boyne, De jongen in de gestreepte pyjama)

De schrijfopdracht vraagt de leerling om ten minste drie argumenten. Pim verbindt die afzonderlijke argumenten met behulp van 'ook' en realiseert daarmee op een adequate wijze een opsomming. De herhaling van het woord 'ook' wijst echter ook op een beperking. Op dit gebrek aan variatie komen we bij het aspect *Woorden* nog terug.

Voor een prestatie op niveau 1-2F is naast de opsomming ook het chronologische verband een vereiste. Voor boekverslagen waarin een verhaal moet worden naverteld (zie ook *Samenhang: gedachtegang*) is dit natuurlijk het relatietype bij uitstek. Een voorbeeld van Umer:

### Inhoud

*Amanda en haar broer Ludvig zijn heel close, ze groeiden op als twee planten in een pot. Amanda houd van schilderen als ze op een dag een naakt portret wilt maken vraagt ze haar broer. Haar broer gaat naakt poseren en tot de schok ontdekt Amanda meer gevoelens voor Ludvig. Uiteindelijk voelt Ludvig ook meer voor Amanda. Later kust Amanda Ludvig en daarna loopt het uit op seks. Ze doen dit een paar keer en worden uiteindelijk in de Zomervakantie ontdekt. Ludvig moet zo snel mogelijk verhuizen en ze worden gescheiden. 15 maanden later ontmoeten ze elkaar weer en houden af en toe contact. Amanda trouwt en krijgt twee kinderen maar Ludvig verloofd een paar keer maar trouwt nooit en sterft op zijn 47e aan kanker. Amanda had beloofd om hun liefdesverhaal op een dag te publiceren. Dit heeft ze dus gedaan.*

(Umer over Katerina von Bredow, Ik en mijn broer)

De chronologie, ofwel de opeenvolging van gebeurtenissen is goed te volgen doordat de leerling werkt met een aantal expliciete tijdsaanduidingen: *op een dag, een paar keer, uiteindelijk, 15 maanden later, af en toe, op zijn 47<sup>e</sup>, op een dag.*

Het boekverslag vraagt naast een navertelling ook om beoordeling van het boek. In zo'n beoordeling kunnen ook relatietypen worden gerealiseerd die horen bij niveau 3F, zoals oorzaak-gevolg, voor- en nadelen, overeenkomsten, vergelijking.

Een voorbeeld van een vergelijking door Chantal:

### Verwerkingsopdracht, beschrijvend

Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.

*Ik heb het boek gekozen vanwege de tekst op de achterkant en de titel. De tekst op de achterkant heeft mij overgehaald. Het ging over vandalisme en criminaliteit. Dit vond ik een interessant onderwerp. (...) De verwachtingen van het boek waren dat het over een stel jongeren zou gaan die druk bezig waren met vandalisme of criminaliteit. Maar het klopte dus niet want het ging over jongeren die in een jeugdzorgboerderij leefden of terecht zouden komen. Dus mijn verwachting kwam niet uit.*

(Chantal over Elle van den Boogaart, Duizend kilometer)

De schrijfoopdracht vraagt van de leerling een vergelijking te maken tussen de leesverwachting en de feitelijke leeservaring. Die vergelijking valt negatief uit. Chantal verwoordt dit met de frase 'Maar het klopte dus niet...'; een prestatie op niveau 3F. Afhankelijk van de mate waarin leerlingen, naast de eenvoudige relaties *opsomming* en *chronologie*, ook complexere relaties als *vergelijking* en *oorzaak-gevolg* onder woorden kunnen brengen, schuiven zij op het aspect *Samenhang: relaties* op in de richting van niveau 3F.

### Samenhang: tekstopbouw

Samenhang	1F	2F	3F
Tekstopbouw	Gebruikt een tekst-opbouw (maar samenhang in de tekst is niet altijd duidelijk).	De tekst bevat een opbouw, bijvoorbeeld inleiding, kern en slot (maar soms met fouten).	De tekst bevat een opbouw.

Alle boekverslagen vertonen een duidelijke tekstopbouw. Weliswaar niet in termen van inleiding, kern en slot (zie 2F), maar wel in termen van *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking*. Deze ordening is kenmerkend voor het genre boekverslag. Genoemde ordening wordt overigens niet door de leerlingen zelf aangebracht; hij is gegeven met een stramien, waar alle leerlingen zich netjes aan houden. In die zin passen deze fictieverslagen goed bij een taakomschrijving van 2F: *Een verslag of werkstuk met behulp van een stramien*.

Op het punt van tekstopbouw scoren de boekverslagen (gestuurd door de schrijfoopdracht) op niveau 2F, waarbij *inleiding, kern en slot* uit de beschrijving van de kijkwijzer is vervangen door een ander stramien. Bovenstaande voorbeelden laten tekstdelen zien (*Inhoud* en *Verwerking*) die corresponderen met dat gegeven stramien.

Een hogere score is alleen mogelijk als leerlingen een tekstopbouw hanteren, die afwijkt van het gegeven stramien, maar wel een logische en navolgbare samenhang laat zien (3F). Gezien de dwingendheid van de opdracht, is zo'n alternatieve opbouw niet te verwachten.

De score is minder dan 2F wanneer het gegeven stramien niet of niet juist wordt gehanteerd. Dat komt bijvoorbeeld voor als een leerling een onderdeel van het stramien overslaat. Een voorbeeld:

### Inhoud

*Twee bejaarde vrouwen, ontmoeten elkaar bij toeval in een kuuroord. Ze herkennen elkaar meteen. Beide vertellen ze hun levens verhaal. Sinds de geboorte, na het overlijden van de ouders zijn ze door familie gescheiden. Anna groeit op bij haar grootvader, in een boers landschap in Duitsland. Lotte beland vanwege haar ziekte in Nederland, bij een oom. Het contact verbreekt tussen de zussen. De inmiddels vernederlandste Lotte die tijdens de oorlog joodse onderduikers heeft geholpen. De*

verhollandste Lotte, die tijdens de oorlog joodse onderduikers heeft beschermd. Lotte wordt door de verhalen van Anna geconfronteerd met de andere kant van haar leven.

### Opbouw (niet gedaan)

#### Personages

1<sup>e</sup> belangrijke relatie is de relatie tussen David en Lotte.

Het is erg belangrijk omdat David een jood is en word meegenomen door Duitsers. Als Lotte er achter komt dat het de nazi's waren die David hebben meegenomen (en waarschijnlijk vermoord) haat Lotte elke Nazi, later in het verhaal komt Lotte er achter dat haar eigen tweeling zus een Nazi is. Dat heeft grote impact op het verhaal.

(Delano over Tessa de Loo, De Tweeling)

Delano noemt (met behulp van tussenkopjes) in zijn verslag wel alle gevraagde tekstdelen, maar laat het tekstdeel *Opbouw* oningevuld. Hij gebruikt de door het stramien gegeven tekstopbouw niet volledig en scoort daarmee op niveau 1F.

#### Samenhang: alineagebruik

Samenhang	1F	2F	3F
Alineagebruik	-	Maakt alinea's en geeft inhoudelijke verbanden expliciet aan.	Alinea's zijn verbonden tot een coherente tekst.

Ook wat betreft het alineagebruik moet rekening gehouden worden met de sturing vanuit de schrijfopdracht. De boekverslagen krijgen hun specifieke vorm en inhoud doordat leerlingen werken met een stramien van *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, beoordeling en verwerking*. Elk van de onderdelen van het stramien wordt uitgewerkt aan de hand van een vraag of opdracht, bijvoorbeeld:

- **Inhoud:** Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst).
- **Beoordeling:** Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje: spannend, saai, herkenbaar, lachwekkend, langdradig, griezelig, gevoelig, interessant, verrassend, onwaarschijnlijk, voorspelbaar, werkelijk, origineel.

Dit soort vragen en opdrachten ondersteunen de leerlingen bij het maken van tekstdelen, meer in het bijzonder bij het maken van alinea's. Hieronder een voorbeeld van een alinea waarin inhoudelijke verbanden expliciet zijn aangegeven (niveau 2F):

#### Beoordeling

*Het was een spannend boek omdat je zou weten wat de oplossing was van de verboden liefde en of ze ontdekt zouden worden, of ze in het geheim door gingen of aan iemand gingen vertellen. Ik vond het verrassend omdat, ik niet had gedacht dat zoiets bestond in de maatschappij en ik had ook niet gedacht dat Ludvig zo vroeg stierf en Amanda maar met een andere ging. Ik vond het werkelijk, omdat dit echt een realistisch verhaal is en ik denk dat dit echt in de maatschappij nog steeds voorkomt en voor veel mensen is het heel raar. Maar ik vind dat voor bijvoorbeeld Amanda en Ludvig niet zus en broer waren (voor hun) maar gewoon vriendje en vriendinnetje. Als je eenmaal verliefd bent kan je niks anders dan verliefd op elkaar zijn. Liefde is het sterkst.*

(Umer over Katerina von Bredow: Ik en mijn broer)

Umer smeedt de drie gekozen beoordelingswoorden spannend, verrassend en werkelijk aaneen tot een goed lopende alinea. Hij maakt duidelijk dat het om die drie criteria gaat: *Het was een spannend boek....Ik vond het verrassend .....Ik vond het werkelijk*. Bovendien



expliciteert hij bij elk criterium een reden, bijvoorbeeld: *Ik vond het werkelijk omdat dit echt een realistisch verhaal is...*

Umer gebruikt de opdracht als ondersteuning voor het schrijven van zijn eigen tekst. Er zijn echter ook leerlingen die zich weliswaar laten leiden door de opdracht, maar minder oog hebben voor de formulering en samenhang binnen een alinea. Een voorbeeld:

### Beoordeling

*gevoelig, want kinderen mochten vroeger niet alles en moesten zich maar aan de regels houden. Voor Marta is de band met Sjonnie gevoelig omdat het eigenlijk niet mag van haar ouders.*

*interessant, ik heb nooit beseft dat ouders vroeger zo streng voor kinderen waren maar nu dat ik dit boek heb gelezen weet ik er meer over hoe het vroeger allemaal ging. werkelijk, vroeger gingen alle mensen naar de kerk toe en moesten dan hoedjes, jurkjes en rokjes aan. En ook dat iedereen die niet van de kerk is niet goed is.*

*Origineel*

(Robin over Selma Noort, Dat spel van jou en mij)

Robin geeft wel antwoord op een vraag uit het stramien (beoordeel met behulp van beoordelingswoorden), maar schrijft geen alinea met een eigen interne samenhang en geëxpliciteerde verbanden. Wat betreft het aspect Samenhang binnen de alinea levert deze leerling hier een prestatie op 1F.

Ten slotte dient opgemerkt te worden dat het 'verbinden van alinea's tot een coherente tekst' (3F) in deze specifieke schrijfoopdracht samenvalt met het correct hanteren van het stramien. Bij *Samenhang: tekstopbouw* is dit aspect ingeschaald op niveau 2F. Alleen als leerlingen zelfstandig tot een alternatieve en coherente tekstopbouw komen, is sprake van niveau 3F, zowel wat betreft tekstopbouw als wat betreft alineagebruik.

### Samenhang: zinsniveau

Samenhang	1F	2F	3F
Zinsniveau	Gebruikt bekende voegwoorden (en, maar, want, omdat).	Gebruikt veel voorkomende signaalwoorden (als, hoewel) en verwijswwoorden (die, dat), maar soms met fouten.	Gebruikt adequaat verwijs- en verbindingswoorden ten behoeve van verband tussen zinnen en zinsdelen.

Met behulp van bekende voegwoorden (en, maar, want, omdat) realiseren de leerlingen samenhang op zinsniveau. Zij presteren daarmee op niveau 1F. Een aantal voorbeelden uit een boekverslag van Chantal:

### Inhoud

*Het gaat over een meisje Letiva en zij wordt verliefd op Sam. Letiva is een Afghaanse maar Sam is een Nederlander.*

### Opbouw

*Maar ze overleefde het toch alleen de baby was wel dood. Maar later trouwde ze samen en ze maakte haar school en studie af. Ze sprak ook nog met haar broertje en haar moeder, maar haar vader en broer wou ze nooit meer zien en spreken.*

### Personages

*Ik vind Levita en Sam leuk, omdat ze alles voor elkaar overhebben om hun liefde te behouden. Ik vind Ahmad(oudste broer Letiva) en Hamid (vader Letiva) niet leuk, omdat ze Letiva en Sam bedreigen omdat ze van elkaar houden.*

(Chantal over Heleen Vreeswijk, Eerwraak)

Het gebruik van veel voorkomende signaalwoorden (als, hoewel, aangezien) is een indicatie voor een schrijfstijl op niveau 2F. Een aantal voorbeelden uit de boekverslagen van Robin, waarin overigens ook de eerder genoemde voegwoorden (en, want) voorkomen:

**Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

*Aangezien Daniël ook van de kerk is en ook weet dat Sjonnie niet van de kerk is, is het nog een vraag of hij dat niet door verteld aan zijn ouders. Want zijn ouders zouden het dan weer door vertellen aan de ouders van Marta. Marta's ouders hadden al gezegd dat ze niet met Sjonnie om mag gaan en als ze daar nou achter zouden komen, zouden ze heel boos worden.*

(Robin over Selma Noort, Dat spel van jou en mij)

**Beoordeling**

*Ook laat de film me meeleven, want tijdens de film werd ik meegesleurd in het verhaal waardoor ik ging beseffen hoe erg het is als je geen ouders meer hebt en je wordt weg gehaald van je zus.*

(Robin over Tessa de Loo, De tweeling)

Verbindingswoorden worden overigens niet altijd helemaal correct gebruikt. In de teksten van Pim zien we bijvoorbeeld verwarring bij het gebruik van doordat en omdat:

**Persoonlijke ervaring**

*Ik vond het een erg mooi boek. Het greep mij erg aan doordat je vanuit de ogen van een kind kijkt. In de meesten boeken is dit niet het geval.*

**Thema**

*(...) De jongen in de gestreepte pyjama heeft het thema oorlog, doordat dit verhaal afspeeld in de oorlogstijd.*

(Pim over John Boyne, De Jongen in de gestreepte pyjama)

En in het volgende voorbeeld zien we dat ook Sanne worstelt met de omdat-constructie:

**Personages**

*Anna is slim en wil daarom naar de universiteit toe, dit word verboden door haar pleegouders, omdat ze moet voor hun werken.*

(Sanne over Tessa de Loo, De tweeling)

Als leerlingen dit soort fouten maken met verbindingswoorden lijkt het gepast om de teksten op het punt van *Samenhang: zinsniveau* in te schalen op niveau 1F. Pas als leerlingen foutloos voegwoorden, verwijswaarden en signaalwoorden gebruiken om verbanden tussen zinnen en zinsdelen te leggen, is sprake van niveau 3F. Van zo'n prestatie kunnen we op basis van de boekverslagen geen voorbeeld geven.

**Afstemming op doel**

Doel	1F	2F	3F
	-	Blijft in eenvoudige lineaire tekst trouw aan het doel.	Combineert verschillende doelen: informeren, overtuigen enzovoorts. Past tekstopbouw aan het doel aan.

In een schrijftaak kunnen verschillende doelen/functies worden gerealiseerd, zoals beschrijven, informeren (uiteenzetten), instrueren/vragen, beschouwen en betogen (overtuigen). Niveau 1F stelt geen eisen aan de doelgerichtheid van een tekst. Op niveau 2F is sprake van een herkenbaar doel waaraan de schrijver trouw blijft. Op niveau 3F kan een schrijver meerdere doelen combineren. Kenmerkend voor een boekverslag is dat de schrijver zowel informatie als een beoordeling geeft over een literair werk. Het combineren van schrijfdoelen is inherent aan deze tekstsoort.

De schrijfpdracht ondersteunt het combineren van doelen (het leveren van een prestatie op niveau 3F) met het gegeven stramien: *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking*. Als de leerling het stramien volgt (en dat doet doorgaans elke leerling) rolt er automatisch een tekst uit met meerdere doelen.

Ook wat betreft de aanvullende eis op niveau 3F, *Past tekstopbouw aan het doel aan*, levert het stramien de nodige ondersteuning. Zo wordt - in het kader van informatie geven over het literaire werk - het onderdeel *opbouw* ondersteund met het zogenoemde *6-stappenplan: begin - ontstaan problemen- verslechtering- dieptepunt- verbetering- afronding*. Een voorbeeld:

**Begin:** *De ouders van Anna en Lotte zijn gestorven. Waarna de tweeling uit elkaar worden gehaald.*

**Ontstaan probleem:** *Anna en Lotte zien en spreken elkaar niet meer. De pleegouders houden dit tegen.*

**Verslechtering:** *De pleegouders van Anna willen dat ze niets met Lotte meer te maken heeft en sturen de brieven die ze aan haar zusje heeft geschreven niet.*

**Dieptepunt:** *De tweeling hebben elkaar al heel lang niet meer gezien en willen echt weten hoe het met de ander gaat. Ze hebben elkaar vanaf dat ze ongeveer 10 zijn tot dat ze ongeveer 18 zijn niet meer gezien.*

**Verbetering:** *Lotte vindt de brieven die ze naar Sanne heeft geschreven en gaat daarmee naar haar ouders. Ze vraagt om een verklaring en vraagt haar adres om een brief te schrijven. Hierin verteld ze dat ze naar Duitsland komt.*

**Afronding:** *Later gaat Anna Lotte opzoeken en praten ze het samen uit. Waarna dit lang heeft geduurd gaan ze in het bos slapen en is Anna de volgende dag gestorven. (Robin over Tessa de Loo, De Tweeling)*

Voor het onderdeel *beoordeling* hoeven de leerlingen ook niet geheel op eigen kompas te varen. Ter ondersteuning van dat meer betogende schrijfdoel krijgen zij de volgende aanwijzing: *Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje: spannend, saai, herkenbaar, lachwekkend, griezelig, langdradig, gevoelig, interessant, verrassend, onwaarschijnlijk, voorspelbaar, werkelijk, origineel. Leg je antwoord uit.* Een voorbeeld van een beoordeling van dezelfde leerling:

### **Beoordeling**

*Gevoelig, want het gaat over de liefde van Tycho, Vonda en Moritz. Tycho zit ermee dat hij zijn vriend mist en dat hij er iedere keer aan denkt, Vonda zit met haar ex Serge. Hij heeft het uitgemaakt omdat Vonda stiekem een andere vriend had waar ze zwanger van was en abortus had laten plegen waar ze een halfjaar later pas mee aan kwam. Ook wilde ze trouwen met Serge omdat ze dan zeker wist dat hij bij haar zou blijven maar dat wilde Serge niet en maakt het uit. Ook is er gevoelig wat er tussen Moritz en Tycho is gebeurd, want ze zijn een nacht samen geweest om de reden dat ze allebei homo zijn. Langdradig, iedere keer gaan ze bij die moeder van Tycho eten, iedere keer wil de manager van Vonda's Voice een nieuwe singel opnemen, iedere keer worden ze uitgenodigd voor een interview en iedere is er wel iets waarmee Tycho of Vonda mee zit. Werkelijk, op kamers samen met andere studenten komt vaak voor in het dagelijks leven, met liefdes en problemen ook en het nadenken over dingen. Ook kan het voorkomen dat je mee gaat doen aan het songfestival en dat je dan bekend word en word geïnterviewd. En dat je tijden hebt waar je vaak aan terug denkt. (Robin over Edward van Vendel, Ons derde lichaam)*

Naast de toepassing van het stramien *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel en beoordeling* maken de leerlingen in hun boekverslag ook nog verwerkingsopdrachten, zoals:

- **Verwerkingsopdracht, beschrijvend:** Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.
- **Verwerkingsopdracht, evaluerend:** Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.

Ook het uitvoeren van deze opdrachten leidt tot het combineren van verschillende schrijfdoelen (beschrijven en overtuigen) in een en hetzelfde werkstuk, en dus tot een prestatie op niveau 3F.

### Afstemming op publiek

Publiek	1F	2F	3F
Stijl	Gebruikt basisconventies formele brief: Beste, Met vriendelijke groet.	Past het woordgebruik en de toon aan het publiek aan.	Schrijft voor bekend publiek en voor algemeen lezerspubliek (media).

De leerlingen schrijven hun boekverslag voor de leraar. Misschien dat in een enkel geval klasgenoten ook tot het publiek behoren. Om op niveau 2F te presteren moeten het woordgebruik en de toon gericht zijn op de leraar als lezer. Met hun tekst laten leerlingen zien dat zij iets weten over het gelezen boek, zodat de leraar die getoonde kennis kan beoordelen. Bij zo'n demonstratie van kennis hoort een zakelijke schrijfstijl. Een voorbeeld van een tekstdeel waarin een relatie tussen twee personages beschreven wordt:

#### Personages

*De relatie tussen de tweeling Lotte en Anna. Ze zijn in het begin heel erg gelukkig met elkaar en ze spelen met elkaar. Daarna worden ze uit elkaar gehaald en zijn ze voor een lange tijd van elkaar weg. Ze schrijven elkaar brieven maar die worden onderschept door de pleegouders. Na 15 jaar zien ze elkaar weer en zijn weer heel gelukkig. Daarna krijgen ze toch weer ruzie en zien ze elkaar weer naar ruim 50 jaar. Lotte is niet blij om Anna te zien maar daarna toch weer wel. Anna is daarna blij dat Lotte haar heeft vergeven en ze sterft vervolgens.*

(Umer over Tessa de Loo, De Tweeling)

Umer spreekt zijn lezer op een zakelijke manier aan en suggereert met zijn stijl kennis van zaken: een aaneenschakeling van bewerende uitspraken, zoals *Ze zijn in het begin heel erg gelukkig met elkaar*. Hij richt zich op een adequate manier tot de leraar en presteert daarmee op niveau 2F.

Door deze zakelijke toon zou eventueel ook een algemeen lezerspubliek binnen het bereik van deze leerlingen kunnen komen, zoals gevraagd op niveau 3F. Daarvoor zitten er in deze tekst echter te veel 'uitglijders' die voor de leraar nog wel acceptabel zijn, maar in algemene media geweerd worden. Vergelijk daartoe bijvoorbeeld de zinnen *Daarna krijgen ze toch weer ruzie en zien ze elkaar weer naar ruim 50 jaar. Lotte is niet blij om Anna te zien maar daarna toch weer wel*. De herhaling van *toch weer* in twee opeenvolgende zinnen doet wat alledaags en kinderlijk aan en past niet in een geschreven tekst voor een algemeen publiek.

In een van de keuzeopdrachten van het boekverslag worden de leerlingen expliciet uitgenodigd om voor een algemeen lezerspubliek (3F) te schrijven. Het gaat om de evaluerende verwerkingsopdracht: *schrijf een tekst voor het achterblad waarmee je de nieuwsgierigheid van de lezer zoveel mogelijk prikkelt*. Een leerling maakt daar het volgende van:

#### Verwerkingsopdracht, evaluerend

*Nadat Tycho zijn leukste zomer van zijn leven heeft meegemaakt gaat hij naar de schrijfacademie. Daar leert hij Vonda kennen waar hij een goede band mee krijgt, maar ook Moritz een die hetzelfde is als hem. Vonda krijgt een carrière als zangeres maar ze*

*wil het niet alleen doen dus Tycho en Moritz doen mee. Moritz neemt Tycho mee naar een homobar, daar leert hij Zack kennen. Zal dat de ware voor hem zijn? En red hij het wel in de drukke carrière als zanger? En denkt hij nog terug aan zijn liefde?*

*Een meeslepende roman over vriendschap, liefde en levensbepalende keuzes, tegen de wonderlijk achtergrond van het Eurovisie songfestival.*

(Robin over Edward van Vendel, *Ons derde lichaam*)

In de laatste regels wordt de toon van een achterflaptekst aardig getroffen: een aantal prikkelende vragen en een uitsmijter met ronkende bijvoeglijke naamwoorden als *meeslepend*, *levensbepalend* en *wonderlijk*. Waarschijnlijk heeft Robin de laatste zin van de achterflaptekst gekopieerd; deze blijkt namelijk exact hetzelfde te zijn. Ook de opbouw van het stukje is gelijk aan die van de flaptekst. Robin geeft net als de flaptekst een paar inleidende zinnen gevolgd door een set pakkende vragen en de concluderende afsluiting. Maar ze heeft niet alles klakkeloos overgeschreven: zo wordt de lezer ook getraakteerd op een nogal onprofessionele, wat naïef klinkende zinswending als *...maar ook Moritz een die hetzelfde is als hem*. Daarmee wordt, ondanks de sturing van de schrijfpdracht in de richting van een algemeen publiek, het niveau 3F niet gehaald.

#### **Publiek: register**

<b>Publiek</b>	<b>1F</b>	<b>2F</b>	<b>3F</b>
Register	Hanteert formeel en informeel taalgebruik.	Als 1F.	Past register consequent toe, passend binnen gegeven situatie.

Bij het aspect *Register* draait het om de vraag of de schrijver in staat is zowel formeel als informeel taalgebruik te hanteren (niveau 1F en 2F) en of hij in staat is om een passend register consequent toe te passen (3F). In een boekverslag is een formele of zakelijke schrijftaal gewenst. Bij de bespreking van het aspect *Publiek: stijl* hebben we al geconstateerd dat leerlingen in staat zijn om een formele, zakelijke schrijftaal te hanteren, die gericht is op de beoordelende leraar (1-2F).

Om op niveau 3F te presteren moet een leerling consequent een passend register hanteren. Het voorbeeld van Robin (zie hierboven: *een die hetzelfde is als hem*) laat zien dat leerlingen daar moeite mee hebben. En er zijn meer voorbeelden waarin de leerling uit zijn rol van zakelijk beschrijver valt en een andere, meer persoonlijke toon aanslaat:

#### **Persoonlijke ervaring**

- *Dus ik pakte het boek en begon de achterkant en het begin van het boek te lezen.*  
(Delano over Gail Giles, *Right behind you*)
- *De mevrouw in de mediatheek zei: dat dit wel een erg mooi boek was, dus ik besloot hem ook te gaan lezen.*  
(Pim over Peter Bekkers, *Trouw is de andere wang*)

Het is natuurlijk niet zo dat het in een fictieverslag ongepast is om over persoonlijke ervaringen te schrijven, in tegendeel. Maar het gaat om de vraag hoe je dat dan doet. Een van de beschrijvende verwerkingsopdrachten is juist uitdrukkelijk gericht op de persoonlijke leeservaring van de leerling: *Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen*. Voor leerlingen is hier de verleiding groot om de zakelijke beschrijving af te wisselen met een persoonlijke ontboezeming. Twee voorbeelden:

#### **Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

*Ik ging in de boekenlijsten kijken en ik wou gaan zoeken naar een die te maken had met oorlog, spanning of liefde. Na een tijdje zoeken vond ik deze liefdesboek. Ik dacht toen ik het boek zag dat het een saaie boek zou zijn maar ik ging daarna de*

*achterkant lezen en het leek me wel een interessant boek over een liefde tussen broer en zus, en ik wou wel weten hoe dit dan in werking ging.*  
(Umer over Katerina von Bredow: Ik en mijn broer)

#### **Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

*Ik heb al een keer meer een boek van deze schrijfster gelezen en dat vond ik een heel leuk boek, mijn verwachtingen van dit boek waren dus leuk maar het viel me erg tegen. Het was een verhaal dat te snel ging. Als er iets gebeurde ging de schrijfster er of heel lang op in of juist er helemaal niet op in en dat is jammer. Het boek gaat ook echt alleen maar over Djanno en Berber er komen ook wel andere personen in voor maar niet dat die het verhaal anders of leuker maken. De verwachtingen van het boek zijn dus niet uitgekomen en dat is jammer.*

(Sanne over Gonneke Huizing, Verboden te zoenen)

Het maakt nogal wat uit of je schrijft *Ik ging in de boekenlijsten kijken en ik wou gaan zoeken...* (Umer) of dat je schrijft *Mijn verwachtingen van het boek waren...* en *De verwachtingen van het boek zijn dus niet uitgekomen...* (Sanne). Het tekstdeel van Sanne past, ondanks het feit dat ze het ook over zichzelf heeft, beter in het formele register van het boekverslag dan dat van Umer. Zij presteert met dit tekstdeel op het punt van *register* dichtbij niveau 3F.

#### **Woorden**

Woorden	1F	2F	3F
	Gebruikt frequente woorden.	Varieert woordgebruik (maar fouten in idiomatische uitdrukkingen komen nog voor).	Variatie voorkomt herhalingen. Adequate woordkeuze (met slechts enkele fouten).

Bij het aspect *Woordgebruik* gaat het om de vraag of leerlingen alleen maar frequente (eenvoudige) woorden gebruiken (1F), of zij variëren in woordgebruik (2F) en of zij een zodanig grote woordenschat hebben dat zij herhalingen kunnen voorkomen (3F). Om de inschaling op basis van variatie in woordgebruik (1F, 2F, 3F) te illustreren kijken we naar het volgende voorbeeld:

#### **Inhoud**

*Kader Zeroual is zeventien en zit in de vierde klas havo. Hij is een goede leerling, maar sinds een aantal maanden maakt hij problemen zoals spijbelen en blowen. Hij krijgt ook ruzie met zijn vriendin wanneer zij vraagt wat er met hem aan de hand is, weet Kader niets te zeggen. Thuis heerst ook stilte. Op school wordt Kader door zijn mentrix aangesproken. Zij vraagt hem of hij zijn vader kan vragen bij haar langs te komen. Hij weet niet hoe hij moet reageren. Dan komen de problemen met zijn vriend Ricky die hem mee sleurt in de drugs en andere problemen.*

(Delano over Hassan Bahara, Een verhaal uit de stad Damsko)

Met de formulering *Op school wordt Kader door zijn mentrix aangesproken* laat de leerling zien meer dan alleen frequente woorden te beheersen. *Mentrix* en *iemand aanspreken* behoren immers niet tot de categorie eenvoudige woorden. De leerling is ook in staat om 'het niet praten' van een personage op een gevarieerde manier onder woorden te brengen: *...weet Kader niets te zeggen. Thuis heerst ook stilte.* Hij slaagt er echter niet in om herhalingen (van het woord *problemen*) te voorkomen: *Dan komen de problemen met zijn vriend Ricky die hem mee sleurt in de drugs en andere problemen.* Dit alles afwegend kan deze leerlingprestatie op niveau 2F worden ingeschaald.

In sommige gevallen zijn herhalingen dermate storend dat je je kunt afvragen of de woordenschat van de schrijver niet te beperkt is (en de tekst dus ingeschaald zou moeten worden op 1F). Vergelijk het volgende voorbeeld:

### **Opbouw**

*Het begint aan een begin van een nieuw avontuur voor Tycho, hij begint aan een nieuwe start op zijn Schrijfacademie waarna hij later een carrière met zingen maakt.*  
(Robin over Edward van Vendel, Ons derde lichaam)

Overigens is herhaling niet alleen een teken van onvermogen om te variëren. Soms weten leerlingen de herhaling ook als retorisch middel in te zetten, om iets (bijvoorbeeld het kenmerk *langdradigheid*) een bijzondere nadruk te geven. Uit dezelfde tekst van Robin:

### **Beoordeling**

*Langdradig, iedere keer gaan ze bij die moeder van Tycho eten, iedere keer wil de manager van Vonda's Voice een nieuwe singel opnemen, iedere keer worden ze uitgenodigd voor een interview en iedere is er wel iets waarmee Tycho of Vonda mee zit.*  
(Robin over Edward van Vendel, Ons derde lichaam)

Het inschalen van woordgebruik draait niet alleen om variatie, maar ook om beperkingen, dus om de vraag of er fouten in idiomatische uitdrukkingen voorkomen. Als dit zo is, is er sprake van een prestatie op niveau 2F. Dergelijke fouten springen sterk in het oog. Een aantal voorbeelden:

- *En ik was benieuwd hoe een dit soort verhaal in werking ging want ik kon me zoiets niet voorstellen.*  
(Umer over Katerina von Bredow: Ik en mijn broer)
- *Zo bloeide de liefde tussen hun verder.*  
(Chantal over Heleen Vreeswijk, Eerwraak)
- *Maar dat was ook al niet waar want hij was er al mee betrokken door niet naar school te gaan en met drugs bezig te zijn.*  
(Delano over Hassan Bahara, Een verhaal uit de stad Damsko)
- *Tijdens de periode zien ze elkaar af en toe tot deze weer wordt verbroken door verdenking tot moord.*  
(Robin over Tessa de Loo, De tweeling)
- *Als het zo ver is dat Johny Conrad gaat neerschieten schiet hij hem niet een verwonding toe zoals hij had afgesproken met Conrad.*  
(Pim over Peter Bekkers, Trouw is de andere wang)

Tegenover deze wat vreemde uitdrukkingen die wijzen op niveau 2F staan formuleringen die uiterst adequaat en verzorgd zijn en die wijzen in de richting van niveau 3F. Bijvoorbeeld:

- *Raisel doet er dan alles aan om bij de man weg te vluchten, maar dat gaat ten koste van zijn relatie, dat is spannend*  
(Sanne over Elle van den Boogaart, Prooi)
- *Uiteindelijk komt alles goed want Djanno gaat ergens anders les geven en Berber krijgt een relatie met Thomas.*  
(Sanne over Gonneke Huizing, Verboden te zoenen)

### Taalverzorging: spelling

Taalverzorging	1F	2F	3F
Spelling	Spelt veelgebruikte woorden en sterke werkwoordsvormen correct.	Spelt meeste woorden en werkwoordsvormen correct .	Spelt bijna alles goed (nog fouten in tussen –n of –s, gebruik trema's en koppeltekens).

Een leerling presteert op het punt van spelling op niveau 3F als zijn tekst zo goed als geen fouten heeft. Van zo'n boekverslag kunnen we geen voorbeeld geven.

Een boekverslag is op niveau 2F in te schalen als de meeste woorden goed gespeld zijn en er incidenteel nog fouten gemaakt worden, met name bij de werkwoordspelling. Hieronder wat voorbeelden van dergelijke spelfouten:

- *En ik wou heel graag weten wat er op het einde gebeurd als hij 2keer verhuisd.*  
(Umer over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)
- *De meisjes willen contact houden met elkaar maar dit word door beide pleegouders tegen gehouden.*  
(Sanne over Tessa de Loo, De tweeling)
- *hiermee word de jeugdzorgboerderij bedoelt.*  
(Chantal over Elle van den Boogaart, Duizend kilometer)
- *Je weet niet wat er met hem gebeurd.*  
(Delano over Hassan Bahara, Een verhaal uit de stad Damsko)
- *Sanne heeft met haar pleegouders geen goede relatie, want haar vader slaat en mishandelt.*  
(Robin over Tessa de Loo, De tweeling)
- *Ik heb het boek al een paar keer aan vrienden uitgeleent.*  
(Pim over John Boyne, De Jongen in de geestreepte pyjama)

Als het inderdaad gaat om af en toe een fout in de werkwoordspelling, is de prestatie op niveau 2F. Het komt echter ook wel voor dat in een tekst zeer regelmatig, ja zelfs systematisch, dergelijke fouten worden gemaakt. In dat geval is een inschaling op niveau 1F gepaster. In een enkel geval zien we in teksten, naast d-t fouten, ook spelfouten tegen gewone veelgebruikte woorden met een vaste spelling, bijvoorbeeld:

- *Conrad is een grote fan van Andy Warhol dit is een bekkende pop-artiest. Johnny word later het slaafje van Conrad hij doet alles wat Conrad hem beveeld te doen. Johnny is de minnares van Conrads vriendin wat Conrad zelf natuurlijk niet weet.*  
(Pim over Peter Bekkers, Trouw is de andere wang)

Teksten met dit type spelfouten kunnen in feite nog niet eens ingeschaald worden op niveau 1F. Pim schrijft overigens boven al zijn werkstukken 'dyslexie'. Een kwalificatie die hij soms op een treffende wijze in zijn schrijfwerk waarmaakt, getuige de volgende formulering:

- *Als ze opgevanment worden opgeroepen om op mars te gaan.*  
(Pim over John Boyne, De Jongen in de geestreepte pyjama)

### Taalverzorging: interpunctie

Taalverzorging	1F	2F	3F
Interpunctie	Gebruikt veelgebruikte leestekens correct.	Interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen.	Interpunctie is accuraat.



Een leerling scoort op het punt van interpunctie op niveau 3F als zijn tekst zo goed als foutloos is. Net als bij spelling kunnen we wat betreft interpunctie geen foutloze boekverslagen laten zien. Een boekverslag is op niveau 2F in te schalen als de interpunctie accuraat genoeg is om de tekst te kunnen volgen. Voorbeelden van niet hinderlijke interpunctiefouten:

- *Waarom heb je dit boek gekozen? Omdat het me een interessant boek leek, En ik was benieuwd hoe een dit soort verhaal in werking ging want ik kon me zoiets niet voorstellen.*  
(Umer over Katerina von Bredow: Ik en mijn broer)
- *Dit verhaal gaat over Kip, toen hij negen jaar oud was, stak hij per ongeluk zijn buurjongen Bobby in brand.*  
(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)
- *Want Marta vroeg of ze naar de havo mocht maar da mocht ze niet, haar vader wilde dat ze naar de mavo gaat.*  
(Robin over Selma Noort, Dat spel van jou en mij)

Leerlingen kunnen ook zo slordig met de punten en komma's omspringen dat het echt moeite kost om de tekst te volgen. Voorbeelden:

- *Het boek gaat heel snel er gebeuren meerdere dingen in het boek maar de schrijfster van het boek heeft het alleen maar over Berber en Djanno die verliefd op elkaar zijn.*  
(Sanne over Gonneke Huizing, Verboden te zoenen)
- *ik dacht dat het boek meer over drugs en alcohol ging maar daarna las ik de achterkant en zag ik dat het over een misdaad ging dus toen dacht ik het gaat over de politie dat ze een achter volging deden enz.*  
(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)
- *Ik vond het einde van het boek spannend ik had verwacht dat er iets zou gebeuren zodat bruno niet zou overleiden iets zoals dat zijn vader binnen zou stormen maar dit gebeurde niet.*  
(Pim over John Boyne, De Jongen in de geestreepte pyjama)

Dit zeer minimale gebruik van leestekens leidt tot een beoordeling van een tekst op niveau 1F. Maar ook als een tekst systematisch en erg veel milde (niet hinderlijke) interpunctiefouten vertoont, is een inschaling op 1F op zijn plaats.

#### Taalverzorging: grammatica

Taalverzorging	1F	2F	3F
Grammatica	Toont redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies.	Vertoont redelijke grammaticale beheersing.	Toont betrekkelijk grote beheersing van de grammatica (incidentele vergissingen in de zinsstructuur komen nog voor).

Een leerling scoort op het punt van grammatica niveau 3F als zijn tekst zo goed als foutloos is. Net als bij spelling en interpunctie kunnen we wat betreft grammatica geen foutloze boekverslagen laten zien.

Voorts is bij het aspect *Grammatica* het al dan niet correct kunnen formuleren van samengestelde zinnen van belang. Bevat de tekst hoofdzakelijk enkelvoudige zinnen en samengestelde zinnen met nevenschikking, dan presteert de leerling op niveau 1F. Bevat de tekst ook veel samengestelde zinnen met onderschikking, dan presteert de leerling op niveau 2F. Voorbeelden tekstfragmenten die op niveau 2F zijn in te schalen:

- *Ze wilt heel graag naar school maar haar pleegouders laten dat niet toe. Ze ontmoet een jongen die aanhanger is van Hitler. Als zijn pleegvader hierachter komt slaat hij haar heel erg, zo erg dat Anna besluit weg te gaan.*  
(Umer over Tessa de Loo, De tweeling)
- *De verwachtingen van het boek waren dat het over een stel jongeren zou gaan die druk bezig waren met vandalisme of criminaliteit. Maar het klopte dus niet want het ging over jongeren die in een jeugdzorgboerderij leefden of terecht zouden komen.*  
(Chantal over Elle van den Boogaart, Duizend kilometer)
- *Als het zo ver is dat Johny Conrad gaat neerschieten schiet hij hem niet een verwonding toe zoals hij had afgesproken met Conrad.*  
(Pim over Peter Bekkers, Trouw is de andere wang)

Boekverslagen waarin regelmatig de samengestelde zinnen ontsporen verdienen niveau 2F niet, maar dienen op niveau 1F ingeschaald te worden. Enkele voorbeelden:

- *Omdat, Loulou wordt dan heel boos terwijl Raisel het allemaal goed bedoeld. (...)*  
*Omdat, Raisel heeft haar heel veel pijn gedaan om bij haar weg te lopen en iedere keer als ze contact met hem zocht verbrak hij dat.*  
(Sanne over Elle van den Boogaart, Prooi)
- *ik vind het spannend omdat je totaal niet weet wat er gaat komen er komen veel verrassingen voor waar ik dacht dat het anders ging.*  
(Delano over Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?)
- *Totdat Lotte een keer iets moet zoeken voor haar vriend ziet ze de brieven liggen.*  
(Robin over Tessa de Loo, De tweeling)

In veel gevallen van grammaticale ontsporing speelt de gebrekkige interpunctie ook een rol. Deze twee aspecten versterken elkaar. In het volgende voorbeeld gaat een gebrek aan leestekens hand in hand met ongrammaticaliteit:

#### **Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

*Als dat Letiva weer terug gaat naar het huis van haar ouder en Sam ziet Omar zenuwachtig buiten staan met mevrouw Harchaougoz, want je weet niet waarom ze buiten staan en waarom dat Omar zenuwachtig en huilend heen en weer loopt, maar je weet dat Letiva alleen in het huis is en wat er gaat gebeuren als ineens Omar naar binnen gaat terwijl alleen haar moeder thuis was.*  
(Chantal over Heleen Vreeswijk, Eerwraak)

Ten slotte nog een opmerking over de grammaticale beheersing van Umer. Die is op zich niet meer of minder dan van de andere zes leerlingen. De boekverslagen vertonen op het punt van grammatica echter wel bijzonderheden die we bij andere leerlingen niet aantreffen.

Voorbeelden:

- *Haar broer gaat naakt poseren en tot de schok ontdekt Amanda meer gevoelens voor Ludvig.*
- *Het boek begint met een soort inleiding, wie wie is, wie de vader is wie de moeder is hoe de kinderen ter leven zijn gebracht.*
- *Nee eigenlijk niet want het hele verhaal gaat over de liefde tussen broer en zus. Met alle gevolgen daarvan.*
- *Na een tijdje zoeken vond ik deze liefdesboek.*
- *Dat vond ik wel jammer maar ik vind het toch een hele realistische en mooie verhaal!*

(Umer over Katerina von Bredow: Ik en mijn broer)

Alles wijst erop dat het Nederlands voor Umer niet zijn moedertaal is, maar een tweede taal. Dit heeft heel specifieke gevolgen voor de grammaticale beheersing van deze leerling.

## Leesbaarheid

Leesbaarheid	1F	2F	3F
	Gebruikt titel en briefconventies, besteedt aandacht aan opmaak tekst.	Gebruikt titel en tekstkopjes. Maakt kortere teksten zelf op.	Geeft heldere structuur aan tekst (witregels, marges, paragrafen). Stemt lay-out af op doel en publiek.

Een boekverslag is een langere tekst met titel en tekstkopjes en scoort op niveau 2F.

Bijvoorbeeld:

### **Persoonlijke ervaring**

Waarom heb je dit boek gekozen?

Eerste persoonlijke reactie. *De titel sprak me aan, want niemand noemt zijn of haar boek zomaar duizend kilometer. Dus ik was benieuwd waarom het zo heten.*

### **Inhoud**

Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst)

*Het gaat over 4 jongeren Suzie, Stephan, Kim en Illias zij gaan naar de zorgboerderij in Zuid-Frankrijk. Ieder heeft zijn eigen problemen om er naar toe te gaan. Kim en Illias zijn er al en later komen Suzie en Stephan erbij maar zij hebben andere plannen om te doen. Zij willen er zo snel mogelijk weer weg. Suzie maakt een plan om te ontsnappen. Het plan werkt en binnen de kortste keren zaten ze alle vier in een auto om te ontsnappen. Maar het neemt ook vele besluiten met zich mee want zo laten ze elkaar omstebeurt achter.*

(Chantal over Elle van den Boogaart, Duizend kilometer)

De opmaak van de tekst, inclusief het gebruik van tussenkopjes, is in de schrijfpdracht met behulp van het stramien van *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking* aan de leerlingen voorgeschreven. Door het correct uitvoeren van de schrijfpdracht presteert de leerling automatisch op niveau 2F.

Een leerling die zelf een heldere structuur aan de tekst geeft die afwijkt van het stramien uit de schrijfpdracht, verdient een inschaling op niveau 3F (zie ook *Samenhang: tekstopbouw*). Van een dergelijk boekverslag kunnen we geen voorbeeld geven.



## 5. Leerlingteksten analyseren

In dit hoofdstuk presenteren we vijf van de achttien verzamelde en geanalyseerde boekverslagen:

Leerling	datum	boek
<b>Chantal (5.1)</b>	15-11-2010	Elle van den Bogaart, Duizend kilometer
	11-02-2011	Heleen Vreeswijk, Eerwraak
<b>Sanne (5.2)</b>	18-12-2010	Gonneke Huizing, Verboden te zoenen
	10-02-2011	Elle van den Boogaart, Prooi
<b>Umer (5.3)</b>	06-02-2011	Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?

De boekverslagen van Chantal analyseren we met de Kijkwijzer Fictie. Deze boekverslagen zijn drie maanden na elkaar geschreven. Dit geeft in principe de mogelijkheid tot vergelijking in de tijd. We kunnen ons de vraag stellen of Chantals prestatie op het gebied van fictie is veranderd, ofwel: zien we ontwikkeling in haar literaire competentie?

De boekverslagen van Sanne analyseren we met de Kijkwijzer Schrijven. Haar teksten zijn twee maanden na elkaar geschreven. Ook hier is er wellicht de mogelijkheid om ontwikkeling te zien, maar dan op het gebied van schrijfvaardigheid.

Het boekverslag van Umer analyseren we zowel met de Kijkwijzer Fictie als met de Kijkwijzer Schrijven. We vergelijken de prestatie die Umer levert op het gebied van fictie met zijn prestatie op het gebied van schrijven. Scoort hij op beide domeinen een zelfde F-niveau?

De boekverslagen en de bijbehorende analyses zijn als volgt weergegeven. We starten met de ingekorte versie van de leerlingtekst (zie ook hoofdstuk 2.

*Verantwoording materiaal en context*).

Daarbij presenteren we onmiddellijk een samenvattende analyse van het boekverslag in een zogenoemd vlekenschema. Voor alle deelaspecten van de taak geven we aan op welk niveau de leerling presteert: 1F, 2F of 3F. Zie het voorbeeld hiernaast.

Vervolgens geven we aan de hand van de beschrijvingen in de Kijkwijzer Fictie een nadere toelichting op deze beoordeling. Zie het voorbeeld hieronder.

Fictie	1F	2F	3F
<b>Begrijpen</b>			
• structuurelementen			
• stijl			
• genre			
• personages			
• verwikkeling			
<b>Interpreteren</b>			
• relatie werkelementen			
• structuurelementen			
• personages			
• thematiek			
<b>Evalueren</b>			
• argumenteren			
• reflectie tekst			
• reflectie literaire ervaring			
• interactie			

Begrijpen	1F	2F	3F
Verwikkeling	Parafraseert of vat gedichten en verhaal-fragmenten samen.	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en verwickelingen in de tekst.	Legt causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen.

### Verwikkeling

Chantal geeft in haar parafraze onder het kopje *Inhoud* alleen de belangrijkste verwickelingen weer, maar ze doet dat wel erg summier: Waar laten de vier jongeren elkaar achter? Waarom? Hoe loopt het verhaal af?

De situaties in het boek worden niet goed beschreven. Bij de algemene vraag naar de beschrijving van de opening van het boek, geeft Chantal een letterlijk citaat in plaats van zelf te vertellen. Al met al een prestatie op 1F.

## 5.1 Boekverslagen Chantal met de Kijkwijzer Fictie

### Chantal boekverslag 1, Duizend kilometer

(15 november 2010)

**Titel:** Duizend kilometer

**Schrijver:** Elle van den Bogaart

**Aantal pagina's:** 157

**Verhaalsoort (genre):** moeilijkheden, jeugdzorgboerderij, liefde, vriendschap

**Andere boeken schrijver:** de gele scooter, Krassen, Prooi en De Val

### Persoonlijke ervaring

*Waarom heb je dit boek gekozen?*

*Eerste persoonlijke reactie.*

De titel sprak me aan, want niemand noemt zijn of haar boek zomaar duizend kilometer. Dus ik was benieuwd waarom het zo heet.

### Inhoud

*Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst).*

Het gaat over 4 jongeren Suzie, Stephan, Kim en Illias zij gaan naar de zorgboerderij in Zuid-Frankrijk. Ieder heeft zijn eigen problemen om er naar toe te gaan. Kim en Illias zijn er al en later komen Suzie en Stephan erbij maar zij hebben andere plannen om te doen. Zij willen er zo snel mogelijk weer weg. Suzie maakt een plan om te ontsnappen. Het plan werkt en binnen de kortste keren zaten ze alle vier in een auto om te ontsnappen. Maar het neemt ook vele besluiten met zich mee want zo laten ze elkaar omstebeurt achter.

### Opbouw

*Hoe begint het boek?*

Het boek begint met een stukje tekst van iedere apart. Dus wie ze zijn en wat de reden is dat ze in de jeugdzorgboerderij terecht zijn gekomen.

*Hoe eindigt het boek? Goed/ slecht?*

Het eindigt slecht want je weet niet hoe het verder met ze gaat of ze worden gevonden of niet en wat er later met ze gebeurt (er zijn nog vele vragen open aan het einde).

Fictie	1F	2F	3F
<b>Begrijpen</b>			
• structurelementen			
• stijl			
• genre			
• personages			
• verwikkeling			
<b>Interpreteren</b>			
• relatie werkelementen			
• structurelementen			
• personages			
• thematiek			
<b>Evalueren</b>			
• argumenteren			
• reflectie tekst			
• refl lit ervaring			
• interactie			

*Wat maakt het spannend? Leg je antwoord uit.*

Veel want je weet niet of het plan ergens lekt dus dat de politie hen ergens vindt of ze het wel overleven helemaal alleen.

### **Perspectief**

*Meervoudig perspectief. Leg je antwoord uit.*

Suzie, Stephan, Kim en Illias want zij vertellen over zichzelf maar ook over hoe ze over andere denken en voelen.

### **Personages**

*Wie zijn de belangrijkste personen?*

Suzie, Stephan, Kim en Illias

*Wat hebben ze met elkaar te maken?*

Ze wonen in de jeugdzorgboerderij, en hebben allemaal problemen in Nederland met familie of vrienden.

*Beschrijf hun karakter.*

Suzie: gemeen, stoer Stephan: stoer Kim: aardig, stil Illias: aardig, stoer

*Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Leg je antwoord uit.*

Ik vind Suzie, Stephan, Kim en Illias leuk omdat ieder z'n eigen karakter heeft om je op in te kunnen leven. Willem en Janine vind ik niet leuk want hun doen niets in het boek en je weet ook niet wie ze zijn.

### **Plaats**

*Waar speelt het verhaal zich af?*

In Zuid-Frankrijk. Vooral in de jeugdzorgboerderij, maar ook in dorpen rond de zorgboerderij. In het begin speelt het zich af in de trein en in de auto.

*Is de plaats belangrijk voor het verhaal? Leg je antwoord uit.*

In het begin en in het midden wel maar later niet, want dan gaan ze met elkaar kennis maken en gaan er aan werken. Maar als het plan begint en ze gaan er met een auto vandoor dan hebben ze het niet meer over de jeugdzorgboerderij maar meer wat ze gaan doen als ze ver genoeg weg zijn van de jeugdzorgboerderij.

### **Tijd**

*In welke tijd speelt het verhaal zich af?*

Het speelt zich in het heden af, dit kun je merken aan de moderne spullen die ze hebben, zoals een computer een auto en een trein.

*Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal?*

1 a 2 jaar.

*Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd? Leg je antwoord uit.*

De schrijver gaat ook terug in de tijd want laat je in het begin een soort dossier lezen van Suzie, Stephan, Kim en Illias van wat ze verkeerd hebben gedaan. Later wordt dit ook weer naar voren gehaald en bepaalde gedachten van de jongeren ook. Van hoe ze zich toen voelden en wat ze anders hadden kunnen doen.

### **Titel**

*Verklaar de titel.*

Het boek heet Duizend kilometer omdat het verhaal zich afspeelt in het zuiden van Frankrijk in een jeugdzorgboerderij en de jongen zijn ver weg van hun vrienden/ familie waarmee ze problemen hebben.

*Weet je zelf een andere/betere titel? Leg je antwoord uit.*

Ja stoer, aardig, gemeen: dit zou een betere titel kunnen zijn, want het haalt karakters naar voren van verschillende personen en meestal kies je toch een boek met een titel waar een karakter is in staat. Tenminste dan spreek het mij meer aan het boek.

## Beoordeling

*Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje:*

Ik heb gekozen voor spannend, gevoelig en interessant.

*Leg je antwoord uit.*

Het boek is spannend want je weet niet of het plan gaat lukken en of ze ontdekt worden.

Het boek is gevoelig want je de liefde die er in voor komt ga je helemaal mee inleven en de pijn.

Het boek is interessant want je krijgt meer te weten over hoe een jeugdzorgboerderij in de z'n werk gaat en wat je moet allemaal moet doen als je op zit.

## Algemene vragen over thema(s), begin en einde van het boek

*Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?*

Jongeren met moeilijkheden

*Hoe wordt dit uitgewerkt?*

In het begin ga je kennis maken met de jongeren en dan staat er reden voor het zorgtraject.

Daar staat in wat ze hebben en gedaan. Dus hoe ze in de moeilijkheden zijn gekomen.

*Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn?*

Jongeren in een jeugdzorgboerderij.

*Verduidelijk je antwoord met voorbeelden uit het boek.*

Reden plaatsing zorgproject: hiermee word de jeugdzorgboerderij bedoelt .

Waar zijn we in godsnaam terechtgekomen: ze zijn terecht gekomen bij de jeugdzorgboerderij

We moeten hier weg zien te komen: weg van de jeugdzorgboerderij

*Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek begint.*

Persoon: Suzie de Winter

Leeftijd: 15

Reden plaatsing zorgproject: lid van groep Albanese jongeren die regelmatig in aanraking met de politie is gekomen.

Een jaar geleden werd ze verdacht van medeplichtigheid van ontvoering van een 14-jarig meisje. Er zouden naaktfoto's van het meisje zijn gemaakt, maar die zijn nooit gevonden. Suzie ontkent betrokkenheid en er is niet voldoende bewijslast.

Schorsing van school vanwege veelvuldig verzuim.

Geen ontzag voor moeder, die haar alleen opvoedt.

Dit van alle vier de personen. Hier na volgt een individueel gesprek hoe het vinden en de reis er heen.

(...)

## Verwerkingsopdrachten beschrijvend

*Beschrijf drie situaties in het boek waarin jij anders zou handelen dan de personen uit het boek.*

*Leg uit waarom jij het anders zou doen en hoe jij het anders zou doen.*

Als op het gegeven moment Stephan alle gevaarlijke spullen moet gaan pakken voor de ontsnapping. Ik zou het anders hebben gedaan want Suzie kan de schuld dan naar Stephan schuiven zodat hij er alleen maar van wordt verdacht. Ik zou hebben gezegd jij gaat die dingen halen en ik hou wel de wacht dan haal ik die dingen en hou jij de wacht.

*Beschrijf het uiterlijk van de belangrijkste personen uit jouw boek, alleen met behulp van de gegevens die je in je boek vindt. Citeer dus de regels die iets zeggen over het uiterlijk van de personen.*

(...)

Illias: **de jongen** geeft haar een hand en gaat tegenover haar zitten, willem komt aanlopen met **een Marokkaan**, hij heeft mooie **zwarte krulletjes** denkt ze, ze kan nog net een glip opvangen van zijn **bruine ogen**.

(...)



*Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.*

Ik heb het boek gekozen vanwege de tekst op de achterkant en de titel. De tekst op de achterkant heeft mij overgehaald. Het ging over vandalisme en criminaliteit. Dit vond ik een interessant onderwerp.

Hiermee had het een punt gekregen om het te kunnen gaan lezen. Bij de titel had ik een paar vragen tekens staan. Ik vond namelijk dat het niets te maken met vandalisme of criminaliteit. Daarom moest ik van mezelf te weten komen waarom het boek zo zou kunnen heten. Hiermee kreeg het boek de voorkeur om te lezen. De verwachtingen van het boek waren dat het over een stel jongeren zou gaan die druk bezig waren met vandalisme of criminaliteit. Maar het klopte dus niet want het ging over jongeren die in een jeugdzorgboerderij leefden of terecht zouden komen. Dus mijn verwachting kwam niet uit.

#### **Verwerkingsopdracht verdiepend**

(...)

#### **Verwerkingsopdracht, evaluerend**

(...)

*Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.*

ja.

Want je krijgt met jongeren te maken van jou leeftijd en die hebben al heel veel problemen en zijn al eens in aanraking geweest met de politie, dus dan weet je wat je kan verwacht als je vandalisme of criminaliteit pleegt.

Want het is een leerzaam boek omdat je te weten komt wat jongeren in een jeugdzorgboerderij moet doen en hoe ze er werken en hoe je leeft in zo'n zorgboerderij.

Want je kan je helemaal inleven op de hoofdpersonen. Bijvoorbeeld het vertrouwen van Kim voel je in het boek ook steeds sterker worden net als de liefde tussen Kim en Illias.

## Analyse Fictie boekverslag Chantal: Elle van den Bogaart, Duizend kilometer

Begrijpen	1F	2F	3F
Structuur-elementen	Herkent basale structurelementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.	Als 1F.	Herkent vertel- en dicht-technische procedés.
Stijl	-	Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.	Herkent veelvoorkomende stijlfiguren.
Genre	-	Herkent het genre.	Als 2F.
Personages	Leeft mee met een personage. Legt uit hoe een personage zich voelt. Beschrijft de ontwikkeling van de hoofdpersoon.	Beschrijft het denken, voelen en handelen van personages.	Legt causale verbanden met betrekking tot personages. Merkt expliciete doelen en motieven van personages op.
Verwikkeling	Parafraseert of vat gedichten en verhaal-fragmenten samen.	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en verwickelingen in de tekst .	Legt causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen.

### Structuurelementen

Over de opbouw zegt Chantal: 'Het boek begint met een stukje tekst van iedere apart. Dus wie ze zijn en wat de reden is dat ze in een jeugdzorgboerderij terecht gekomen zijn'. Chantal heeft nog moeite met het begrijpen van een open einde: 'Het eindigt slecht want je weet niet hoe het verder met ze gaat'.

Over het perspectief zegt ze: 'Meervoudig perspectief (...) want zij vertellen over zichzelf, maar ook over hoe ze over anderen denken en voelen'. Daarbij wordt niet duidelijk of we te maken hebben met een wisselend personaal perspectief, of met wisselende ik-perspectieven.

Over de plaats van handeling beschrijft Chantal zowel waar het verhaal zich afspeelt als het belang van die plaatsen in het verhaal. Dat laatste doet ze zo cryptisch dat niet duidelijk wordt of ze de rol van ruimte in het boek voldoende heeft begrepen: 'In het begin en in het midden wel maar later niet, want dan gaan ze met elkaar kennis maken en gaan er aan werken.' Het tijdverloop beschrijft Chantal adequaat: '1 a 2 jaar (...) De schrijver gaat ook terug in de tijd want laat je in het begin een soort dossier lezen'.

Al met al zien we dat Chantal bij het bespreken van de basale structuurelementen niet altijd even duidelijk is. Het betreffende kenmerk geldt zowel voor 1F als 2F, maar vanwege de grote onzorgvuldigheid kennen we aan Chantals prestatie niveau 1F toe.

**Stijl** Chantal bespreekt het taalgebruik niet. Het boekverslag vroeg daar ook niet om.

**Genre** In plaats van een genre aanduiding noemt Chantal de onderwerpen van het boek: 'moeilijkheden, jeugdzorgboerderij, liefde, vriendschap'. Ze levert daarmee een prestatie op 1F.

### Personages

Chantal beschrijft het handelen van de personages niet systematisch. Het stukje *Inhoud* is bovendien zo kort, dat we ons nauwelijks een beeld kunnen vormen van wie precies wat doet. Van een prestatie op 2F is dus geen sprake. Ook voor een prestatie op 1F is de beschrijving van de personages aan de magere kant. Chantal meldt: 'en ga je helemaal mee inleven en de pijn'. Maar ze vertelt niet hoe en waarin ze zich precies inleeft. De ontwikkeling van de personages wordt niet beschreven. Kortom: een magere 1F.

### Verwikkeling

Chantal geeft in haar parafraze onder het kopje *Inhoud* alleen de belangrijkste verwickelingen weer, maar ze doet dat wel erg summier: Waar laten de vier jongeren elkaar achter? Waarom? Hoe loopt het verhaal af?

De situaties in het boek worden niet goed beschreven. Bij de algemene vraag naar de beschrijving van de opening van het boek, geeft Chantal een letterlijk citaat in plaats van zelf te vertellen. Al met al een prestatie op 1F.

Interpreteren	1F	2F	3F
Relatie met werkelijkheid	Legt relaties tussen de tekst en de werkelijkheid.	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.	Als 2F.
Structuurelementen	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan.	Als 1F.	Licht de werking van elementaire vertel- en dichttechnische procedés toe.
Personages	Herkent verschillende emoties in de tekst (zoals verdriet, boosheid en blijdschap).	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.	Benoemt impliciete doelen en motieven van personages.
Thematiek	-	Benoemt het onderwerp van de tekst .	Geeft het centrale vraagstuk, de hoofdgedachte of boodschap van de tekst aan. Geeft betekenis aan symbolen.

#### Relatie met de werkelijkheid

Chantal geeft aan dat dit boek je kan leren wat er gebeurt met criminele jongeren en hoe het eraan toegaat op een zorgboerderij. Ook herkent ze elementen uit de hedendaagse werkelijkheid: 'Het speelt zich in het heden af, dit kun je merken aan de moderne spullen die ze hebben, zoals een computer een auto en een trein.'

Dat zijn observaties op 1F. Niveau 2F wordt niet gehaald: over het realistische gehalte van de roman doet Chantal geen uitspraken.

#### Structuurelementen

De situatie die Chantal naar voren brengt in de beschrijvende verwerkingsopdracht is spannend.

Overigens vraagt de opdracht drie gebeurtenissen te beschrijven, waar Chantal er maar een bespreekt. Bij de opbouwvraag naar spanning noemt Chantal geen spannende gebeurtenissen. Al met al komt dit kenmerk onvoldoende uit de verf en wordt zelfs 1F nauwelijks gehaald.

#### Personages

De personages worden tamelijk oppervlakkig geschetst: 'Suzie: gemeen, stoer. Stephan: stoer, aardig. Kim: aardig, stoer. Iliass: aardig, stoer.' Bij de verwerkingsopdracht kiest Chantal voor het beschrijven van het uiterlijk van de hoofdpersonages: 'Iliass: 'een **Marokkaan** – mooie **zwarte krulletjes** – **bruine** ogen'. Ondanks de beperktheid van deze typering is hier toch sprake van een prestatie op 2F: het referentiekader stelt immers geen minumumeisen aan de typering.

#### Thematiek

Chantal omschrijft het thema als: 'Jongeren met moeilijkheden' en scoort daarmee op 2F. Op het begrip deelthema – waarnaar in het stramien wordt gevraagd - heeft Chantal nog geen grip. Ze noemt wederom het onderwerp, in iets andere bewoordingen: 'Jongeren in een jeugdzorgboerderij'. Haar cryptische toelichting verraadt dat ze niet zo goed lijkt te weten wat ze met de vraag aan moet: 'Waar zijn we in godsnaam terechtgekomen bij de jeugdzorgboerderij. We moeten hier weg zien te komen: weg van de jeugdzorgboerderij'.

Evalueren	1F	2F	3F
Argumenten	Hanteert emotieve argumenten.	Hanteert emotieve en realistische argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele en cognitieve argumenten.
Reflectie op teksten	-	Licht persoonlijke reacties toe met voorbeelden uit de tekst.	Zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid.
Reflectie op literaire ervaringen	Geeft interesse in bepaalde fictievormen aan.	Motiveert interesse in bepaalde genres of onderwerpen.	Motiveert interesses in bepaalde vraagstukken. Beschrijft de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling.
Interactie	Wisselt leeservaringen uit met medeleerlingen.	Als 1F.	Discussieert met leeftijdgenoten over de interpretatie en kwaliteit van teksten. Discussieert met leeftijdgenoten over maatschappelijke, psychologische en morele kwesties uit de tekst.

### Argumenten

Voor 2F moet een leerling emotieve en realistische argumenten hanteren. Dat doet Chantal. Ze gebruikt de volgende emotieve argumenten: 'de titel sprak me aan' en 'ga je helemaal mee inleven en de pijn.' Soms is haar reactie een beetje nietszeggend: 'niemand noemt zijn of haar boek Duizend kilometer'. Aan de andere kant beschrijft Chantal dat juist die in haar ogen matige titel haar overhaalde te gaan lezen: 'ik was benieuwd waarom het zo heten'.

Ze gebruikt een realistisch argument: 'je krijgt meer te weten over hoe zo'n jeugdzorgboerderij in zijn werk gaat'. Chantal gebruikt ook cognitieve argumenten (3F): ze noemt het boek 'leerzaam' en 'interessant' en geeft aan dat je te weten komt 'hoe een jeugdzorgboerderij in z'n werk gaat' en dat je door het boek weet 'wat je kan verwacht als je vandalisme of criminaliteit pleegt'. Omdat ze nog geen morele argumenten gebruikt, kennen we aan haar prestatie het niveau 2F toe.

### Reflectie op teksten

Als Chantal haar persoonlijke reactie toelicht, gebeurt dat nogal eens cryptisch of oppervlakkig: 'ga je helemaal inleven en de pijn', 'Willem en Janine vind ik niet leuk want hun doen ook niets in het boek en je weet niet niet wie ze zijn.' Een magere prestatie op 2F dus.

### Reflectie op literaire ervaringen

Chantal geeft aan welke onderwerpen ze interessant vindt: 'Het ging over vandalisme en criminaliteit. Dit vond ik een interessant onderwerp'. Omdat ze deze voorkeur niet motiveert is er sprake van een prestatie op 1F.

### Interactie

De opdracht biedt geen mogelijkheid tot interactie met andere leerlingen.

## Chantal boekverslag 2, Eerwraak

11 februari 2011

**Titel:** Eerwraak

**Schrijver:** Heleen Vreeswijk

**Aantal pagina's:** 339

**Verhaalsoort (genre):** Liefde en geloof  
(cultuurverschillen)

**Andere boeken schrijver:** Loverboys,  
De Stalker, Overdosis, Chatroom

### Persoonlijke ervaring

*Eerste persoonlijke reactie.*

Het eerst stukje tekst op de achterkant sprak me aan, want het was nogal alsof het waar gebeurd was.

### Inhoud

*Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst).*

Het gaat over een meisje Letiva en zij wordt verliefd op Sam. Letiva is een Afghaanse maar Sam is een Nederlander. Ze zijn tot over de oren verliefd op elkaar. Ze proberen het geheim te houden tot dat er een ongeluk plaats vind. Letiva's vader en broers gingen langs bij Ed hij was degene die Letiva van haar fiets afduwde. Hij zei dat hij van z'n vriendin gehoord had, dat ze een leugen moest vertellen als iemand iets vroeg over waar Letiva was geweest in een tussenuur. Maar toen haar vader thuis was en haar had mishandeld om de waarheid eruit te krijgen en ze vertelde het, werd ze opgesloten in haar kamer en ze mocht niet meer naar school. Ze had nog wel haar gsm waarmee ze Sam kon bellen. Tot ze op een dag te horen kreeg dat ze uitgehuwelijkt wordt voor haar neef Nourdin. Vanaf dat moment wou ze weg lopen van huis. Weg van de problemen die zij had veroorzaakt.

### Opbouw

*Hoe begint het boek?*

Dat 3 jongens Ed, Sam en Lex drie meisjes plaagde omdat ze uit het buitenland komen dit zijn Letiva, Zeynep en Aisha. Maar Sam verdedigde de meisjes. De volgende dag op school word Sam door Ed en Lex buitengesloten en mocht Sam bij Letiva, Zeynep en Aisha in de groep voor een opdracht van economie. Letiva ging samen met Sam naar het computerlokaal om een opdracht te berekenen. Sam was er niet bij met zijn gedachte hij dacht alleen maar aan haar. Toen Letiva het door kreeg gaf hij toe dat hij verliefd op haar was. Zo bloeide de liefde tussen hun verder.

*Hoe eindigt het boek?*

Goed/ slecht? Goed en slecht want Letiva wordt door haar broertje neergestoken om zo de naam te zuiveren omdat ze zwanger was van een kindje dat van Sam kwam. Maar ze overleefde het toch alleen de baby was wel dood. Maar later trouwde ze samen en ze maakte haar school en studie af. Ze sprak ook nog met haar broertje en haar moeder, maar haar vader en broer wou ze nooit meer zien en spreken.

*Wat maakt het spannend? Leg je antwoord uit.*

Veel want haar vader en broer doen er alles aan om haar te vinden als ze is weggelopen. In het begin is ze bij Sam en dan gaan haar moeder, vader en broer haar ook proberen terug te halen. Later gaat ze samen met Sam naar een camping van een oom van Sam en dan weet je niet of de ouders van Letiva er achter komen dat ze daar zijn. Op het einde of ze het overleefd als ze is neergestoken.

Fictie	1F	2F	3F
<b>Begrijpen</b>			
• structurelementen			
• stijl			
• genre			
• personages			
• verwikkeling			
<b>Interpreteren</b>			
• relatie werkelementen			
• structurelementen			
• personages			
• thematiek			
<b>Evalueren</b>			
• argumenteren			
• reflectie tekst			
• refl lit ervaring			
• interactie			

### **Perspectief**

*Vertellersperspectief (auctoriaal). Leg je antwoord uit.*

Er wordt bijna alleen maar met namen geschreven en je krijgt een stukje met wat ze ergens van vinden en dan staat er acht zegt/denkt Sam.

### **Personages**

*Wie zijn de belangrijkste personen?*

Letiva en Sam

*Wat hebben ze met elkaar te maken?*

Ze zijn tot over de oren verliefd op elkaar.

*Beschrijf hun karakter.*

Letiva: lief en doorzetter

Sam: lief en behulpzaam

*Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Leg je antwoord uit.*

Ik vind Letiva en Sam leuk, omdat ze alles voor elkaar overhebben om hun liefde te behouden.

Ik vind Ahmad(oudste broer Letiva) en de Hamid(vader Letiva) niet leuk, omdat ze Letiva en Sam bedreigen omdat ze van elkaar houden. Ahmad die doet ook stoer, doet zijn vader na en dat wordt saai op ten duur.

### **Plaats**

*Waar speelt het verhaal zich af?*

In Gelderland in het plaatsje Tiel daar woont de familie Harchauogoz (van Letiva) en de familie Visser (van Sam).

Later speelt het verhaal zich ook in Noord-Brabant af in het plaatsje Baarle-Nassau want het vluchten Letiva en Sam naartoe als ze door de ouders van Letiva worden gezocht.

*Is de plaats belangrijk voor het verhaal? Leg je antwoord uit.*

Ik vind van niet want het had ook ergens anders kunnen gebeuren en dat dan niet de politie van Tiel, maar van een ander plaats er dan in voorkomt.

### **Tijd**

*In welke tijd speelt het verhaal zich af?*

Het kan zich nu afspelen want het uithuwelijken word nog steeds gedaan in andere landen.

*Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal?*

Ongeveer 6 maanden want ze is al ongeveer 2 maanden niet op school geweest als ze niet meer naar buiten mag. Later als ze gevlucht zijn is ze 2 maanden zwanger. Dan speelt zich nog een tijd voor dat ze niet meer naar school mag dat is ook ongeveer 2 maanden dus ongeveer 6 maanden.

*Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd? Leg je antwoord uit.*

De schrijver gaat op het einde terug want in het begin kreeg Omar het jongste broertje van Letiva een mes van een vriend. Deze komt aan het einde ook weer terug want hiermee wordt ze ook mee neergestoken.

### **Titel**

*Verklaar de titel.*

het boek heet eerwraak omdat de familie Harchauogoz wraak neemt op Letiva omdat zij de goede naam van de familie heeft aangetast omdat zij verliefd is op Sam.

*Weet je zelf een andere/ betere titel? Leg je antwoord uit.*

Verboden liefde, omdat Sam en Letiva tot over de oren verliefd op elkaar zijn op elkaar alleen van de familie van Letiva mogen ze niet op elkaar verliefd worden want dan word de familienaam aangetast. Alleen ze blijven toch verliefd op elkaar en later gaan ze ook nog trouwen dus de liefde is verboden.

### **Beoordeling**

*Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje: spannend, gevoelig en werkelijk. Leg je antwoord uit.*

Spannend omdat je niet weet wat er gaat gebeuren met Letiva of Sam en of de ouders van Letiva hun vinden als ze op de camping zijn.

Gevoelig omdat je de liefde tussen hun steeds sterker voelt worden en dat ze elkaar missen als Letiva niet meer naar buiten mag. Je voelt ook de pijn die door haar heen gaat als ze wordt geslagen door haar vader of haar broer.

Werkelijk omdat het nog steeds voorkomt in andere landen. En het kan een waar gebeurd verhaal zijn

### **Algemene vragen over thema(s), begin en einde van het boek**

*Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?*

Eerwraak

*Hoe wordt dit uitgewerkt?*

De familie Harchauogoz doet er alles aan om Sam uit Letiva's leven te halen, omdat het anders de familienaam aantast.

(..)

*Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek begint.*

(..) 'Ed had al luidruchtig aangekondigd dat hij Sam niet in zijn groep wenste. Je kunt bij ons in het groepje', stelde Letiva toen spontaan voor. En nu was plotseling dit meisje in zijn leven gekomen. Een moslimmeisje. Ik vindt je juist er leuk, maar als je al verkerin hebt dan.... Ik ben niet zo handig met meisjes. Misschien kunnen we vanmiddag samen iets gaan drinkenen.

(..)

*Wat voor soort einde heeft het boek?*

Gesloten einde, want leest aan het einde dat de wensen die ze had dat die zijn uitgekomen.

### **Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

(..)

*Beschrijf het uiterlijk van de belangrijkste personen uit jouw boek, alleen met behulp van de gegevens die je in je boek vindt. Citeer dus de regels die iets zeggen over het uiterlijk van de personen.*

Letiva: 'ik heb bruin, krullend haar tot hier...' ze wees naar haar onderrug, 'net als je ogen', met een Afghaans meisje, je noemt het een hidjab en Letiva verwijst erop dat ze pas 17 is.

Sam: en hij... blond en blauwe ogen? Is het een Nederlandse jongen en hij is pas 17.

### **Verwerkingsopdracht, verdiepend**

*Welke persoon vond je sympathiek? Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel? Leg nadrukkelijk uit waarom.*

Sympathiek: Sam, want hij heeft alles voor Letiva gedaan om haar van haar ouders weg te krijgen, hij heeft haar ook nog beschermd toen Ed haar in elkaar wou gaan slaan na het ongeluk en doet er alles aan om de liefde tussen hun te houden.

Medelijden: Letiva, want zij wordt door haar vader geslagen omdat ze met een Nederlander gaat, door haar broer wordt ze bedreigt met de dood als ze nog een probeert te ontsnappen en op het einde wordt ze nog eens neergestoken door haar broertje waarvan ze hield.

Hekel: Ahmad, want hij doet alles na wat zijn vader ook doet, hij bedreigt Letiva en Sam met de dood en hij gaat ook nog schansen met een vriendin van Letiva om zo erachter te komen waar dat zij en Sam zich schuil houden.

### **Verwerkingsopdracht, evaluerend**

*Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.*

Ja, want een andere manier van kijken naar een andere cultuur.

Want je leeft het verhaal als het waren mee alsof het nu bezig is.

Want leert hoe je met iemand overweg moet als die verliefd wordt op iemand van een andere cultuur.

## Analyse Fictie boekverslag Chantal: Heleen Vreeswijk, Eerwraak

Begrijpen	1F	2F	3F
Structuur-elementen	Herkent basale structuur-elementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.	Als 1F.	Herkent vertel- en dichttechnische procedés.
Stijl	-	Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.	Herkent veelvoorkomende stijlfiguren.
Genre	-	Herkent het genre.	Als 2F.
Personages	Leeft mee met een personage. Legt uit hoe een personage zich voelt. Beschrijft de ontwikkeling van de hoofdpersoon.	Beschrijft het denken, voelen en handelen van personages.	Legt causale verbanden met betrekking tot personages. Merkt expliciete doelen en motieven van personages op.
Verwikkeling	Parafraseert of vat gedichten en verhaal-fragmenten samen.	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en verwickelingen in de tekst.	Legt causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen.

### Structuurelementen

De opbouw van het boek beschrijft Chantal adequaat. Ook maakt ze zelf een inschatting van de hoeveelheid tijd die in het boek is verstreken: 'Ongeveer 6 maanden want ze is al ongeveer 2 maanden niet op school geweest als ze niet meer naar buiten mag. Later als ze gevlucht zijn is ze 2 maanden zwanger. Dan speelt zich nog een tijd voor dat ze niet meer naar school mag dat is ook ongeveer 2 maanden dus ongeveer 6 maanden.' Ze herkent een belangrijke vooruitwijzing: 'want in het begin kreeg Omar het jongste broertje van Letiva een mes van een vriend. Deze komt aan het einde ook weer terug want hiermee wordt ze ook mee neergestoken.' Het slot van het boek typeert ze goed: 'Gesloten einde, want leest aan het einde dat de wensen die ze hadden zijn uitgekomen'. Het vertelperspectief adequaat omschreven: 'Er wordt bijna alleen maar met namen geschreven en je krijgt een stukje met wat ze ergens van vinden en dan staat er acht zegt/denkt Sam'. Ook de plaats wordt voldoende beschreven. Chantal levert een ruim voldoende prestatie op 1F/2F.

**Stijl** Chantal bespreekt het taalgebruik niet. Het boekverslag vroeg daar ook niet om.

**Genre** Niet het genre, maar de onderwerpen van de tekst worden genoemd: 'Liefde en geloof (cultuurverschillen)', 1F dus.

### Personages

De belangrijkste handelingen van de hoofdpersonages worden besproken. Ook het denken komt aan de orde: 'Sam was er niet bij met de gedachte hij dacht alleen maar aan haar.' Over het voelen schrijft Chantal: 'gaf hij toe dat hij verliefd op haar was (...) Ze zijn tot de oren verliefd op elkaar.' Bij de beoordeling schrijft Chantal: 'Je voelt ook de pijn die door haar heen gaat als ze wordt geslagen door haar vader of haar broer.' Met deze beschrijving van de personages komt Chantal op 2F.

### Verwikkeling

De parafrase onder het kopje *Inhoud* is warrig en onaf. Zo laat Chantal de parafrase aldus eindigen: 'Vanaf dat moment wou ze weglopen van huis. Weg van de problemen die zij had veroorzaakt'. Maar bij *Opbouw* schrijft ze: 'Maar later trouwde ze samen en ze maakte haar school en studie af. Ze sprak nog wel met haar broertje en haar moeder, maar haar vader wou ze nooit meer zien en spreken'.



De verwickelingen in de roman worden beschreven, maar soms warrig. Zo worden situaties soms beschreven door middel van brokjes citaat in plaats van door ze te vertellen: 'Ed had al luidruchtig aangekondigd dat hij Sam niet in zijn groepje wenste. Je kunt bij ons in het groepje', stelde Letiva spontaan voor. En nu was plotseling dit meisje in zijn leven gekomen. een moslimmeisje. Ik vindt je juist leuk, maar als je al verkering hebt...'. Desalniettemin is sprake van een prestatie op 2F.

Interpreteren	1F	2F	3F
Relatie met werkelijkheid	Legt relaties tussen de tekst en de werkelijkheid.	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.	Als 2F.
Structuur-elementen	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan.	Als 1F.	Licht de werking van elementaire vertel- en dichttechnische procedés toe.
Personages	Herkent verschillende emoties in de tekst (zoals verdriet, boosheid en blijdschap).	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.	Benoemt impliciete doelen en motieven van personages.
Thematiek	-	Benoemt het onderwerp van de tekst.	Geeft het centrale vraagstuk, de hoofdgedachte of boodschap van de tekst aan. Geeft betekenis aan symbolen.

#### Relatie met de werkelijkheid

Chantal bekijkt of het boek realistisch is. Ze schrijft: 'Het kan zich nu afspelen want uithuwelijken wordt nog steeds gedaan in andere landen' en 'Werkelijk omdat het nog steeds voorkomt in andere landen'. Chantal bedoelt waarschijnlijk dat uithuwelijking in andere landen nog voorkomt en eigenlijk niet in Nederland past. Ze formuleert wat ongelukkig, want het verhaal speelt zich in Nederland af en het lijkt er niet op dat Chantal ontkent dat dit het geval is. Toch een prestatie op 2F.

#### Structuurelementen

Bij het kopje Opbouw beschrijft Chantal welke situaties in het boek het verhaal spannend maken. Vooral het slot van dit tekstgedeelte is illustratief: 'doen er alles aan om haar te vinden (...) en dan weet je niet of de ouders van Letiva erachter komen dat ze daar zijn. Op het einde of ze het overleefd als ze is neergestoken'. Een prestatie op 1F/2F.

#### Personages

De personages worden zowel naar innerlijk als naar uiterlijk getypeerd. Over het innerlijk van verschillende personages meldt Chantal: 'Letiva: lief en doorzetter Sam: lief en behulpzaam'; 'Ahmad die ook stoer doet, doet zijn vader na.' Sam wordt getypeerd als sympathiek omdat hij 'alles voor Letiva heeft gedaan om haar van haar ouders weg te krijgen, hij heeft haar ook nog beschermd toen Ed haar in elkaar wou slaan (...) en doet er alles aan om de liefde tussen hun te houden'. Letiva, die een hidjab draagt, wordt ook uiterlijk getypeerd: 'ik heb bruin, krullend haar tot hier...ze wees naar haar onderrug'. Chantal presteert daarom op 2F.

#### Thematiek

Chantal benoemt het onderwerp: 'eerwraak'. Ze tilt het onderwerp in haar titelverklaring naar een iets hoger plan: 'Verboden liefde'. Daarmee lijkt ze een stukje op weg naar 3F. De bespreking van het thema 'verboden liefde' is echter nog onvoldoende diepgaand. Omdat er ook nog geen symbolen worden besproken, scoren we dit kenmerk op 2F.

Evalueren	1F	2F	3F
Argumenten	Hanteert emotieve argumenten.	Hanteert emotieve en realistische argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele en cognitieve argumenten.
Reflectie op teksten	-	Licht persoonlijke reacties toe met voorbeelden uit de tekst.	Zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid.
Reflectie op literaire ervaringen	Geeft interesse in bepaalde fictievormen aan.	Motiveert interesse in bepaalde genres of onderwerpen.	Motiveert interesses in bepaalde vraagstukken. Beschrijft de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling.
Interactie	Wisselt leeservaringen uit met medeleerlingen.	Als 1F.	Discussieert met leeftijdgenoten over de interpretatie en kwaliteit van teksten. Discussieert met leeftijdgenoten over maatschappelijke, psychologische en morele kwesties uit de tekst.

### Argumenten

Voor een prestatie op 2F is een beoordeling op basis van emotieve en realistische argumenten een vereiste. Chantal gebruikt beide soorten argumenten. Voorbeelden van emotieve argumenten zijn: 'Ahmad (..) doet zijn vader na en dat wordt saai op den duur' en 'want je leeft het verhaal als het waren mee'. Voorbeelden van realistische argumenten zijn: 'sprak me aan, want het was nogal alsof het waar gebeurd was' en 'want een andere manier van kijken naar een andere cultuur'.

Chantal geeft ook een cognitief argument (3F): 'je leert hoe iemand overweg moet als die verliefd wordt op iemand van een andere cultuur'. De toelichting is nog wel erg beperkt en omdat morele argumenten nog worden ingezet bij de beoordeling, schalen we deze prestatie in op 2F.

### Reflectie op teksten

Persoonlijke reacties worden in dit verslag toegelicht, bijvoorbeeld bij de beschrijvingen van sympathieën en antipathieën: 'Ik vind Letiva en Sam leuk, omdat ze alles voor elkaar overhebben om hun liefde te behouden. Ik vind Ahmad(oudste broer Letiva) en de Hamid (vader Letiva) niet leuk, omdat ze Letiva en Sam bedreigen omdat ze van elkaar houden'. Ook als ze een ander het boek aanraadt licht Chantal toe: 'Ja, want een andere manier van kijken naar een andere cultuur. Want je leeft het verhaal als het waren mee alsof het nu bezig was'. We kunnen voor dit kenmerk dan ook vaststellen dat Chantal 2F haalt.

### Reflectie op literaire ervaringen

Chantal spreekt een voorkeur uit voor 'waar gebeurd'. Ze licht dat niet toe en komt daarom voor dit kenmerk uit op 1F.

### Interactie

De opdracht biedt geen mogelijkheid tot interactie met andere leerlingen.

## Vergelijking boekverslagen Chantal op het gebied van fictie

Wanneer we de samenvattende analyses (de vlekenschema's) van de twee boekbesprekingen van Chantal naast elkaar zetten, krijgen we het volgende beeld.

**Duizend kilometer** (15 nov 2010)

Fictie	1F	2F	3F
<b>Begrijpen</b>			
• structurelementen			
• stijl			
• genre			
• personages			
• verwikkeling			
<b>Interpreteren</b>			
• relatie werkelementen			
• structurelementen			
• personages			
• thematiek			
<b>Evalueren</b>			
• argumenteren			
• reflectie tekst			
• refl lit ervaring			
• interactie			

**Eerwraak** (11 feb 2011)

Fictie	1F	2F	3F
<b>Begrijpen</b>			
• structurelementen			
• stijl			
• genre			
• personages			
• verwikkeling			
<b>Interpreteren</b>			
• relatie werkelementen			
• structurelementen			
• personages			
• thematiek			
<b>Evalueren</b>			
• argumenteren			
• reflectie tekst			
• refl lit ervaring			
• interactie			

Chantal heeft duidelijk een positieve ontwikkeling doorgemaakt. In haar eerste boekverslag waren nog veel kenmerken van de taakuitvoering op niveau 1F, te laag voor een leerling in 3-havo. Het tweede boekverslag is een stuk beter: voor bijna alle kenmerken van de taakuitvoering presteert Chantal nu op 2F. Het aspect *Stijl* blijft onbesproken en haalt daarmee zelfs 1F niet, maar dat kunnen we Chantal niet aanrekenen: het stramien voor het schrijven van een boekverslag vraagt daar niet naar.

Als we naar de prestaties op 1F kijken, valt op dat de beschrijvingen van Chantal in het eerste boekverslag over Structurelementen begrijpen en interpreteren, Personages en verwikkeling begrijpen en Literaire ervaringen evalueren, vaak onvolledig en summier zijn. In haar tweede boekverslag is Chantal zorgvuldiger te werk gegaan en meer gaan toelichten. Dat werpt duidelijk vruchten af.

Ze blijft in haar tweede boekverslag op maar twee onderdelen steken:

- Genre: Chantal noemt niet het genre van de roman, maar duidt het onderwerp. Dit zijn we in veel boekverslagen tegengekomen en het lijkt erop dat deze leerstof in de lessen niet aan bod is gekomen. In dat geval zegt de foutieve genre aanduiding weinig over Chantals ontwikkeling als literair lezer.
- Reflectie op de literaire ervaring: in beide boekverslagen licht Chantal niet toe waarom ze graag verhalen leest die 'waar gebeurd' zijn of over 'over criminaliteit en vandalisme'. Ze heeft haar nieuwe werkwijze van meer en zorgvuldiger toelichten dus niet tot in de puntjes weten door te voeren.

Het is eigenlijk niet zo goed mogelijk te stellen dat Chantals verbetering het resultaat is van groeiende literaire competentie. Misschien was haar eerste verslag op 2F geweest als Chantal een en ander toen ook goed had toegelicht. De docente noemde Chantal een consciëntieuze leerling die geneigd is haar voordeel te doen met feedback op haar prestaties.

Dit leidt tot de conclusie dat de mate waarin de leerling greep heeft op de schrijftaak van invloed is op de prestatie die op het gebied van literaire competenties wordt geleverd. Ook is het denkbaar dat competente schrijvers hun literaire competenties beter kunnen laten zien. Ook als een tweede boekverslag op het gebied van fictie aanmerkelijk beter is dan het eerste, kunnen we niet zonder meer aannemen dat de literaire competentie van de leerling is gegroeid. De leerling kan ook een betere 'opdrachtenmaker' zijn geworden, zoals Chantal, of een betere schrijver. Bij de analyse van de verslagen bleek bovendien dat leerlingen doorgaans betere verslagen schrijven over boeken die ze positief waarderen.

## 5.2 Boekverslagen Sanne geanalyseerd met de Kijkwijzer Schrijven

### Sanne boekverslag 1:

#### Verboden te zoenen

(18 december 2010)

**Titel :** Verboden te zoenen

**Schrijver:** Gonneke Huizing

**Aantal pagina's:** 128

**Verhaalsoort (genre):** verliefdheid ,  
schoolleven

**Andere boeken schrijver:** 4-love ,  
Babylove

#### Persoonlijke ervaring

*Waarom heb je dit boek gekozen?*

Ik las de achterkant van het boek en dat sprak me wel aan en omdat ik al meer boeken van die schrijver heb gelezen

#### Inhoud

*Geef een korte samenvatting van de inhoud:*

De klas van Berber krijgt een nieuwe leraar voor het vak Nederlands. Iedere keer na een

les van hem denkt Berber aan hem en ze begint hem leuk te vinden. Berber werd hulpmentor van de brugklas en omdat Djanno ook mentor was van een brugklas zag ze hem dus vaak. Berber zat is de selectie bij hockey maar door dat ze thuis nog een klein broertje heeft die de hele nacht huult kan ze niet goed slapen, en dus ook niet goed presteren op het hockey veld. Daarbij komt ook nog dat ze verliefd word op haar leraar van Nederlands en hij haar ook leuk vind. Ze is de hele dag met hem bezig. Op een dag gaat ze zelfs stiekem naar zijn huis toe, maar hij ziet haar en nodigt haar uit in zijn huis daar zoenen ze en bekent hij dat hij ook verliefd is op Berber. 2 weken voor de herfstvakantie gaan de brugklassen met mentoren en hulpmentoren op kamp. Op het kamp gaan Djanno en Berber samen naar het bos en daar raakte hij haar aan op plaatsen waarvan ze niet wist of ze het nu wel of niet wilde. Een aantal leerlingen op het kamp waren erachter gekomen. Toen ze terug kwamen van het kamp wist heel de school ervan omdat het zusje van een vriendin van Berber het tegen de hele school had verteld. Uit wraak voor wat Djanno, Berber had aangedaan was ze naar zijn huis gegaan en had al zijn boeken uit de kast gegooid waar hij uren mee bezig is geweest om ze op volgorde te zetten. Uiteindelijk komt alles goed want Djanno gaat ergens anders les geven en Berber krijgt een relatie met Thomas.

#### Opbouw

*Hoe begint het boek?*

Het begint met de eerste schooldag na de zomervakantie. De nieuwe mentor deelt de roosters voor het aankomende jaar uit.

*Hoe eindigt het boek?*

Goed. Berber was eerst verliefd geworden op haar leraar voor Nederlands en er was nog iemand verliefd op berber. Uiteindelijk gaat de leraar voor Nederlands ergens anders werken omdat dat beter is voor hem en voor haar. En dan word berber goede vrienden met Thomas de jongen die al een tijdje verliefd op haar was

*Wat maakt het spannend?*

Omdat Berber verliefd is op Djanno de leraar van Nederlands en hij blijkt ook iets voor haar te voelen. En omdat vriendinnen en kinderen op school door hadden dat er tussen hun iets aan de hand was, was het wel spannend of hun erachter kwamen wat er tussen hun aan de hand was.

Schrijven	1F	2F	3F
<b>Samenhang</b>			
• gedachtegang			
• relaties			
• tekstopbouw			
• alineagebruik			
• zinsniveau			
<b>Doel</b>			
<b>Publiek</b>			
• stijl			
• register			
<b>Woorden</b>			
<b>Taalverzorging</b>			
• spelling			
• interpunctie			
• grammatica			
<b>Leesbaarheid</b>			

## **Perspectief**

*Hij/zij perspectief (personaal):*

Er zijn twee hoofdpersonen in het boek, Djanno en Berber tijdens het lezen krijg je ook gedachtes van beide te lezen en hoe ze over elkaar en andere dingen die er gebeuren denken.

## **Personages**

*Wie zijn de belangrijkste personen?*

Berber en Djanno

*Wat hebben ze met elkaar te maken?*

Berber is een leerling en Djanno de leraar Nederlands en ze worden verliefd op elkaar

*Beschrijf hun karakter.*

Berber is eigenlijk gewoon meisje waarmee niet veel speciaals is en ze is ooit best verlegen.

Djanno is een aardige docent maar doordat hij Berber leuk vindt trekt hij haar voor in de les. Hij heeft een aardig en lief karakter

*Wie vind je leuk?*

Berber, omdat het een heel leuk en aardig meisje is. met een gewoon karakter niks speciaals

*Wie vind je niet leuk?*

Chantal, ze is het zusje van een vriendin van Berber. En zij is degene die ervoor gezorgd heeft dat de hele school van Djanno en Berber wist.

## **Plaats**

*Waar speelt het verhaal zich af?*

Op school, bij Berber thuis, Bij Elise thuis, op het kamp.

*Is de plaats belangrijk voor het verhaal?*

Ja want het speelt zich meestal af op school en omdat Djanno een leraar is op school is het wel belangrijk dat het verhaal zich daar afspeelt.

## **Tijd**

*In welke tijd speelt het verhaal zich af?*

Ik denk dat het verhaal zich in deze tijd afspeelt omdat er in het verhaal dingen voorkomen die in deze tijd ook gebeuren. Er wordt gesproken over het programma Idols en dat is een programma die nu ook nog op tv komt.

*Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal?*

Niet zolang, het begint na de zomervakantie en het boek eindigt 1 week na de herfstvakantie.

De tijd verloop is dus ongeveer 2 maanden.

*Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd?*

De schrijver gaat niet meer terug in de tijd, het gaat alleen maar over de toekomst en dingen die zich meteen afspelen en niet dat de schrijver.

## **Titel**

*Verklaar de titel.*

Verboden te zoenen: omdat Berber een leerling is en Djanno een leraar op school mogen ze niks met elkaar hebben en moeten ze dus ook alles stiekem doen.

*Weet je zelf een andere/ betere titel?*

Nee, ik vind de titel goed bij het boek passen en zou zelf geen betere of andere weten

## **Beoordeling**

*Drie beoordelingswoorden:* langdradig, voorspelbaar, saai.

Ik vond het boek langdradig omdat het alleen maar over Djanno en Berber gaat en verder gebeurd er niet veel. Voorspelbaar, hoe het ging tussen Berber en Djanno kon je eigenlijk al weten dat het opviel en dat er kinderen achter kwamen dat ze elkaar leuk vonden. Saai, er gebeurd niks in het boek waardoor je echt door wil lezen of wil weten hoe het afloopt. Ik vind het boek geen aanrader.

### **Algemene vragen over thema(s), begin en einde van het boek**

*Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?*

Verliefd worden op de leraar van school.

*Hoe wordt dit uitgewerkt?*

Er komt een nieuwe leraar op school. Na de eerste les blijkt dat Berber hem leuk vindt en het liefst bij hem wil zijn. Na een paar lessen blijkt het gevoel van Berber wederzijds te zijn met de leraar.

*Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn?*

Schoolleven, hoe het er aan toe gaat bij Berber op school

(...)

### **Verwerkingsopdrachten, beschrijvend**

*Beschrijf drie situaties in het boek waarin jij anders zou handelen dan de personen uit het boek.*

*Leg uit waarom jij het anders zou doen en hoe jij het anders zou doen.*

Situatie 1 : op het brugklasfeest waren alle hulpmentoren en mentoren aanwezig. Tijdens het feest moest je met iemand dansen waar je het liefste mee wilde dansen. Berber zag dat een ander meisje al met Djanno aan het dansen was, ze was jaloers en dat viel op. Ik had het anders aangepakt door op het feest niet op Djanno te letten en met andere jongens te dansen.

Situatie 2: Berber volgde Djanno omdat ze wilde weten waar hij woonde, hij had de deur openlaten staan en Berber was stiekem mee naar binnen gegaan. Toen ze binnen was kwam ze een huisgenoot van Djanno tegen die vroeg wie ze was en wat ze kwam doen. Ze zei dat ze voor Djanno kwam. Ik had het anders aangepakt, ik zou nooit een leraar naar zijn huis volgen en al helemaal niet stiekem naar binnen gaan.

Situatie 3: Berber zit in de selectie bij hockey maar omdat ze slecht presteert word ze uit het team geplaatst. Dat komt allemaal door Djanno want ze is de hele tijd met hem bezig. Ik had het anders aangepakt, als ik zou merken dat er dingen waar ik veel omgeef en alles voor gedaan heb om erin te komen , als je daar uitgezet word dan is dat niet goed en dan zou ik Djanno helemaal uit mijn hoofd zetten hoe moeilijk het ook zou zijn.

*Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.*

Ik heb al een keer meer een boek van deze schrijfster gelezen en dat vond ik een heel leuk boek, mijn verwachtingen van dit boek waren dus leuk maar het viel me erg tegen. Het was een verhaal dat te snel ging. Als er iets gebeurde ging de schrijfster er of heel lang op in of juist er helemaal niet op in en dat is jammer. Het boek gaat ook echt alleen maar over Djanno en Berber er komen ook wel andere personen in voor maar niet dat die het verhaal anders of leuker maken. De verwachtingen van het boek zijn dus niet uitgekomen en dat is jammer.

### **Verwerkingsopdracht, verdiepend**

(...)

*Welke persoon vond je sympathiek. Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel.*

Sympathiek: de vriendin van Berber , Elise. Berber vertelde alles tegen haar en ze hielp haar iedere keer als ze ergens mee zat. Ze wist ook dat Berber verliefd was op Djanno maar vertelde het tegen niemand daarom vond ik haar sympathiek.

Medelijden: Berber zelf, toen ze verliefd was op Djanno zat alles alleen nog maar tegen. Ze werd uit de selectie van hockey gezet, haar kleine broertje huilde alleen nog maar waardoor ze nachten niet kon slapen, en natuurlijk dat heel de school erachter kwam dat Berber op Djanno verliefd was. Hekel: aan Chantal het zusje van Elise, doordat Elise de beste vriendin van Berber is was Berber vaak bij hun thuis. Chantal hoorde dan dingen die Berber tegen Elise vertelde, ook dat van Djanno. Chantal was degene waardoor heel de school ervan wist.

### **Verwerkingsopdrachten, evaluerend**

*Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin?*

Ik zou het boek niet aanraden. De manier waarop het boek geschreven is, is niet voor de leeftijd waarvoor het boek bestemd is ik vind dat het boek kinderachtig geschreven is. Het boek gaat heel snel er gebeuren meerdere dingen in het boek maar de schrijfster van het boek heeft het alleen maar over Berber en Djanno die verliefd op elkaar zijn. Dat word na een tijdje saai omdat je ook wil weten hoe de andere dingen aflopen.

Het einde van het boek is er is ineens, het lijkt net dat de schrijfster niet goed wist hoe ze het moest laten eindigen en daarom er maar een snel einde aan heeft geschreven.



## Analyse Schrijven boekverslag Sanne: Gonneke Huizing, Verboden te zoenen

Samenhang	1F	2F	3F
Gedachtegang	Ordent tekst zodanig dat de lezer de gedachtegang kan volgen.	Als 1F.	De gedachtelijn is logisch (met soms een niet hinderlijk zijspoor).
Relaties	Geeft eenvoudige relaties aan (opsomming, chronologie).	Als 1F.	Geeft relaties (oorzaak - gevolg, voor- en nadelen, overeenkomsten, vergelijking) goed aan.
Tekstopbouw	Gebruikt een tekstopbouw (maar samenhang in de tekst is niet altijd duidelijk).	De tekst bevat een opbouw, bijvoorbeeld inleiding, kern en slot (maar soms met fouten).	De tekst bevat een opbouw.
Alineagebruik	-	Maakt alinea's en geeft inhoudelijke verbanden expliciet aan.	Alinea's zijn verbonden tot een coherente tekst.
Zinsniveau	Gebruikt bekende voegwoorden (en, maar, want, omdat).	Gebruikt veel voorkomende signaalwoorden (als, hoewel) en verwijswaarden (die, dat), maar soms met fouten.	Gebruikt adequaat voeg-, verwijs- en signaalwoorden ten behoeve van verband tussen zinnen en zinsdelen.

### Gedachtegang

De kwaliteit van de gedachtegang in de hele tekst hangt samen met de wijze waarop de leerling het stramien van de schrijfoopdracht heeft toegepast (zie tekstopbouw). Op het niveau van de afzonderlijke tekstdelen gebruiken we het onderdeel Inhoud als graadmeter. Sannes beschrijving van de gebeurtenissen in het boek is goed te volgen. De introductie van personages (Djanno en de leraar Nederlands zijn dezelfde persoon) is echter niet helemaal duidelijk. Een prestatie op niveau 1F/2F.

### Relaties

Een adequate opsomming geeft Sanne in de Beschrijvende verwerkingsopdracht; daarin noemt ze drie situaties waarin ze anders zou handelen dan de hoofdpersoon uit het boek. In het tekstonderdeel Inhoud weet zij met behulp van tijdsaanduidingen redelijk de chronologie van het verhaal te vangen: *Op een dag... 2 weken voor de herfstvakantie... Toen ze terugkwamen van het kamp.* Af en toe brengt Sanne ook complexere relaties onder woorden, zoals een vergelijking in eerder genoemde Beschrijvende verwerkingsopdracht: *ik had het anders aangepakt.* Een prestatie op niveau 1F/2F.

### Tekstopbouw

Het boekverslag van Sanne vertoont een duidelijke tekstopbouw: *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking.* Deze ordening is gegeven door de schrijfoopdracht met zijn vaste stramien. Sanne houdt zich aan dit stramien. Prestatie op niveau 2F.

### Alineagebruik

De vragen en opdrachten in het stramien voor het boekverslag ondersteunen de leerlingen bij het maken van tekstdelen, meer in het bijzonder bij het maken van alinea's. De alinea's zijn als het ware gegeven; ze moeten door de leerling alleen nog worden gevuld. Sanne maakt doorgaans binnen een alinea de inhoudelijke verbanden expliciet en presteert daarmee op niveau 2F. Bijvoorbeeld:

*Situatie 1: op het brugklasfeest waren alle hulpmentoren en mentoren aanwezig. Tijdens het feest moest je met iemand dansen waar je het liefste mee wilde dansen. Berber zag dat een ander meisje al met Djanno aan het dansen was, ze was jaloers en dat viel op. Ik had het anders aangepakt door op het feest niet op Djanno te letten en met andere jongens te dansen.*

### Zinsniveau

Het gebruik van signaalwoorden 'als' en 'hoewel' is een indicatie voor niveau 2F. Sanne maakt een aantal keren gebruik van dergelijke signaalwoorden, met name in de verwerkingsopdrachten.

Bijvoorbeeld: *Als er iets gebeurde ging de schrijfster er of heel lang op in... als ik zou merken dat...*

Doel	1F	2F	3F
	-	Blijft in eenvoudige lineaire tekst trouw aan het doel.	Combineert verschillende doelen: informeren, overtuigen, enzovoorts. Past tekstopbouw aan het doel aan.
Publiek	1F	2F	3F
Stijl	Gebruikt basisconventies formele brief: Beste, Met vriendelijke groet.	Past het woordgebruik en de toon aan het publiek aan.	Schrijft voor bekend publiek en voor algemeen lezerspubliek (media).
Register	Hanteert formeel en informeel taalgebruik.	Als 1F.	Past register consequent toe, passend binnen gegeven situatie.
Woorden	1F	2F	3F
	Gebruikt frequente woorden.	Varieert woordgebruik (maar fouten in idiomatische uitdrukkingen komen nog voor).	Variatie voorkomt herhalingen. Adequate woordkeuze (met slechts enkele fouten).

### Doel

Sanne informeert over de inhoud en opbouw van het boek. Over het begin van het boek zegt ze bijvoorbeeld: *Het begint met de eerste schooldag na de zomervakantie. De nieuwe mentor deelt de roosters voor het aankomende jaar uit.* Daarnaast probeert ze de lezer te overtuigen van haar mening (Beoordeling) over het boek. Daarvoor kiest ze de beoordelingswoorden 'langdradig', 'voorspelbaar' en 'saaï' en ze licht toe waarom deze woorden van toepassing zijn op het boek.

Mede gestuurd door het stramen combineert Sanne verschillende schrijfdoelen (informeren en overtuigen) en levert ze een prestatie op 3F.

### Stijl

Het woordgebruik en de toon van het boekverslag zijn betrekkelijk zakelijk en gericht op de leraar. Bijvoorbeeld de beschrijving van het karakter: *Berber is eigenlijk gewoon meisje waarmee niet veel speciaals is en ze is ooit best verlegen.* Een algemeen lezerspubliek wordt echter nog niet aangesproken. Daarmee presteert Sanne op niveau 2F.

### Register

In de beschrijvende delen van het boekverslag hanteert Sanne een zakelijk register (zie ook stijl). Dit zakelijk register wordt in de passages waarin een mening wordt gegeven, niet consequent toegepast. Vergelijk bijvoorbeeld:

*Het was een verhaal dat te snel ging. Als er iets gebeurde ging de schrijfster er of heel lang op in of juist er helemaal niet op in en dat is jammer. Het boek gaat ook echt alleen maar over Djanno en Berber er komen ook wel andere personen in voor maar niet dat die het verhaal anders of leuker maken. De verwachtingen van het boek zijn dus niet uitgekomen en dat is jammer.*

Door formuleringen als 'en dat is jammer' en 'gaat ook echt allen maar over' wijkt blijft Sanne af van het formele register van het boekverslag en presteert ze op niveau 2F.

## Woorden

Het woordgebruik van Sanne is voldoende gevarieerd en adequaat. Vergelijk passages als:

- *Uiteindelijk komt alles goed want Djanno gaat ergens anders les geven en Berber krijgt een relatie met Thomas.*
- *Berber zit in de selectie bij hockey maar omdat ze slecht presteert word ze uit het team geplaatst.*

Slechts in een enkel geval maakt Sanne fouten in haar woordkeuze, zoals:

- *Ik heb al een keer meer een boek van deze schrijfster gelezen en dat vond ik een heel leuk boek, mijn verwachtingen van dit boek waren dus leuk maar het viel me erg tegen.*

Over het geheel genomen presteert ze op niveau 3F.

Taalverzorging	1F	2F	3F
Spelling	Spelt veelgebruikte woorden en sterke werkwoordsvormen correct.	Spelt meeste woorden en werkwoordsvormen goed.	Spelt bijna alles goed (nog fouten in tussen -n of -s, gebruik trema's en koppeltekens).
Interpunctie	Gebruikt veelgebruikte leestekens correct.	Interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen.	Interpunctie is accuraat.
Grammatica	Toont redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies.	Vertoont redelijke grammaticale beheersing.	Toont betrekkelijk grote beheersing van de grammatica, (incidentele vergissingen in de zinsstructuur komen nog voor).
Leesbaarheid	1F	2F	3F
	Gebruikt titel en briefconventies. Besteedt aandacht aan opmaak tekst.	Gebruikt titel en tekstkopjes. Maakt kortere teksten zelf op.	Geeft heldere structuur aan tekst (witregels, marges, paragrafen). Stemt lay-out af op doel en publiek.

## Spelling

Sanne spelt de meeste woorden en werkwoordsvormen goed (dus op niveau 2F). Incidenteel maakt ze d-t fouten in de werkwoordspelling. Bijvoorbeeld: *Er word gesproken over het programma Idols...* en *Ik vond het boek langdradig omdat het alleen maar over Djanno en Berber gaat en verder gebeurd er niet veel.*

## Interpunctie

De interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen, maar beslist niet foutloos (dus 2F). Bijvoorbeeld: *De manier waarop het boek geschreven is, is niet voor de leeftijd waarvoor het boek bestemd is ik vind dat het boek kinderachtig geschreven is. Het boek gaat heel snel er gebeuren meerdere dingen in het boek maar de schrijfster van het boek heeft het alleen maar over Berber en Djanno die verliefd op elkaar zijn.*

## Grammatica

De zinsbouw is redelijk, maar niet foutloos. Bijvoorbeeld: *Na een paar lessen blijkt het gevoel van Berber wederzijds te zijn met de leraar.* Wat dit punt betreft presteert Sanne op niveau 2F.

## Leesbaarheid

De opmaak van de tekst, inclusief het gebruik van tussenkopjes, is in de schrijfpdracht met behulp van het stramien van *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking* aan de leerlingen voorgeschreven. Sanne voert de schrijfpdracht correct uit en presteert daardoor automatisch op niveau 2F.

## Sanne boekverslag 2, Prooi

(10 februari 2011)

**Titel:** Prooi

**Schrijver:** Elle van den Boogaart

**Aantal pagina's:** 142

**Verhaalsoort (genre):** problemen, prostitutie

**Andere boeken schrijver:** Verdoofd , De Val , Vermist

### Persoonlijke ervaring

*Waarom heb je dit boek gekozen?*

Ik las de titel van het boek en dat leek me spannend.

Toen las ik de achterkant van het boek en dat sprak me ook erg aan.

### Inhoud

Raisel wordt door zijn ouders naar Nederland gestuurd om zijn diploma te halen op school. Maar zijn passie ligt bij het maken van muziek, hij hoopt in Nederland daarmee door te breken. Als hij bij zijn oom en tante is voelt hij zich niet thuis, hij moet zich aan allemaal regels houden. Hij krijgt ruzie met zijn tante en loopt weg. Raisel had een afspraak met een DJ in Den Bosch. Tijdens het wachten komt hij in gesprek met een landgenoot, hij biedt hem werk aan. Eerst wijst Raisel het werk af, maar omdat hij is weg gelopen heeft hij geen slaappleats en ook geen geld. Als hij de discotheek uit loopt ontmoet hij een meisje Loulou en ze spreken af om volgende week weer af te spreken. Ondanks dat hij zich had voorgenomen niet in te gaan op het aanbod van de jongen op werk, doet hij het uiteindelijk toch. Hij komt er al snel achter dat het fout is en dat hij het beter niet had kunnen doen. Hij verdient nu snel veel geld maar daarvoor moet hij seks hebben met oudere mannen. Als hij erachter komt dat het echt niet goed is wat hij doet en hij probeert te stoppen met het werk wordt het allemaal alleen nog maar moeilijker. Rogier stuurt vrienden van hem af op Raisel en Raisel wordt overal in de gaten gehouden en bedreigd. Als Raisel erachter komt dat Rogier de vader is van Loulou gaat hij bewijs materiaal zoeken om zo Rogier hier mee te confronteren en ervoor te zorgen dat hij kan stoppen met het werk. Hij spreekt af met Loulou en vertelt haar wat hij weet over haar vader ze gelooft hem niet en krijgen ruzie. Raisel heeft veel verdriet van wat hij heeft gedaan. Hij weet niet meer wat hij moet doen, er zit niks anders op als terug gaan naar zijn tante en oom. Hij wil alles vergeten maar kan niet zonder Loulou verder. Hij heeft al dagen niks meer van Loulou gehoord totdat hij een sms'je krijgt waarin staat dat ze hem spreken en dat ze hem gelooft, niemand mag weten dat ze contact hebben.

### Opbouw

*Hoe begint het boek?*

Raisel zit in het vliegtuig , hij komt van de Antillen over naar Nederland.

*Hoe eindigt het boek?*

Het boek eindigt goed maar ook slecht, Raisel krijgt een sms'je van Loulou waarin staat dat ze hem wil spreken en dat ze hem gelooft maar dat niemand mag weten dat ze contact hebben.

*Wat maakt het spannend?*

Doordat Raisel terecht komt bij Rogier, een man waarbij hij seksueel misbruikt word, is het spannend wat hij allemaal moet doen voor hem. Maar uiteindelijk blijkt dat Rogier de vader is van de vriendin van Raisel. Raisel doet er dan alles aan om bij de man weg te vluchten, maar dat gaat ten koste van zijn relatie, dat is spannend.

Schrijven	1F	2F	3F
<b>Samenhang</b>			
• gedachtegang			
• relaties			
• tekstopbouw			
• alineagebruik			
• zinsniveau			
<b>Doel</b>			
<b>Publiek</b>			
• stijl			
• register			
<b>Woorden</b>			
<b>Taalverzorging</b>			
• spelling			
• interpunctie			
• grammatica			
<b>Leesbaarheid</b>			

## **Perspectief**

*Vertellersperspectief (auctoriaal).*

Het verhaal wordt verteld door Raisel, de hoofdpersoon in het boek. Alles wat er in het boek gebeurt lees je door de ogen van Raisel, je leest hoe hij de dingen meemaakt.

## **Personages**

*Wie zijn de belangrijkste personen?*

Raisel, Loulou en Rogier

*Wat hebben ze met elkaar te maken?*

Rogier is degene die Raisel misbruikt waardoor Raisel seks moet hebben met oudere mannen. En Loulou is het vriendinnetje van Raisel maar Loulou is ook de dochter van Rogier.

*Wie vind je leuk?*

Raisel, het is een hele aardige en lieve jongen, de dingen die hij in het boek doet begrijp ik ook waarom hij het zo doet.

*Wie vind je niet leuk?*

Rogier, hij misbruikt andere jongens, en dat doet hij allemaal stiekem. Want hij is getrouwd en hij heeft een dochter.

## **Plaats**

*Waar speelt het verhaal zich af?*

Het verhaal speelt zich af in Eindhoven en in Den Bosch

*Is de plaats belangrijk voor het verhaal?*

Ik vind het niet zo belangrijk want wat er in het boek gebeurt kan ook in andere steden gebeuren.

## **Tijd**

*In welke tijd speelt het verhaal zich af?*

Het verhaal speelt zich af in deze tijd. Je merkt het aan de manier waarop er gepraat wordt en wat voor dingen er gebeuren. In het boek worden ook namen van Dj Tiesto en Armin van Buuren genoemd daaraan merk je dat het verhaal zich in deze tijd afspeelt.

*Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal?*

Je leest niet echt hoeveel tijd er verloopt maar ik denk ongeveer 1-2 maanden.

*Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd?*

De schrijver gaat niet terug in de tijd, alleen maar vooruit. Aan het begin snapte ik het boek niet zo goed maar hoe verder je leest, hoe beter je het gaat begrijpen. Daarom denk ik dat de schrijver niet terug in de tijd is gegaan.

## **Titel**

*Verklaar de titel.*

Prooi. Het verklaart het onderwerp van het boek. Je wordt niet zomaar seksueel misbruikt, je komt er in terecht. Meestal hebben degene die je er toe dwingen je al een tijdje in de gaten gehouden. Daarom de titel Prooi

*Weet je zelf een andere/ betere titel?*

Verboden liefde. Met de titel prooi legt de schrijver de nadruk op de prostitutie. Maar Raisel krijgt in het boek een vriendin Loulou en uiteindelijk komt Raisel erachter dat Rogier de vader is van Loulou, en Rogier dwingt hem het uit te maken met haar. Daarom vind ik de titel Verboden liefde er ook wel bij passen.

## **Beoordeling**

*Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje: spannend, gevoelig, interessant*

Het boek is spannend omdat: Raisel wordt bedreigd door vrienden van Rogier waardoor Raisel overal gevaar loopt. Het boek is gevoelig omdat: Raisel is een aardige en lieve jongen, hij is naar Nederland gekomen om zijn diploma te halen op school en door te breken als dj. Maar door de ruzie met zijn tante en oom komt hij in de problemen en dat is zielig. Het boek is interessant omdat: Het gaat over de prostitutie maar dan bij mannen en dat hoor je niet vaak.

### **Algemene vragen over thema(s), begin en einde van het boek**

*Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?*

Prostituees

*Hoe wordt dit uitgewerkt?*

Raisel krijgt werk aangeboden er word alleen tegen hem gezegd dat hij snel en makkelijk veel geld verdiend hij neemt het werk aan. Maar dan blijkt hij in de prostitutie terecht is gekomen en moet hij seks hebben met oudere mannen.

*Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn?*

Verliefdheid , Raisel word verliefd op Loulou. Later blijkt Loulou de dochter van Rogier te zijn.  
(...)

*Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek eindigt.*

Het boek eindigt met het volgende sms'je: Raisel, Ik wil met je praten. Ik geloof je , maar ben zo radeloos. Niemand mag weten dat we nog contact hebben, maar zo kan ik niet verder. Bel je me? Loulou. Zo eindigt het boek. Ik vind het jammer dat het boek zo eindigt want nu weet je niet hoe het afloopt tussen Loulou en Raisel maar ook niet of Raisel nu verlost is van zijn werk.

*Wat voor soort einde heeft het boek?*

Een open einde, het boek heeft een einde waarbij nog van alles anders zou kunnen gebeuren. De schrijfster van dit boek zou er zo nog een tweede deel over kunnen schrijven want het probleem in het boek is nog niet opgelost.

### **Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

*Beschrijf drie spannende gedeelten uit het boek en leg uit waarom je juist die gedeelten zo spannend vindt.*

Het moment dat Raisel erachter komt dat Rogier de vader is van Loulou. Omdat, Loulou zijn vriendin is en hij heeft seks met haar vader terwijl Loulou niet weet dat haar vader zo iets doet. Het moment dat Raisel aan Loulou vertelt dat haar vader seks heeft met minderjarige en dat hij dat ook gedaan heeft. Omdat, Loulou wordt dan heel boos terwijl Raisel het allemaal goed bedoeld. Je weet dan niet of het nog goed komt tussen hem en Loulou. Het moment dat Raisel na ongeveer een maand weer terug naar zijn tante gaat omdat hij geen andere keus meer heeft. Omdat, Raisel heeft haar heel veel pijn gedaan om bij haar weg te lopen en iedere keer als ze contact met hem zocht verbrak hij dat. Je wist niet of zijn tante nog wel wilde dat hij terug kwam na alles wat hij had gedaan.  
(...)

### **Verwerkingsopdracht, verdiepend**

*Als de schrijver/schrijfster in de vorige eeuw zou hebben geleefd, hoe zou hij/zij het boek dan hebben beschreven?*

Ik denk dat ze het boek dan op dezelfde manier had geschreven alleen had ze ander taalgebruik gebruikt. En de namen van dj's zouden anders zijn geweest omdat die toen nog niet bestonden.  
(...)

### **Verwerkingsopdracht, evaluerend**

*Beschrijf in ongeveer honderd woorden wat jij geleerd hebt over het land en de cultuur waarin het verhaal zich afspeelt.*

Het verhaal zelf speelt zich af in Nederland dus daar heb ik persoonlijk verder niks meer over geleerd. Maar wel over de cultuur van Raisel. Het is een Antilliaanse jongen zijn moeder met zijn broertjes en zusje woont nog op de Antillen. Raisel komt naar Nederland toe waar zijn oom en tante wonen. In het boek lees je dat ze wel Nederlands spreken maar onderling ook veel hun eigen taal. In hun cultuur zijn ze heel erg bezig met prestaties en dingen goed doen voor andere. Als een van hun kinderen een fout maakt of een probleem heeft dan is het meteen een schande voor de hele familie. Ze staan wel voor elkaar klaar en willen andere ook helpen als het niet goed gaat. Ik vind het een mooi maar ook wel een aparte cultuur.  
(...)

## Analyse Schrijven boekverslag Sanne: Elle van den Boogaart, Prooi

Samenhang	1F	2F	3F
Gedachtegang	Ordent tekst zodanig dat de lezer de gedachtegang kan volgen.	Als 1F.	De gedachtelijn is logisch (met soms een niet hinderlijk zijspoor).
Relaties	Geeft eenvoudige relaties aan (opsomming, chronologie).	Als 1F.	Geeft relaties (oorzaak-gevolg, voor- en nadelen, overeenkomsten, vergelijking) goed aan.
Tekstopbouw	Gebruikt een tekstopbouw (maar samenhang in de tekst is niet altijd duidelijk).	De tekst bevat een opbouw, bijvoorbeeld inleiding, kern en slot (maar soms met fouten).	De tekst bevat een opbouw.
Alineagebruik	-	Maakt alinea's en geeft inhoudelijke verbanden expliciet aan.	Alinea's zijn verbonden tot een coherente tekst.
Zinsniveau	Gebruikt bekende voegwoorden (en, maar, want, omdat).	Gebruikt veel voorkomende signaalwoorden (als, hoewel) en verwijswaarden (die, dat), maar soms met fouten.	Gebruikt adequaat voeg-, verwijswaarden ten behoeve van verband tussen zinnen en zinsdelen.

### Gedachtegang

De kwaliteit van de gedachtegang in de hele tekst hangt samen met de wijze waarop de leerling het stramien van de schrijfoopdracht heeft toegepast (zie tekstopbouw). Op het niveau van de afzonderlijke tekstdelen gebruiken we het onderdeel *Inhoud* als graadmeter. Sannes beschrijving van de gebeurtenissen in het boek is goed te volgen. De introductie van personages (Rogier en de jongen die hem werk aanbiedt zijn dezelfde persoon) is echter niet helemaal duidelijk. Een prestatie op 1F/2F.

### Relaties

Een adequate opsomming geeft Sanne in de *Beschrijvende verwerkingsopdracht*; daarin noemt ze drie spannende momenten uit het boek door drie keer een zin te beginnen met *Het moment dat...* In het tekstonderdeel *Inhoud* weet zij met behulp van tijdsaanduidingen redelijk de chronologie van het verhaal te vangen: *Tijdens het wachten... Eerst wijst hij het werk af... Als hij erachter komt...* Af en toe brengt Sanne ook complexere relaties onder woorden, zoals een vergelijking tussen de Nederlandse en Antilliaanse cultuur: *In het boek lees je dat ze wel Nederlands spreken maar onderling ook veel hun eigen taal. In hun cultuur zijn ze heel erg bezig met prestaties en dingen goed doen voor andere.* Een prestatie op niveau 1F/2F.

### Tekstopbouw

Het boekverslag van Sanne vertoont een duidelijke tekstopbouw: *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking*. Deze ordening is gegeven door de schrijfoopdracht met zijn vaste stramien. Sanne houdt zich aan dit stramien. Prestatie op niveau 2F.

### Alineagebruik

De vragen en opdrachten in het stramien voor het boekverslag ondersteunen de leerlingen bij het maken van tekstdelen, meer in het bijzonder bij het maken van alinea's. De alinea's zijn als het ware gegeven; ze moeten door de leerling alleen nog worden gevuld. Sanne maakt doorgaans binnen een alinea de inhoudelijke verbanden expliciet en presteert daarmee op niveau 2F. Bijvoorbeeld:

*Het boek eindigt met het volgende sms'je: Raisel, Ik wil met je praten. Ik geloof je, maar ben zo radeloos. Niemand mag weten dat we nog contact hebben, maar zo kan ik niet verder. Bel je me? Loulou. Zo eindigt het boek. Ik vind het jammer dat het boek zo eindigt want nu weet je niet hoe het afloopt tussen Loulou en Raisel maar ook niet of Raisel nu verlost is van zijn werk.*

### Zinsniveau

Het gebruik van signaalwoorden 'als' en 'hoewel' is een indicatie voor niveau 2F. Sanne maakt regelmatig gebruik van dergelijke signaalwoorden, onder andere in de verwerkingsopdrachten.

Bijvoorbeeld: *Als een van hun kinderen een fout maakt of een probleem heeft dan is het meteen een schande voor de hele familie.*

Doel	1F	2F	3F
	-	Blijft in eenvoudige lineaire tekst trouw aan het doel.	Combineert verschillende doelen: informeren, overtuigen, enzovoorts. Past tekstopbouw aan het doel aan.
Publiek	1F	2F	3F
Stijl	Gebruikt basisconventies formele brief: Beste, Met vriendelijke groet.	Past het woordgebruik en de toon aan het publiek aan.	Schrijft voor bekend publiek en voor algemeen lezerspubliek (media).
Register	Hanteert formeel en informeel taalgebruik.	Als 1F.	Past register consequent toe, passend binnen gegeven situatie.
Woorden	1F	2F	3F
	Gebruikt frequente woorden.	Varieert woordgebruik (maar fouten in idiomatische uitdrukkingen komen nog voor).	Variatie voorkomt herhalingen. Adequate woordkeuze (met slechts enkele fouten).

### Doel

Sanne informeert over de inhoud en opbouw van het boek. Over de tijd van het boek zegt ze bijvoorbeeld: *In het boek worden ook namen van Dj Tiesto en Armin van Buuren genoemd daaraan merk je dat het verhaal zich in deze tijd afspeelt.* Daarnaast probeert ze de lezer te overtuigen van haar mening (*Beoordeling*) over het boek. Daarvoor kiest ze de beoordelingswoorden 'spannend', 'gevoelig' en 'interessant' en licht ze toe waarom deze woorden van toepassing zijn op het boek. Mede gestuurd door het stramen combineert Sanne verschillende schrijfdelen (informeren en overtuigen) en levert ze een prestatie op 3F.

### Stijl

Het woordgebruik en de toon van het boekverslag is betrekkelijk zakelijk en gericht op de leraar. Bijvoorbeeld de beschrijving van een personage: *Rogier, hij misbruikt andere jongens, en dat doet hij allemaal stiekem. Want hij is getrouwd en hij heeft een dochter.* Een algemeen lezerspubliek wordt echter nog niet aangesproken. Daarmee presteert Sanne op niveau 2F.

### Register

In de beschrijvende delen van het boekverslag hanteert Sanne een zakelijk register (zie ook *Stijl*). Dit zakelijke register wordt in de passages waarin een mening wordt gegeven, niet consequent toegepast. Vergelijk bijvoorbeeld:

- *Raisel is een aardige en lieve jongen, hij is naar Nederland gekomen om zijn diploma te halen op school en door te breken als dj. Maar door de ruzie met zijn tante en oom komt hij in de problemen en dat is zielig.*
- *Het verhaal zelf speelt zich af in Nederland dus daar heb ik persoonlijk verder niks meer over geleerd. Maar wel over de cultuur van Raisel.*

Door deze afwijkingen van het formele register van het boekverslag presteert Sanne op niveau 1F/2F.

### Woorden

Het woordgebruik van Sanne is voldoende gevarieerd en adequaat. Vergelijk passages als:



- *Raisel doet er alles aan om bij de man weg te vluchten, maar dat gaat ten koste van zijn relatie, dat is spannend.*
- *Ondanks dat hij zich had voorgenomen niet in te gaan op het aanbod van de jongen op werk, doet hij het uiteindelijk toch.*

Slechts in een enkel geval maakt Sanne fouten in haar woordkeuze, zoals:

- *Tijdens het wachten komt hij in gesprek met een landgenoot, hij biedt hem werk aan.*

Over het geheel genomen presteert ze op niveau 3F.

Taalverzorging	1F	2F	3F
Spelling	Spelt veelgebruikte woorden en sterke werkwoordsvormen correct.	Spelt meeste woorden en werkwoordsvormen goed.	Spelt bijna alles goed (nog fouten in tussen -n of -s, gebruik trema's en koppeltkens).
Interpunctie	Gebruikt veelgebruikte leestekens correct.	Interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen.	Interpunctie is accuraat.
Grammatica	Toont redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies.	Vertoont redelijke grammaticale beheersing.	Toont betrekkelijk grote beheersing van de grammatica, (incidentele vergissingen in de zinsstructuur komen nog voor).
Leesbaarheid	1F	2F	3F
	Gebruikt titel en briefconventies. Besteedt aandacht aan opmaak tekst.	Gebruikt titel en tekstkopjes. Maakt kortere teksten zelf op.	Geeft heldere structuur aan tekst (witregels, marges, paragrafen). Stemt lay-out af op doel en publiek.

### Spelling

Sanne spelt de meeste woorden en werkwoordsvormen goed (dus op niveau 2F). Incidenteel maakt ze d-t fouten in de werkwoordspelling. Bijvoorbeeld: *Het verhaal word vertelt door Raisel, de hoofdpersoon in het boek.*

### Interpunctie

De interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen, maar beslist niet foutloos (dus 2F).

Bijvoorbeeld:

- *Raisel krijgt werk aangeboden er word alleen tegen hem gezegd dat hij snel en makkelijk veel geld verdient hij neemt het werk aan.*

### Grammatica

De zinsbouw is redelijk, maar niet foutloos. Zowel in de Beoordeling als in de Beschrijvende verwerkingsopdracht waarin spannende passages moeten worden benoemd, hanteert Sanne een redenering met 'omdat'. Daarbij doet zich steeds dezelfde constructiefout voor:

- *Het boek is spannend omdat: Raisel word bedreigd door vrienden van Rogier waardoor Raisel overal gevaar loopt.*
- *Het moment dat Raisel aan Loulou vertelt dat haar vader seks heeft met minderjarige en dat hij dat ook gedaan heeft. Omdat, Loulou wordt dan heel boos terwijl Raisel het allemaal goed bedoeld. Je weet dan niet of het nog goed komt tussen hem en Loulou.*

Wat dit punt betreft presteert Sanne op niveau 2F.

### Leesbaarheid

De tekstopmaak, inclusief het gebruik van tussenkopjes, is in de schrijfoopdracht met behulp van het stramien van *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking* aan de leerlingen voorgeschreven. Sanne voert de schrijfoopdracht correct uit en presteert daardoor automatisch op niveau 2F.

## Vergelijking boekverslagen Sanne op het gebied van schrijven

Wanneer we de samenvattende analyses (de vlekkenchema's) van de twee boekbesprekingen van Sanne naast elkaar zetten, krijgen we het volgende beeld.

### Verboden te zoenen (18 dec 2010)

Schrijven	1F	2F	3F
<b>Samenhang</b>			
• gedachtegang			
• relaties			
• tekstopbouw			
• alineagebruik			
• zinsniveau			
<b>Doel</b>			
<b>Publiek</b>			
• stijl			
• register			
<b>Woorden</b>			
<b>Taalverzorging</b>			
• spelling			
• interpunctie			
• grammatica			
<b>Leesbaarheid</b>			

### Prooi (10 feb 2011)

Schrijven	1F	2F	3F
<b>Samenhang</b>			
• gedachtegang			
• relaties			
• tekstopbouw			
• alineagebruik			
• zinsniveau			
<b>Doel</b>			
<b>Publiek</b>			
• stijl			
• register			
<b>Woorden</b>			
<b>Taalverzorging</b>			
• spelling			
• interpunctie			
• grammatica			
<b>Leesbaarheid</b>			

Op het gebied van schrijven presteert Sanne beide keren door de bank genomen op niveau 2F, alleen voor de aspecten *Doel en Woorden* scoort ze 3F. Sterker nog: op alle (deel)aspecten van de taakuitvoering heeft ze een identieke score. Je zou kunnen zeggen dat Sanne in haar schrijfprestatie erg consistent is. Die gelijkmatigheid geldt overigens niet alleen voor het globale overzicht, ook op detailniveau (per deelaspect) zien we sterke overeenkomsten. Een paar voorbeelden ter illustratie:

- Op het aspect *Gedachtegang* constateerden we in beide boekverslagen dat de beschrijving van de gebeurtenissen in het tekstdeel Inhoud goed te volgen is, maar dat er wat onduidelijkheid is bij de introductie van personages. Bij *Verboden te zoenen* vermeldt Sanne niet dat Djanno de naam is van de leraar Nederlands. En bij *Prooi* laat ze onvermeld dat Rogier de naam is van de man die Raisel werk aanbiedt.
- Op het aspect *Register* zien we in beide boekverslagen dat Sanne er niet in slaagt een zakelijk register consequent toe te passen. Met name in passages waarin ze haar mening geeft wijkt ze van die zakelijk toon af. In *Verboden te zoenen* spreekt ze van '...en dat is jammer' en in *Prooi* formuleert ze '...en dat is zielig.'
- Op het aspect van *Spelling* zijn beide boekverslagen te beoordelen op niveau 2F: de meeste woorden en werkwoordvormen zijn goed gespeld. Zowel in *Verboden te zoenen* als in *Prooi* maakt Sanne incidenteel d-t fouten in de werkwoordspelling.

De gelijkmatigheid van de schrijfprestatie is op zichzelf niet zo verwonderlijk. Er zit nauwelijks twee maanden tussen de momenten van schrijven. Bovendien zijn inhoud, opbouw en vormgeving van beide boekverslagen sterk gestuurd door het stramien van de schrijfpdracht. Sanne werkt netjes binnen dit stramien en presteert daardoor 'automatisch' op niveau 2F. Binnen het kader van deze sterk gestuurde schrijfpdracht is eigenlijk alleen verbetering c.q. niveauverhoging te verwachten als de leerling naar aanleiding van zijn eerste schrijfprestatie gerichte feedback zou krijgen, bijvoorbeeld op de bovengenoemde drie punten Gedachtegang, Register en Spelling. Een dergelijke feedback heeft Sanne echter niet ontvangen. Daarvoor ontbreekt het de leraar Nederlands aan tijd. Als Sanne al feedback op haar boekverslagen heeft gekregen was dat vanuit het perspectief van fictie (zie ook hoofdstuk 2 *Verantwoording materiaal en context*).

### 5.3 Boekverslag Umer geanalyseerd met de Kijkwijzers Fictie en Schrijven

**Gail Giles, Right behind you / Kun je het verleden achter je laten?**

(6 februari 2011)

**Aantal pagina's:** 179

**Verhaalsoort (genre):** Problemen , Spannend , Verdriet

**Andere boeken schrijver:** Dead girls don't write letters , What happened to Cass Mcbride , Dark song en Shattering glass.

#### Persoonlijke ervaring

*Waarom heb je dit boek gekozen?*

Ik heb dit boek gekozen omdat, ik zat heel lang te kijken in de Mediatheek ik kon maar niks interessants vinden. Ik vroeg het aan de Mediatheek juffrouw en ze raadde me dit boek aan. De voorkant zag er heel uitnodigend uit door de aansteker en de krantenartikel. Ik las de achterkant en het ging over moord , verdriet en problemen. Ik hou wel van dit soort boeken dus ik besloot het te pakken.

Schrijven	1F	2F	3F
<b>Samenhang</b>			
• gedachtegang			
• relaties			
• tekstopbouw			
• alineagebruik			
• zinsniveau			
<b>Doel</b>			
<b>Publiek</b>			
• stijl			
• register			
<b>Woorden</b>			
<b>Taalverzorging</b>			
• spelling			
• interpunctie			
• grammatica			
<b>Leesbaarheid</b>			

#### Inhoud

*Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst) .*  
 Kip McFarland was 9 jaar toen zijn moeder stierf aan kanker. Hij leefde alleen met zijn vader in de wildernis van Alaska ver van de bewoonde wereld. Op een dag komt Bobby Clarke op zijn verjaardag naar hem toe. Hij was net 7 geworden. Bobby maakte Kip boos om een Honkbalhandschoen en Kip stak Bobby in brand met benzine. Heel Alaska is boos , ze werden bedreigd ,hun huis werd in brand gestoken. Kip ging 4 jaar lang in een speciaal inrichting. Toen hij vrijkwam kon hij niet meer naar Alaska dus hij en zijn vader kregen een andere naam. Kip McFarland had zijn naam veranderd in Wade Madison. Ondertussen had zijn vader een nieuwe vrouw ontmoet : Carrie. Ze gingen in Indiana wonen en bouwde een nieuwe leven op . Wade kreeg een vriendin en veel vrienden. Op een avond als hij dronken is verteld hij alles en word weer gehaat , zijn vrienden gingen weg. Ze werden weer bedreigd en moesten weer verhuizen. Dit keer gingen ze naar Texas daar ontmoette hij Sam. Sam heeft ook veel problemen net als hem. Op een dag besluit hij alles aan Sam te vertellen en Sam accepteert het

#### Opbouw

*Hoe begint het boek?*

Het einde van de boek zeggen ze meteen in het begin maar dan snap je het eigenlijk niet waar het over gaat. In het begin staat er ook meteen wat hij heeft gedaan en bij wie hij het heeft gedaan

*Hoe eindigt het boek?*

Het boek eindigt goed want hij vertelt alles aan Sam. Dit heeft hij al eerder gedaan maar toen waren de gevolgen heel slecht. Maar Sam accepteert Wade en daarna heeft het een soort open einde.

*Wat maakt het spannend?*

De stukjes in de Inrichting waar hij in zat zaten allemaal jongens die erge dingen hadden gedaan zoals moorden enz. En je wilt gewoon weten hoe zijn leven verdergaat als hij een nieuwe naam krijgt en ergens anders gaat wonen. Toen hij zichzelf had verraden voor zijn vrienden toen hij dronken was wou je weten wat de gevolgen hiervan waren, Of zijn vrienden

het respecteerden of toch niet. En ik wou heel graag weten wat er op het einde gebeurd als hij 2keer verhuisd.

## Perspectief

### Meervoudig perspectief

Want in het begin is er een heel kort stukje waarvan je de perspectief van Sam ziet. Je weet dan niet over wie het gaat je denkt dat het Kip/Wade zelf is maar op het eind kom je er achter dat het Sam is. De rest van het boek zie je het uit de Perspectief van Kip/Wade.

## Personages

### Wie zijn de belangrijkste personen?

Kip/Wade , Dave ,Sam , A.L.( Aller Lekkerste) , Jack , Carrie en dr. Schofield.

### Wat hebben ze met elkaar te maken?

Dave was de beste vriend van Wade toen Wade voor de eerste keer verhuisde. Later als Dave achter komt wie Wade echt is wilt hij geen contact meer met hem. Aller Lekkerste is de eerste echte vriendin van Wade. Eigenlijk heet ze Lindsey maar Wade noemde hem A.L. als A.L. achter komt wie wade is wilt zij ook geen contact meer. Jack is de vader van Kip/Wade. Carrie is de nieuwe vriendin van Jack. Dr.

Schofield is de dokter die Kip in de inrichting heel erg helpt. En Sam is de laatste soort vriendin van Wade. Wade vertelt haar alles en Sam accepteert hem.

### Beschrijf hun karakter.

Kip/Wade is een dichte persoon , hij durft zichzelf niet te vergeven en hij voelt zich heel erg schuldig. De andere jongens in de inrichting dan weer juist niet hun zijn erg enthousiast van wat ze gedaan hebben.

Dave is de zoon van een Leraar en er is niet veel bekend over zijn karakter omdat hij niet heel veel voorkwam in het verhaal. Sam is een heel vrolijk iemand , tenminste zo doet ze zichzelf voor in het begin. Ze is ook heel dicht net als Wade. Zij heeft ook een soort probleem gehad net als Wade maar dan iets minder erg. Ze had een alcohol verslaving en een seks verslaving.

Ze durft ook niet tegen iemand haar geheim te vertellen net als Wade behalve aan Wade zelf. Jack is de vader van Kip/Wade hij is erg bang dat hij alles kwijt raakt weer omdat hij dat 2 keer al heeft gedaan. Hij is ook angstig. Carrie is een

positief iemand en ze is erg slim , ze geeft wijze adviezen en als er iets slechts gebeurd denkt ze Positief. A.L. is ook niet veel over omdat ze maar een klein gedeelte van het verhaal aan bod komt maar toch is ze belangrijk omdat zij de eerste vriendin was van Wade. Dr. Schofield is een dokter in de inrichting hij laat Wade heel erg nadenken en hij is ook erg slim.

### Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk?

Ik vind Wade/Kip wel leuk omdat hij toch door blijft gaan ondanks hij heel erg een schuldgevoel heeft. Hij gaat toch een nieuwe leven beginnen en krijgt een vriendin enz. Minder leuk vind ik Dave omdat , Hij eerst de beste vriend van Wade was maar toen hij hoorde dat wade een moordenaar was wilde hij niks meer te maken hebben met hem

Fictie	1F	2F	3F
<b>Begrijpen</b>			
• structurelementen			
• stijl			
• genre			
• personages			
• verwikkeling			
<b>Interpreteren</b>			
• relatie werkelementen			
• structurelementen			
• personages			
• thematiek			
<b>Evalueren</b>			
• argumenteren			
• reflectie tekst			
• refl lit ervaring			
• interactie			

## **Plaats**

*Waar speelt het verhaal zich af?*

In de Verenigde Staten. In Alaska, Indiana en Texas.

*Is de plaats belangrijk voor het verhaal?*

Ja want ze verhuizen van plek naar plek en de plek is belangrijk. De moeder van Kip stierf in de wildernis van Alaska omdat er geen ziekenhuis in de buurt was. En ze verhuizen van Alaska naar Indiana naar Texas.

## **Tijd**

*In welke tijd speelt het verhaal zich af?*

De precieze jaartallen zijn niet bekend wel is het bekend dat het ongeveer in deze tijd afspeelt door verschillende kenmerken.

*Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal?*

Ongeveer 7 tot 10 jaar.

*Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd?*

In het begin gaat hij een beetje terug in de tijd van hoe hij Bobby heeft vermoord en waarom maar voor de rest niet meer.

## **Titel**

*Verklaar de titel.*

Kip/Wade probeert nadat hij Bobby heeft vermoord en 4jaar in een inrichting heeft gezeten zijn verleden achter hem laten en een nieuw leven beginnen. Maar dat lukt hem niet helemaal want hij verraadt zich zelf als hij een nieuw leven is beginnen en denkt nog altijd over de moord van Bobby en hij heeft een schuldgevoel. Als hij voor de 2e keer verhuisd zegt hij toch alles aan Sam.

*Weet je zelf een andere/betere titel?*

Sommige geheimen kun je niet geheim houden.

## **Beoordeling**

*Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje: spannend, saai, herkenbaar, lachwekkend, langdradig, griezelig, gevoelig, interessant, verrassend, onwaarschijnlijk, voorspelbaar, werkelijk, origineel.*

Spannend want je wilt hele tijd weten wat er verder gebeurt. Hoe hij zijn leven oppakt verder en of hij zichzelf verraad of niet. Ik vroeg me ook af of hij helemaal doordraaide in de inrichting dus dat wou ik ook weten.

Gevoelig want, hij heeft soms van die huil momenten en ik vond het ook heel gevoelig als hij over zijn moeder begon want hij wist er eigenlijk helemaal niet veel van af omdat hij jong was veel later kwam hij er pas achter.

Verrassend want, ik had niet gedacht dat hij door zou gaan, dat hij weer een nieuw leven zou beginnen dat hij weer voor een nieuw vriendin ging en dat hij weer naar school gaat. Ik vond het heel knap en ik was heel verbaasd dat hij hele tijd overnieuw begon, dat hij doorzette dat zou ik nooit gekund hebben.

## **Algemene vragen over thema(s), begin en einde van het boek**

*Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?*

De moord van Kip McFarland op Bobby Clarke. Kip heeft hier heel erg spijt van en probeert zijn verleden achter hem te laten vandaar de titel.

*Hoe wordt dit uitgewerkt?*

In het begin zie je het uit de perspectief van Sam, maar dat weet je helemaal niet omdat je in het begin niet weet wie Sam is. Vervolgens vertelt Kip zelf wat hij heeft gedaan maar niet hoe en waarom. Later gaat hij het uitleggen hoe en waarom en alle vervolgen daarvan. Op het eind kom je er pas achter dat de stuk in het begin van Sam was.

*Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn?*

Nee want, Kip vermoord iemand en hij verandert zijn naam en probeert zijn verleden achter hem te laten dus de hele verhaal draait om die moord.

(...)

*Wat voor soort einde heeft het boek.*

Een beetje open einde en een beetje gesloten einde want, Sam accepteert Wade in tegenstelling tot wat zijn vrienden in Indiana deden. Maar er staat niet wat er verder gebeurde dus je weet niet of ze samen gelukkig waren of juist niet. Daarom gesloten en open einde.

#### **Verwerkingsopdracht, beschrijvend**

*Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.*

Ik kon geen goed boek vinden. Ik zocht wat met spanning en realisme. Dus de mediatheek juffrouw wees me deze boek aan. De voorkant zag er al heel uitnodigend uit door de aansteker en de krantenbericht. Ik las de achterkant de eerste twee regels begonnen al met iemand in brand steken. Toen dacht ik al dat het een heel spannend boek zou worden, ik schrok ook van iemand in brand steken en kon me niet voorstellen dat een jongen van negen dat zou doen. Dus ik wou weten waarom hij het heeft gedaan en hoe. Ik wou ook graag de gevolgen ervan weten , of hij in de gevangenis kwam of in een gekkenhuis. En ik vroeg me af als hij geen gevangenisstraf kreeg hoe hij zijn leven weer oppakte. Ik dacht dat Kip Mcfarland 'express' de jongentje in brand had gestoken maar eigenlijk was het een soort ongeluk , dat had ik zeker niet verwacht. Ik dacht ook dat hij misschien doodstraf kreeg of levenslang maar hij kreeg maar 4 jaar lang een Psychiatrische inrichting met andere kinderen die ook erge dingen hadden gedaan. Ik werd ook heel erg verast op de wijze hoe hij zij leven weer terugpakte en zijn naam veranderde en zelfs een keertje zichzelf verraad. Ik vond het allemaal heel verassend maar toch een heel mooi boek omdat dit echt kan gebeuren. Ik had ook af en toe medelijden met Kip/Wade.

(...)

#### **Verwerkingsopdracht, evaluerend**

*Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.*

Ik zou dit boek zeker aanraden aan een vriend(in) die van spannende en realistische boeken houdt want je wilt hele tijd weten wat er verder gebeurd met het verhaal en soms zijn er ook momenten dat hij voor iemand staat en dan denkt hij : zal ik hem slaan of zal ik me woede beheersen , en dan ben je toch benieuwd wat hij gaat doen. Verder is het een hele leerzame boek. Van dit boek kan je leren dat je niet je geheimen altijd moet verbergen , je moet niet altijd proberen de verleden achter je te laten want dat werkt niet altijd. Ik heb geleerd in dit boek dat als je iemand vermoord toch altijd zijn 'ziel' achter je aan zit. Je denkt er altijd over. Tenslotte is het een hele makkelijke en fijne boek om te lezen. Er word niet gebruik gemaakt van moeilijke woorden die je niet begrijpt en dat vind ik heel fijn. De boek is ook niet verwarrend want hij word meer en deels verteld van uit 1 perspectief. Kortom gewoon een hele leuke , spannende en leerzame boek!

## Analyse Fictie boekverslag Umer: Gail Giles, Right behind you/Kun je het verleden achter je laten?

Begrijpen	1F	2F	3F
Structuur-elementen	Herkent basale structuur-elementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.	Als 1F.	Herkent vertel- en dichttechnische procedés.
Stijl	-	Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.	Herkent veelvoorkomende stijlfiguren.
Genre/inhoud	-	Herkent het genre.	Als 2F.
Personages	Leeft mee met een personage. Legt uit hoe een personage zich voelt. Beschrijft de ontwikkeling van de hoofdpersoon.	Beschrijft het denken, voelen en handelen van personages.	Legt causale verbanden met betrekking tot personages. Merkt expliciete doelen en motieven van personages op.
Verwikkeling	Parafraseert of vat gedichten en verhaalfragmenten samen.	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en verwikkelingen in de tekst.	Legt causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen.

### Structuurelementen

Umer geeft er blijk van verschillende structuurelementen te herkennen. Hij geeft een schets van het tijdverloop: *In het begin gaat hij een beetje terug in de tijd, (...) maar voor de rest niet meer.* Deze conclusie is niet helemaal juist: in het verhaal heden leest Sam de levensgeschiedenis van Wade. Een aantal keren onderbreekt Sam het lezen, om na te denken. Umer signaleert *'een soort open einde'*. Het meervoudig perspectief wordt toegelicht: *'in het begin is er een heel kort stukje waarvan je het perspectief van Sam ziet (...) De rest van het boek zie je uit het perspectief van Kip/Wade.'* De conclusie die Umer hier trekt is overigens ook hier niet helemaal juist: ook later in het boek kijken we een aantal keren door de ogen van Sam. Verder verbindt Umer de plaatswisselingen met het verhaal: op de vlucht voor boze omgeving, van Alaska naar Indiana naar Texas. Basale structuurelementen herkent Umer, maar wat ingewikkelder procedés, zoals de tijd- en perspectiefwisseling, gaan hem nog niet vlekkeloos af. Al met al net op 1F/ 2F.

### Stijl

Hoewel er in het stramien voor het boekverslag niet expliciet wordt gevraagd iets te schrijven over de stijl van het boek, merkt Umer op: *'een hele makkelijke en fijne boek om te lezen. Er wordt niet gebruik gemaakt van moeilijke woorden die je niet begrijpt'*. Observaties van dit type scharen wij onder prestaties op 1F.

### Genre

Umer benoemt niet het genre, maar de onderwerpen van de roman: *'Problemen, Spannend, Verdriet'*. Daarmee is dit geen prestatie op 2F, maar op 1F.

### Personages

Umer leeft sterk mee met het hoofdpersoon (1F): *'Ik had ook af en toe medelijden met Kip/Wade'*. Maar hij beschrijft ook het voelen en handelen van de personages, een prestatie dus op 2F.

De belangrijkste handelingen van de hoofdpersonages (Kip, Dave, Sam) worden tamelijk uitgebreid beschreven. Ook het voelen van personages komt aan bod. Over Kips vader schrijft Umer: *'hij is erg bang dat hij alles kwijt raakt weer omdat hij dat 2 keer al heeft gedaan.'* En over Sam: *'Ze had een alcohol verslaving en een seks verslaving. Ze durft ook niet tegen iemand haar geheim te vertellen net als Wade behalve aan Wade zelf.'*

### Verwikkeling

De geschiedenis wordt redelijk helder in chronologische volgorde weergegeven. De leerling verbindt het vertellen van de dramatische gebeurtenis uit Kips jeugd met de gevolgen die dat heeft: Umer laat zien dat hij de ontwikkeling op 2F begrijpt.

Interpreteren	1F	2F	3F
Relatie met werkelijkheid	Legt relaties tussen de tekst en de werkelijkheid.	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.	Als 2F
Structuur-elementen	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan.	Als 1F.	Licht de werking van elementaire vertel- en dichttechnische procedés toe.
Personages	Herkent verschillende emoties in de tekst (zoals verdriet, boosheid en blijdschap).	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.	Benoemt impliciete doelen en motieven van personages.
Thematiek	-	Benoemt het onderwerp van de tekst.	Geeft het centrale vraagstuk de hoofdgedachte of boodschap van de tekst aan. Geeft betekenis aan symbolen.

### Relatie met werkelijkheid

Umer typeert de relatie tussen de roman en de werkelijkheid op 2F. Hij beschrijft eerst zijn schrikreactie toen hij via de flaptekst het onderwerp van het boek vernam: *'kon me niet voorstellen dat een jongen van negen dat zou doen'*. Na een beschrijving van zijn nieuwsgierigheid naar het vervolg - komt Kip in de gevangenis, in *'een gekkenhuis'* of krijgt hij doodstraf of levenslang, en hoe pakt hij zijn leven weer op als hij ooit vrij komt? - komt hij tot de conclusie dat *'dit echt kan gebeuren'*.

### Structuurelementen

De leerling licht toe hoe de spanning in het boek wordt opgewekt: *'je wilt gewoon weten hoe zijn leven verder gaat als hij een nieuwe naam krijgt en ergens anders gaat wonen. Toen hij zichzelf had verraden voor zijn vrienden toen hij dronken was wou je toch weten wat de gevolgen hiervan waren'*. Weliswaar is deze uitwerking van spanning nog op een heel basaal niveau, maar Umer probeert wel aan te geven welke belangrijke vragen in het boek maken dat hij door wil lezen. Daarom kunnen we Umers prestatie ten aanzien van dit kenmerk inschalen op 1F/2F.

### Personages

Umer typeert personages vooral innerlijk (2F). Kwalificaties voor personages zijn bijvoorbeeld: *'een dichte persoon'*, *'heel vrolijk, tenminste zo doet ze zich voor'*, *'positief en erg slim'*. De typeringen van Umer zijn ingebed in een tamelijk uitvoerige personagebeschrijving, waarin hij ook detailinformatie geeft: *'Aller Lekkerste is de eerste echte vriendin van Wade. Eigenlijk heet ze Lindsey maar Wade noemde hem A.L.'* Het eindoordeel luidt: 2F.

### Thematiek

Als thema noemt Umer: *'de moord van Kip McFarland op Bobby Clarke'*. Dat is eerder een omschrijving van het onderwerp dan van het thema, en daarmee een prestatie op 2F. Umer pikt wel boodschappen op uit de roman: *'Sommige geheimen kun je niet geheim houden'*, *'je moet niet proberen je verleden achter je te laten want dat werkt niet altijd'*. Maar hij brengt die leeservaringen nog niet zelf in verband met het begrip 'thema'. Hij stelt zelf vast dat er geen andere thema's in het boek spelen: *'het hele verhaal draait om die moord'*.



Evalueren	1F	2F	3F
Argumenten	Hanteert emotieve argumenten.	Hanteert emotieve en realistische argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele en cognitieve argumenten.
Reflectie op teksten	-	Licht persoonlijke reacties toe met voorbeelden uit de tekst.	Zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid.
Reflectie op literaire ervaringen	Geeft interesse in bepaalde fictievormen aan.	Motiveert interesse in bepaalde genres of onderwerpen.	Motiveert interesses in bepaalde vraagstukken. Beschrijft de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling.
Interactie	Wisselt leeservaringen uit met medeleerlingen.	Als 1F.	Discussieert met leeftijdgenoten over de interpretatie en kwaliteit van teksten. Discussieert met leeftijdgenoten over maatschappelijke, psychologische en morele kwesties uit de tekst.

### Argumenten

Umer hanteert emotieve argumenten: *'Ik vond het heel knap (...) dat hij doorzette, dat zou ik nooit gekund hebben.'* Ook zet hij realistische argumenten in: *'een heel mooi boek, omdat dit echt kan gebeuren'*. Maar Umer las vooral omdat hij van alles wilde weten: *'Dus ik wou weten waarom hij dat gedaan heeft'*. Daarnaast beschrijft hij steeds wat hem verraste: *'Ik dacht ook dat hij misschien doodstraf kreeg maar hij kreeg maar 4 jaar lang een Psychiatrische inrichting'*. In zijn verwerkingsopdracht expliciteert hij wat je van dit boek kunt leren: *'dat je niet je geheimen altijd moet verbergen, je moet niet altijd proberen je verleden achter je te laten, want dat werkt niet altijd. Ik heb geleerd (...) dat als je iemand vermoord toch altijd zijn "ziel" achter je aan zit'*<sup>2</sup>. We zouden Umer te kort doen als we hem zouden inschalen op 2F. Weliswaar gebruikt hij geen moreel criterium, maar zijn variatie aan argumenten is toch zo breed, en zijn onderbouwing dusdanig uitgewerkt, dat een beoordeling op 3F gerechtvaardigd is.

### Reflectie op teksten

Umer zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid; hij heeft conclusies getrokken over hoe je om moet gaan met geheimen uit je verleden: *'niet je geheimen altijd moet verbergen, je moet niet altijd proberen je verleden achter je te laten, want dat werkt niet altijd.'* Daarmee levert Umer een prestatie op 3F.

### Reflectie op literaire ervaringen

Umer beschrijft vrij uitvoerig waarom hij deze roman wilde lezen. Daarbij bespreekt hij zowel waarom het onderwerp hem pakt als zijn voorkeur voor spannende en realistische boeken, allemaal kenmerken op 2F: *'het ging over moord, verdriet en problemen. Ik hou wel van dit soort boeken dus ik besloot het te pakken (...) Ik zocht wat met spanning en realisme. (...) De voorkant zag er al heel uitnodigend uit door de aansteker en de krantenbericht. Ik las de achterkant de eerste twee regels begonnen al met iemand in brand steken. Toen dacht ik al dat het een heel spannend boek zou worden, ik schrok ook van iemand in brand steken en kon me niet voorstellen dat een jongen van negen dat zou doen. Dus ik wou weten waarom hij het heeft gedaan en hoe.'*

### Interactie

De opdracht biedt geen mogelijkheid tot interactie met andere leerlingen.

<sup>2</sup> Aidin hanteert ook nog een stilistisch criterium (4F): *'Makkelijk om te lezen'* want *'geen moeilijke woorden'* en een structureel criterium (4F): *'niet verwarrend, want hij word meer en deels verteld uit 1 perspectief'*.

**Analyse Schrijven boekverslag Umer: Gail Giles, Right behind you / Kun je het verleden achter je laten?**

Samenhang	1F	2F	3F
Gedachtegang	Ordent tekst zodanig dat de lezer de gedachtegang kan volgen.	Als 1F.	De gedachtelijk is logisch (met soms een niet hinderlijk zijspoor).
Relaties	Geeft eenvoudige relaties aan (opsomming, chronologie).	Als 1F.	Geeft relaties (oorzaakgevolg, voor- en nadelen, overeenkomsten, vergelijking) goed aan.
Tekstopbouw	Gebruikt een tekstopbouw (maar samenhang in de tekst is niet altijd duidelijk).	De tekst bevat een opbouw, bijvoorbeeld inleiding, kern en slot (maar soms met fouten).	De tekst bevat een opbouw.
Alineagebruik	-	Maakt alinea's en geeft inhoudelijke verbanden expliciet aan.	Alinea's zijn verbonden tot een coherente tekst.
Zinsniveau	Gebruikt bekende voegwoorden (en, maar, want, omdat).	Gebruikt veel voorkomende signaalwoorden (als, hoewel) en verwijswwoorden (die, dat), maar soms met fouten.	Gebruikt adequaat voeg-, verwijs- en signaalwoorden ten behoeve van verband tussen zinnen en zinsdelen.

**Gedachtegang**

De kwaliteit van de gedachtegang in de hele tekst hangt samen met de wijze waarop de leerling het stramien van de schrijfpdracht heeft toegepast (zie tekstopbouw). Op het niveau van de afzonderlijke tekstdelen gebruiken we het onderdeel Inhoud als graadmeter. Alle gedachtestappen die eigen zijn aan een roman (introductie personages, complicatie, oplossing) worden logisch weergegeven: er zijn geen noemenswaardige fouten met betrekking tot de samenhang. Met deze tekst levert Umer een prestatie op niveau 3F.

**Relaties**

Umer geeft in de evaluerende verwerkingsopdracht een expliciete opsomming van argumenten: *Verder....Tenslotte....Kortom*. In het tekstonderdeel Inhoud geeft hij met behulp van tijdsaanduidingen de chronologie van het verhaal goed weer: *Op een dag... Toen hij vrijkwam... Ondertussen... Op een avondconcert...*(niveau 1/2F). Ook complexere relaties (3F) zoals causale verbanden worden door Umer helder verwoord, bijvoorbeeld in de verwerkingsopdracht beschrijvend: *...ik schrok ook van iemand in brand steken en kon me niet voorstellen dat een jongen van negen dat zou doen. Dus ik wou weten waarom hij het heeft gedaan en hoe. Ik wou ook graag de gevolgen ervan weten, of hij in de gevangenis kwam of in een gekkenhuis.*

**Tekstopbouw**

Het boekverslag van Umer vertoont een duidelijke tekstopbouw: *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking*. Deze ordening is gegeven door de schrijfpdracht met zijn vaste stramien. Umer houdt zich aan dit stramien en levert daarmee een prestatie op niveau 2F.

**Alineagebruik**

De vragen en opdrachten in het stramien voor het boekverslag ondersteunen de leerlingen bij het maken van tekstdelen, meer in het bijzonder bij het maken van alinea's. De alinea's zijn als het ware gegeven; ze moeten door de leerling alleen nog worden gevuld. Umer slaagt erin om binnen een alinea de inhoudelijke verbanden te expliciteren, en presteert daarmee op niveau 2F. Bijvoorbeeld: *Verassend want, ik had niet gedacht dat hij door zou gaan, dat hij weer een nieuw leven zou beginnen dat hij weer voor een nieuw vriendin ging en dat hij weer naar school gaat. Ik vond het heel knap en ik was heel verbaasd dat hij hele tijd overnieuw begon, dat hij doorzette dat zou ik nooit gekund hebben.*

## Zinsniveau

Het gebruik van signaalwoorden 'als' en 'hoewel' en de verwijswaarden 'die' en 'dat' is een indicatie voor niveau 2F. Umer maakt hier veelvuldig en correct gebruik van, bijvoorbeeld: *Op een avond als hij dronken is verteld hij alles en word weer gehaat.... En: In het begin zie je het uit het perspectief van Sam, maar dat weet je helemaal niet omdat je in het begin niet weet wie Sam is.*

Doel	1F	2F	3F
	-	Blijft in eenvoudige lineaire tekst trouw aan het doel.	Combineert verschillende doelen: informeren, overtuigen, enzovoorts. Past tekstopbouw aan het doel aan.
Publiek	1F	2F	3F
Stijl	Gebruikt basisconventies formele brief: Beste, Met vriendelijke groet.	Past het woordgebruik en de toon aan het publiek aan.	Schrijft voor bekend publiek en voor algemeen lezerspubliek (media).
Register	Hanteert formeel en informeel taalgebruik.	Als 1F.	Past register consequent toe, passend binnen gegeven situatie.
Woorden	1F	2F	3F
	Gebruikt frequente woorden.	Varieert woordgebruik (maar fouten in idiomatische uitdrukkingen komen nog voor).	Variatie voorkomt herhalingen. Adequate woordkeuze (met slechts enkele fouten).

## Doel

Umer informeert over de inhoud en opbouw van het boek. Over het onderwerp van het boek zegt hij bijvoorbeeld: *De moord van Kip McFarland op Bobby Clarke. Kip heeft hier heel erg spijt van en probeert zijn verleden achter hem te laten vandaar de titel.* Daarnaast probeert hij de lezer te overtuigen van zijn mening (beoordeling) over het boek. Daarvoor kiest hij de beoordelingswoorden 'spannend', 'gevoelig' en 'verrassend' en hij licht toe waarom deze woorden van toepassing zijn op het boek. Bovendien beargumenteert hij waarom hij het boek aan een vriend zou aanraden. Bijvoorbeeld: *Verder is het een hele leerzame boek. Van dit boek kan je leren dat je niet je geheimen altijd moet verbergen, je moet niet altijd proberen de verleden achter je te laten want dat werkt niet altijd. Ik heb geleerd in dit boek dat als je iemand vermoord toch altijd zijn 'ziel' achter je aan zit. Je denkt er altijd over.* Mede gestuurd door het stramen combineert Umer verschillende schrijfdoelen (informeren en overtuigen) en levert hij een prestatie op 3F.

## Stijl

Het woordgebruik en de toon van het boekverslag is betrekkelijk zakelijk en gericht op de leraar. Bijvoorbeeld de uitleg van de titel: *Kip/Wade probeert nadat hij Bobby heeft vermoord en 4 jaar in een inrichting heeft gezeten zijn verleden achter hem laten en een nieuw leven beginnen.* Daarmee presteert Umer op niveau 2F.

## Register

Umer hanteert een betrekkelijk zakelijk taalgebruik dat past bij het boekverslag (zie ook Stijl). Daarmee presteert hij op niveau 2F. Om niveau 3F te halen zou dit register consequent toegepast moeten worden. Daarin slaagt Umer niet, getuige zijn wat te informele opmerkingen over de keuze van het boek: *Ik heb dit boek gekozen omdat, ik zat heel lang te kijken in de Mediatheek ik kon maar niks interessants vinden. Ik vroeg het aan de Mediatheek juffrouw en ze raadde me dit boek aan.*

## Woorden

Het woordgebruik van Umer is redelijk gevarieerd, maar we zien ook fouten in idiomatische uitdrukkingen. Bijvoorbeeld:

- *De stukjes in de Inrichting waar hij in zat zaten allemaal jongens die erge dingen hadden gedaan zoals moorden enz.*
- *Ik werd ook heel erg verrast op de wijze hoe hij zijn leven weer terugpakte....*
- *De boek is ook niet verwarrend want hij word meer en deels verteld van uit 1 perspectief.*

Op dit punt presteert Umer op niveau 2F.

Taalverzorging	1F	2F	3F
Spelling	Spelt veelgebruikte woorden en sterke werkwoordsvormen correct.	Spelt meeste woorden en werkwoordsvormen goed	Spelt bijna alles goed (nog fouten in tussen -n of -s, gebruik trema's en koppeltekens).
Interpunctie	Gebruikt veelgebruikte leestekens correct.	Interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen.	Interpunctie is accuraat.
Grammatica	Toont redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies.	Vertoont redelijke grammaticale beheersing.	Toont betrekkelijk grote beheersing van de grammatica, (incidentele vergissingen in de zinsstructuur komen nog voor).
Leesbaarheid	1F	2F	3F
	Gebruikt titel en briefconventies. Besteedt aandacht aan opmaak tekst.	Gebruikt titel en tekstkopjes. Maakt kortere teksten zelf op.	Geeft heldere structuur aan tekst (witregels, marges, paragrafen). Stemt lay-out af op doel en publiek.

## Spelling

Umer spelt de woorden met een vaste spelling over het algemeen goed. De spelling van werkwoorden met een d-t probleem gaat hem slechter af; daar maakt hij regelmatig fouten zoals: *Op een avond als hij dronken is verteld hij alles en word weer gehaat*. De prestatie op dit punt ligt op niveau 2F.

## Interpunctie

De interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen, maar niet foutloos (dus 2F). Bijvoorbeeld: *Dr. Schofield is een dokter in de inrichting hij laat Wade heel erg nadenken en hij is ook erg slim*.

## Grammatica

De zinsbouw is redelijk, maar niet foutloos. Bijvoorbeeld: *Maar dat lukt hem niet helemaal want hij verraadt zich zelf als hij een nieuw leven is beginnen en denkt nog altijd over de moord van Bobby en hij heeft een schuldgevoel*. Wat dit punt betreft presteert Umer op niveau 2F. Overigens zien we dat Umer ook problemen heeft met het bepalen of iets een de-woord of het-woord is. Bijvoorbeeld:

- *De voorkant zag er heel uitnodigend uit door de aansteker en de krantenartikel.*
- *Tenslotte is het een hele makkelijke en fijne boek om te lezen.*
- *Kortom, gewoon een hele leuke, spannende en leerzame boek.*

## Leesbaarheid

De opmaak van de tekst, inclusief het gebruik van tussenkopjes, is in de schrijfoopdracht met behulp van het stramien van *inhoud, opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd, titel, beoordeling en verwerking* aan de leerlingen voorgeschreven. Umer voert de schrijfoopdracht correct uit en presteert daardoor automatisch op niveau 2F.

## Vergelijking boekverslag Umer op het gebied van fictie en schrijven

Wanneer we de samenvattende analyses (de vlekenschema's) van de twee analyses van de boekbespreking van Umer naast elkaar zetten, krijgen we het volgende beeld.

### Right behind you/Kun je het verleden achter je laten? (6 feb 2011)

Fictie	1F	2F	3F	Schrijven	1F	2F	3F
<b>Begrijpen</b>				<b>Samenhang</b>			
• structurelementen				• gedachtegang			
• stijl				• relaties			
• genre				• tekstopbouw			
• personages				• alineagebruik			
• verwikkeling				• zinsniveau			
<b>Interpreteren</b>				<b>Doel</b>			
• relatie werkelementen				<b>Publiek</b>			
• structurelementen				• stijl			
• personages				• register			
• thematiek				<b>Woorden</b>			
<b>Evaluëren</b>				<b>Taalverzorging</b>			
• argumenteren				• spelling			
• reflectie tekst				• interpunctie			
• refl lit ervaring				• grammatica			
• interactie				<b>Leesbaarheid</b>			

Bij het schrijven van een boekverslag zijn twee domeinen van taalonderwijs in het geding. Zowel op het gebied van fictie als op het gebied van schrijven presteert Umer door de bank genomen op niveau 2F. Je zou kunnen zeggen dat de analyses elkaar ondersteunen. Een en ander ligt ook in de lijn van de verwachting; de opdracht van het boekverslag (zie bijlage 1) is inhoudelijk afgestemd op een 2F-resultaat op het gebied van fictie, terwijl het bijbehorende stramien een 2F-resultaat op het gebied van schrijven uitlokt.

Voor een nadere vergelijking van de analyses richten we ons met name op de uitschieters naar beneden en naar boven. Op het gebied van fictie presteert Umer onder de 2F-maat op de aspecten *Stijl en Genre*, terwijl sprake is van een 3F-score op de aspecten *Argumenteren en Reflectie tekst*. Op het gebied van schrijven presteert Umer boven de 2F-maat op de aspecten *Gedachtegang, Relatie en Doel*.

De relatief lage score bij *Stijl* (1F) en *Genre* (1F) heeft volgens de voorgaande analyse te maken met het feit dat die aspecten in het opdrachtstramien niet (*Stijl*) of nauwelijks (*Genre*) zijn uitgewerkt of toegelicht. De relatief hoge score bij *Doel* is, zoals we zagen in de analyse, het directe gevolg van het feit dat dit aspect in het opdrachtstramien juist wel expliciet op niveau 3F is uitgewerkt. De leerlingen wordt gevraagd zowel informatie over het gelezen boek te geven als een beoordeling, waardoor twee schrijfdoelen worden gecombineerd.

Interessant zijn nu nog overgebleven uitschieters naar boven: *Argumenten en Reflectie tekst* bij Fictie, en *Gedachtegang en Relaties* bij Schrijven. Bij vergelijking van de analyse valt het volgende op:

- Wat betreft het *Argumenteren* (Fictie) zien we dat Umer expliciteert waarom hij van alles over Kip/Wade te weten wil komen, waarom hij door allerlei zaken in het boek wordt verrast en wat je zoal van het boek kunt opsteken. Hij gebruikt dus ook de cognitieve argumenten die worden gevraagd op niveau 3F.

- Wat betreft Relaties (Schrijven) zien we dat Umer complexere relaties zoals causale verbanden (3F) helder verwoordt: *...ik kon me niet voorstellen dat een jongen van negen dat zou doen. Dus ik wou weten waarom hij het heeft gedaan en hoe.*

Er lijkt op z'n minst een samenhang te bestaan tussen Umers vermogen om verbanden schriftelijk te verwoorden en zijn competentie om literaire ervaringen te kunnen beargumenteren en erop te reflecteren. Bij Umer grijpen op dit punt Fictie en Schrijven in elkaar. Wellicht kan deze observatie naar andere aspecten van de kijkwijzers en naar boekverslagen van andere leerlingen gegeneraliseerd worden.

## 6. Verschillende opdrachten voor de niveaus 2F en 3F

De opdracht (zie bijlage 1) die de sectie Nederlands van het Jan van Brabant College aan de leerlingen verstrekte, nodigt voor zowel het lezen van fictionele, narratieve als literaire teksten (kortweg Fictie) als voor schrijven zeker uit tot het leveren van prestaties op 2F; de meeste leerlingen scoorden in onze analyse vooral netjes op dat niveau. Van 3-havoleerlingen mag echter verwacht worden dat ze aan het einde van dat leerjaar al stapjes op weg naar 3F maken. De sectieleden hadden de indruk dat het feit dat dit nog maar sporadisch gebeurde, vooral ook te maken heeft met de opdracht.

Voor schrijven geldt dat het feit dat leerlingen het boekverslag maken in een vast format beperkend is. De taak valt te typeren als een verslag 'met behulp van een stramien': 2F bij de taak Werkstukken, Verslagen, Samenvattingen, Artikelen. Om op 3F te presteren, zullen leerlingen de kans moeten krijgen hun kunnen te tonen in een meer open opdracht waarbij ze werken vanuit een vraagstelling en informatie uit verschillende bronnen synthetiseren. Een opdracht die daarvoor in aanmerking komt, is bijvoorbeeld het schrijven van een recensie. Boekverslagen kunnen hulpmiddelen zijn op weg naar een schrijftaak die voor zowel schrijven als literaire competentie een prestatie uitlokt op 3F.

Hierna laten we zien hoe we van een opdracht op niveau 2F zijn gekomen tot de ontwikkeling van een vervolgoopdracht die voor het onderdeel schrijven nog op 2F zit, maar voor literaire competentie op 3F. Eerst maken we inzichtelijk waartoe de opdracht boekverslag van het Jan van Brabant College (zie bijlage 1) met betrekking tot Fictie uitnodigt. Daartoe is de opdracht in stukjes geknipt en in onderstaand, op de Kijkwijzer gebaseerd, overzicht gezet. De opbouw van de opdracht, waarbij leerlingen eerst een schema met vaste vragen invullen, vervolgens een set algemene vragen beantwoorden en tot slot een aantal verwerkingsopdrachten kiezen, gaat daarbij verloren. In het schema is tussen haakjes aangegeven uit welk onderdeel van de oorspronkelijke opdracht een afzonderlijke vraag komt: (S) komt uit het schema, (A) komt uit de set algemene vragen, (Vb) is een beschrijvende verwerkingsopdracht, (Vv) is een verdiepende verwerkingsopdracht, (Ve) is een evaluerende verwerkingsopdracht. Het overzicht hierna laat zien welke aspecten van de taak, welke omschrijvingen en welk referentieniveau in de opdracht worden verdisconteerd.

Begrijpen	2F	3F
Structuur-elementen	Herkent basale structuurelementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.	Herkent vertel- en dichttechnische procedés.
	<p>(S) Persoonlijke ervaring Hoe begint het boek? Hoe eindigt het boek? Goed/ slecht? Leg je antwoord uit.</p> <p>(S) Perspectief Welk perspectief heeft het boek: ik-perspectief, hij/zij-perspectief (personaal), vertellersperspectief (auctoriaal), meervoudig perspectief? Leg je antwoord uit.</p>	<p>(S) Persoonlijke ervaring Wat maakt het spannend? Leg je antwoord uit.</p> <p>(Vv) Schrijf een gedeelte van het verhaal in een ander vertelperspectief. Leg uit waarom je juist dat gedeelte en dat vertelperspectief hebt gekozen.</p>

	<p>(S) Plaats Waar speelt het verhaal zich af?</p> <p>(S) Tijd In welke tijd speelt het verhaal zich af? Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal? Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd? Leg je antwoord uit.</p> <p>(A) Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek begint. Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek eindigt. Wat voor soort einde heeft het boek?</p> <p>(Vv) Schrijf een ander slot aan het verhaal.</p>	
Stijl	Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.	Herkent veel voorkomende stijlfiguren.
Genre/Inhoud	Herkent het genre.	Als 2F.
	<p>(S) Boek Verhaalstype (genre): bijvoorbeeld horror, avonturen, school, problemen, dieren, geschiedenis, toekomst.</p>	
Personages	Beschrijft het denken, voelen en handelen van personages.	Legt causale verbanden m.b.t. personages. Merkt expliciete doelen en motieven van personages op.
	<p>(S) Personages Wie zijn de belangrijkste personen? Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Leg je antwoord uit.</p> <p>(Vv) Laat twee hoofdpersonen met elkaar corresponderen. Schrijf ten minste drie brieven.</p> <p>(Vv) Schrijf een gedeelte van een dagboek van één of meer personen (ten minste 1 A4).</p>	<p>(S) Personages Wat hebben ze met elkaar te maken?</p>
Verwikkeling	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en verwickelingen in de tekst.	Legt causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen.
	<p>(S) Inhoud Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst).</p>	



Interpreteren	2F	3F
Relatie met werkelijkheid	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.	Als 2F.
	<p>(Vb) Beschrijf drie gebeurtenissen uit het boek die jij realistisch vindt of juist niet. Leg uit waarom.</p> <p>(Vv) Als de schrijver/schrijfster in de vorige eeuw zou hebben geleefd, hoe zou hij/zij het boek dan hebben geschreven?</p> <p>(Vv) Beschrijf in ongeveer honderd woorden wat jij geleerd hebt over het land en de cultuur waarin het verhaal zich afspeelt.</p>	
Structuur-elementen	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan.	Licht de werking van elementaire vertel- en dichttechnische procedés toe.
	(Vb) Beschrijf drie spannende gedeelten uit het boek en leg uit waarom je juist die gedeelten zo spannend vindt.	(S) Plaats Is de plaats belangrijk voor het verhaal? Leg je antwoord uit.
Personages	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.	Benoemt impliciete doelen en motieven van personages.
	<p>(S) Personages Beschrijf hun karakter.</p> <p>(Vb) Beschrijf het uiterlijk van de belangrijkste personen uit jouw boek, alleen met behulp van de gegevens die je in je boek vindt. Citeer dus de regels die iets zeggen over het uiterlijk van de personen.</p> <p>(Vv) Welke persoon vond je sympathiek? Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel? Leg nadrukkelijk uit waarom.</p>	

Thematiek	Benoemt het onderwerp van de tekst.	Geeft het centrale vraagstuk, de hoofdgedachte of boodschap van de tekst aan. Geeft betekenis aan symbolen.
	(S) Titel Verklaar de titel. Weet je zelf een andere/ betere titel?  (A) Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait? Hoe wordt dit uitgewerkt? Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn? Verduidelijk je antwoord met voorbeelden uit het boek.	(Vb) Zoek een interview met de schrijver en vertel of je zijn/haar ideeën terugvindt in het boek dat je gelezen hebt.  (Vv) Schrijf een kort verhaal met hetzelfde thema als het gelezen boek.

Evalueren	2F	3F
Argumenten	Hanteert emotieve en realistische argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele en cognitieve argumenten.
	(S) Beoordeling Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje: spannend, saai, herkenbaar, lachwekkend, langdradig, griezelig, gevoelig, interessant, verrassend, onwaarschijnlijk, voorspelbaar, werkelijk, origineel. Leg je antwoord uit.  (Vb) Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.  (Ve) Wat is je mening over het gelezen boek? Gebruik daarbij beoordelingswoorden en voorbeelden uit het boek. Geef duidelijk aan waarom (ten minste tien regels).  (Ve) Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.  (Ve) Zoek drie recensies van het boek en schrijf daar een eigen commentaar bij.	Idem  Idem  Idem  Idem  Idem

Reflectie op teksten	Licht persoonlijke reacties toe met voorbeelden uit de tekst.	Zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid.
	(Ve) Welke vijf vragen zou je aan de schrijver/schrijfster van het boek willen stellen als je hem/haar ontmoette? Leg uit waarom je dat zou willen vragen.	(Vb) Beschrijf drie situaties in het boek waarin jij anders zou handelen dan de personen uit het boek. Leg uit waarom jij het anders zou doen en hoe jij het anders zou doen.  (Ve) De figuren in het boek reageren vaak anders op bepaalde situaties dan jij zou hebben gedaan. Bespreek uitvoerig hoe jij zou hebben gereageerd op bepaalde situaties die in jouw boek beschreven worden.
Reflectie op literaire ervaringen	Motiveert interesse in bepaalde genres of onderwerpen.	Motiveert interesse in bepaalde vraagstukken. Beschrijft de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling.
Interactie	Wisselt leeservaringen uit met medeleerlingen.	Discussieert met leeftijdgenoten over de interpretatie en kwaliteit van teksten. Discussieert met leeftijdgenoten over maatschappelijke, psychologische en morele kwesties uit de tekst.

Een aantal verwerkingsopdrachten is lastig in het overzicht te plaatsen, omdat ze leerlingen veel vrijheid bieden om te bepalen waarover ze gaan schrijven. Zo kan de opdracht

- (Vb) *Vergelijk twee boeken van dezelfde schrijver en beschrijf opvallende overeenkomsten en verschillen.*

zich toespitsen op vrijwel alle aspecten van het begrippenapparaat: een leerling kan zich beperken tot inhoudelijke verschillen, maar zal ongetwijfeld ook opmerkelijke verschillen noemen op een of meer van de terreinen opbouw, perspectief, personages, plaats, tijd of thematiek. Dat geldt voor meer opdrachten, zoals voor alle creatieve verwerkingsopdrachten als:

- (Vv) *Zoek een of meer gedichten die bij het verhaal passen. Leg uit waarom je juist deze gedichten gekozen hebt.*
- (Vv) *Zoek tien foto's die precies bij jouw verhaal passen. Plak deze op en leg uit waarom je juist deze foto's gekozen hebt.*

De opdracht

- (Ve) *Geef jezelf een cijfer voor de opdrachten die je hebt uitgevoerd. Geef daarvoor goede argumenten. Laat een medeleerling je beoordeling lezen en vraag om een reactie. Noteer die reactie bij je eigen beoordeling.*

is helemaal niet te plaatsen in het schema, omdat ze geen betrekking heeft op het evalueren van het gelezen werk, maar op de evaluatie van de opdracht zelf.

## 6.1 De vragen in de opdracht 'boekverslag' nader bekeken

Bij de kenmerken van de taakuitvoering begrijpen en interpreteren dagen de meeste vragen en opdrachten niet uit om op 3F te presteren. De vragen en opdrachten die betrekking hebben op evalueren zijn dusdanig ruim geformuleerd, dat een leerling daar juist wel wordt uitgedaagd om ook op 3F een prestatie te leveren. Dat wil niet zeggen dat we voor begrijpen en interpreteren

geen prestaties op 3F aantreffen als de opdracht daartoe niet uitnodigde: soms gaan leerlingen uit eigen beweging dieper in op de stof.

De verdeling van de vragen over de verschillende aspecten van de taak is redelijk evenwichtig. Slechts drie aspecten komen niet aan de orde: de Stijl bij begrijpen, de Reflectie op literaire ervaringen en Interactie bij evalueren. Sommige leerlingen schreven desalniettemin spontaan iets op over de stijl. Ook motiveren leerlingen hun boekkeuze vaak met een voorkeur voor bepaalde genres, onderwerpen of vraagstukken, en reflecteren aldus wel op hun leeservaring. Het boekverslag leent zich niet voor interactie. Het is ook niet goed mogelijk hiervoor aanvullende vragen te formuleren.

In de opdrachten zit nogal wat dubbeling. Bij het aspect *Structuurelementen* begrijpen is dat voor de hand liggend: er is immers een breed scala aan structuurelementen dat van belang is bij het begrijpen en interpreteren van fictie.

Bij andere aspecten is het de vraag of de dubbeling iets oplevert voor het beeld dat de docent van de leerling krijgt. Zo wordt leerlingen op meerdere momenten de gelegenheid geboden hun waardering voor personages te beschrijven, in de volgende vragen:

- (S) *Personages: Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Leg je antwoord uit.*
- (Vb) *Beschrijf drie situaties in het boek waarin jij anders zou handelen dan de personen uit het boek. Leg uit waarom jij het anders zou doen en hoe jij het anders zou doen.*
- (Vv) *Kies één persoon uit het verhaal die voor jou bijzondere eigenschappen heeft. Noem die eigenschappen en leg uit waarom jij ze zo bijzonder vindt.*
- (Vv) *Welke persoon vond je sympathiek? Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel? Leg nadrukkelijk uit waarom.*
- (S) *Personages: Wie zijn de belangrijkste personen? Wat hebben ze met elkaar te maken? Beschrijf hun karakter. Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Leg je antwoord uit.*

De voorbeelden over personages staan in het voorgaand schema verspreid over de aspecten Begrijpen, Interpreteren en Evalueren. Zo staat de opdracht *Laat twee hoofdpersonen met elkaar corresponderen. Schrijf ten minste drie brieven* bij Begrijpen, omdat die leerlingen de mogelijkheid biedt het denken, voelen en handelen van personages (2F) te beschrijven.

De opdracht

- *Welke persoon vond je sympathiek? Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel? Leg nadrukkelijk uit waarom.*

staat bij Interpreteren, omdat het de mogelijkheid biedt een personage innerlijk te typeren.

Overigens kun je bij een uitgebreide beantwoording van deze opdracht ook uitspraken van de leerling verwachten die bij evalueren horen: de leerling moet immers de persoonlijke reactie toelichten (2F) en kan ook ingaan op inzichten (3F) over het handelen van mensen die het lezen van de tekst heeft opgeleverd.

Een voorbeeld van een opdracht over personages die bij uitstek hoort bij het aspect *Evalueren* luidt *De figuren in het boek reageren vaak anders op bepaalde situaties dan jij zou hebben gedaan. Bespreek uitvoerig hoe jij zou hebben gereageerd op bepaalde situaties die in jouw boek beschreven worden*. In deze opdracht gaat het vooral om het toelichten van een persoonlijke ervaring of het uiteenzetten van een inzicht.

Ook bij het beoordelen van het werk zien we nogal wat dubbeling. Vergelijk :

- (S) *Persoonlijke ervaring: Waarom heb je dit boek gekozen? Eerste persoonlijke reactie.*
- (Vb) *Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.*

In bovenstaand voorbeeld gaat de tweede (keuze)vraag net wat verder dan de eerste. Maar de leerling heeft die eerste vraag al verplicht gemaakt en valt dus voor een deel in herhaling. Als we hierbij in ogenschouw nemen dat het correctiewerk bij boekverslagen een stevig beslag legt op de tijd van de docent, lijkt het een goed idee om de opdracht op te schonen. Niet alleen de

docent wordt hiermee een dienst bewezen, ook de leerling, die doorgaans niet dol is op boekverslagen, omdat ze zoveel schrijfwerk vragen.

Sommige opdrachten, met name verwerkingsopdrachten, zijn zo open dat leerlingen met een geringe literaire competentie waarschijnlijk niet goed weten wat ze moeten doen. Een voorbeeld daarvan is de verdiepende verwerkingsopdracht *Zoek tien foto's die precies bij jouw verhaal passen. Plak deze op en leg uit waarom je juist deze foto's hebt uitgekozen*. In de boekverslagen troffen we soms tamelijk willekeurig op internet bij elkaar gesprokkelde foto's aan, met toelichtingen die nauwelijks iets verklaptten over de mate van begrip van de leerling.

## 6.2 Herordening van de vragen voor 2F en 3F

Op basis van bovenstaande analyse van de oorspronkelijke opdracht 'boekverslag' doen we nu een voorstel voor een alternatief, waarbij we vragen met betrekking tot de niveaus 2F en 3F duidelijk zichtbaar van elkaar hebben onderscheiden.

Omdat het in een boekverslag niet logisch is om de aspecten die in het referentiekader afzonderlijk worden omschreven uit elkaar te trekken (het begrijpen van structurelementen en personages respectievelijk het interpreteren daarvan) zijn begrijpen en interpreteren bij elkaar opgenomen. De volgorde van de opdrachten is nog wel conform de volgorde van de omschrijvingen in het referentiekader. Voor een instructie voor de leerlingen ligt het voor de hand de items in een andere, logischer volgorde te plaatsen (zie daarvoor Opdracht boekverslag 2F en Opdracht boekverslag 3F in bijlage 5 en 6).

In het volgende overzicht is in de kolom 2F een alternatief voor de oorspronkelijke opdracht gegeven. In de kolom 3F zijn opdrachten opgenomen die leerlingen uitnodigen hun literaire competentie te tonen op 3F.

In onderstaand alternatief voorstel zijn alle dubbelingen weggehaald. Dat betekent dat niet alle verwerkingsopdrachten meer voorkomen in het boekverslag nieuwe stijl. We kunnen ons voorstellen dat docenten nog wel een categorie creatieve opdrachten willen toevoegen. Vooral die verwerkingsopdrachten die uitnodigen tot een prestatie op 3F hebben een meerwaarde. Er zou bijvoorbeeld gekozen kunnen worden voor een veel minder omvangrijke set verwerkingsopdrachten. Een aantal keren stellen we keuzeopdrachten voor. Het is in dat geval niet nodig dat leerlingen er meer dan een maken om een beeld te krijgen van hun kunnen. In het bijzonder bij de personageanalyse lijken de verwerkingsopdrachten een goede aanvulling te zijn op de opdracht, omdat ze leerlingen de kans geven meer te laten zien van hun literaire competentie. Bij de analyse van de leerlingteksten bleek dat leerlingen zelden zowel denken, handelen als voelen (2F) van de personages beschreven. Vaak beschreven ze enkel het handelen. De verwerkingsopdrachten helpen de leerling om in de huid van het personage te kruipen en ook iets te zeggen over denken en voelen.

Begrijpen en interpreteren	2F	3F
Structuur-elementen	Herkent basale structurelementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.	Herkent vertel- en dichttechnische procedés.
	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan.	Licht de werking van elementaire vertel- en dichttechnische procedés toe.

	<p><i>Opbouw</i></p> <p>Hoe begint het boek? Hoe eindigt het boek? Goed/ slecht? Open/ gesloten? Leg je antwoord uit en gebruik daarbij ten minste twee voorbeelden.</p> <p><i>Perspectief</i></p> <p>Wel perspectief heeft het boek: ik-perspectief , hij/zij-perspectief (personaal), vertellersperspectief (auctoriaal), meervoudig perspectief? Leg je antwoord uit.</p> <p><i>Plaats</i></p> <p>Waar speelt het verhaal zich af? Is de plaats belangrijk voor het verhaal? Leg je antwoord uit.</p> <p><i>Tijd</i></p> <p>In welke tijd speelt het verhaal zich af? Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal? Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd? Leg je antwoord uit.</p>	<p><i>Opbouw</i></p> <p>Beschrijf uitvoerig de opbouw van het boek: Hoe begint het? Hoe eindigt het? Hoe is het boek verdeeld (hoofdstukken, delen, verschillende soorten tekst)? Wat valt op aan die verdeling? Wat is het effect van die opbouw op de lezer? Weet je veel, of juist weinig?</p> <p><i>Perspectief</i></p> <p>Welk perspectief heeft het boek? Stel je voor dat het verhaal een ander perspectief had gehad? Wat zou dan het verschil zijn geweest. Wat zou je meer te weten zijn gekomen? En wat zou je juist helemaal niet weten? Beantwoord deze vraag door het gebruikte perspectief te vergelijken met een ander perspectief naar keuze (bijvoorbeeld leg een ik-perspectief naast een meervoudig perspectief, stel je voor dat er in plaats van een meervoudig perspectief alleen vanuit het hoofdpersonage werd geschreven).</p> <p><i>Plaats</i></p> <p>Beschrijf ten minste twee plaatswisselingen die volgens jou belangrijk zijn. Leg uit waarom de schrijver op die plek van plaats verwisseld.</p> <p><i>Tijd</i></p> <p>Beschrijf ten minste twee tijdsprongen, flashbacks of flash-forwards. Beschrijf van beide tijdswisselingen waarom die plaatsvinden en wat het effect ervan is.</p>
Stijl	Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.	Herkent veelvoorkomende stijlfiguren.
	Staat er bijzonder taalgebruik in het boek (bijvoorbeeld beeldspraak)? Is je nog iets anders opgevallen aan de taal? Licht je antwoord toe met voorbeelden.	Staat er bijzonder taalgebruik in het boek? Bijvoorbeeld beeldspraak, ironie, woordspeling? Is je nog iets anders opgevallen aan de taal? Licht je antwoord toe met voorbeelden.

Genre/inhoud	Herkent het genre.	Als 2F.
	Tot welk genre behoort het boek: bijvoorbeeld horrorverhaal, avonturenverhaal, probleemroman, dierverhaal, historische roman, toekomstroman, novelle, adolescentenroman?	Tot welk genre behoort het boek? Beschrijf in elk geval twee kenmerken van dat genre die je hebt herkend in het boek.
Personages	Beschrijft het denken, voelen en handelen van personages.	Legt causale verbanden met betrekking tot personages. Merkt expliciete doelen en motieven van personages op.
	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.	Benoemt impliciete doelen en motieven van personages.
	<p>Wie zijn de belangrijkste personages? Wat hebben ze met elkaar te maken? Beschrijf hun karakter en als het kan hun uiterlijk. Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel? Leg nadrukkelijk uit waarom.</p> <p>Maak daarnaast een van de volgende twee opdrachten:</p> <p>A. Laat twee hoofdpersonen met elkaar corresponderen. Schrijf ten minste drie brieven.</p> <p>B. Schrijf een gedeelte van een dagboek van één of meer personen (ten minste 1 A4).</p>	Wie zijn de belangrijkste personages? Met welk probleem worden zij geconfronteerd? Hoe lossen ze dit probleem op? Als het ze niet lukt het probleem op te lossen, hoe komt dat dan? Hoe zou jij zo'n probleem oplossen?
Verwikkeling	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en verwickelingen in de tekst.	Legt causale verbanden op het niveau van de gebeurtenissen.
	<p><i>Inhoud</i></p> <p>Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst).</p>	<p><i>Inhoud</i></p> <p>Beschrijf kort de drie belangrijkste gebeurtenissen in het boek. Licht toe waarom jij dit de belangrijkste gebeurtenissen vindt.</p>
Relatie met werkelijkheid	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn	Als 2F.
	<p>Kies een van de volgende drie opdrachten uit:</p> <p>A. Beschrijf drie gebeurtenissen uit het boek die jij realistisch vindt of juist niet en leg uit waarom.</p> <p>B. Als de schrijver/schrijfster in de vorige eeuw zou hebben geleefd, hoe zou hij/zij het boek dan hebben geschreven?</p>	Als 2F.

	C. Beschrijf in ongeveer honderd woorden wat jij geleerd hebt over het land en de cultuur waarin het verhaal zich afspeelt.	
Thematiek	Benoemt het onderwerp van de tekst	Geeft het centrale vraagstuk, de hoofdgedachte of boodschap van de tekst aan Geeft betekenis aan symbolen
	<p><i>Titel</i> Verklaar de titel. Waar in het boek komt de titel voor? Waarom heeft de schrijver deze titel gekozen? Weet je zelf een andere/betere titel? Leg je antwoord uit.</p> <p><i>Thema</i> Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait? Hoe wordt dit uitgewerkt? Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn? Verduidelijk je antwoord met voorbeelden uit het boek.</p>	<p><i>Titel en thema</i> Verklaar de betekenis van de titel. Leg daarbij uit wat de titel met het thema van het boek te maken heeft.</p> <p><i>Thema en motieven</i> Beschrijf twee motieven in het boek. Leg uit wat ze betekenen.</p>

Evalueren	1F	2F
Argumenten	Hanteert emotieve en realistische argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele en cognitieve argumenten.
	<p><i>Beoordeling</i> Kies een van de vier opdrachten: A. Wat is je mening over het gelezen boek? Gebruik daarbij ten minste drie beoordelingswoorden. Bijvoorbeeld: spannend, saai, herkenbaar, lachwekkend, langdradig, griezelig, gevoelig, interessant, verrassend, onwaarschijnlijk, voorspelbaar, werkelijk, origineel. Leg je antwoord uit met behulp van voorbeelden uit het boek. B. Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen hebt, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen. C. Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.</p>	Als 2F.



	D. Zoek drie recensies van het boek en schrijf daar een eigen commentaar bij. Leg uitvoerig uit waarmee je het wel en niet eens bent.	
Reflectie op teksten	Licht persoonlijke reacties toe met voorbeelden uit de tekst.	Zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid.
	Welke vijf vragen zou je aan de schrijver/schrijfster van het boek willen stellen als je hem/haar ontmoette? Leg uit waarom je dat zou willen vragen.	Beschrijf drie situaties in het boek waarin jij anders zou handelen dan de personen uit het boek. Leg uit waarom jij het anders zou doen en hoe jij het anders zou doen.
Reflectie op literaire ervaringen	Motiveert interesse in bepaalde genres of onderwerpen.	Motiveert interesse in bepaalde vraagstukken. Beschrijft de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling.
	Wil je meer boeken over dit thema of van deze schrijver lezen? Motiveer je antwoord.	Vergelijk je waardering voor dit boek met een vorig boek dat je hebt gelezen. Vond je dit boek mooier of beter, of juist niet? Licht je antwoord toe.
Interactie		

Het alternatieve voorstel laat zien dat het mogelijk is boekverslagopdrachten langzamerhand in niveau op te laten klimmen. Wij adviseren dan ook het boekverslag in een doorlopende leerlijn te zetten, waarbij er geleidelijk aspecten aan de opdracht veranderen. De opdracht ontwikkelt zich daarbij van een verslag in een stramen naar een meer open artikel. Voor de vervolgstap, waarbij niet alleen voor fictie op 3F kan worden gepresteerd maar ook de schrijfprestaties kunnen meegroeien, stellen we een recensie voor. In de recensie kunnen zowel het toepassen van het literaire begrippenapparaat als het evalueren van een boek aan de orde komen. Het is daarnaast mogelijk voor de recensie doel (hier: informeren en overtuigen) en publiek (hier: klasgenoten) te beschrijven. In bijlage 7 is een voorbeeld opgenomen van een schrijfopdracht in de vorm van een recensie op 3F.



## 7. Besluit

In de voorgaande hoofdstukken hebben we beschreven hoe boekverslagen van leerlingen zijn te in te schalen op zowel aspecten van de referentieniveaus voor Literair lezen als die voor Schrijven.

We hebben kunnen constateren dat twee factoren een rol spelen bij de ontwikkeling van de betreffende vaardigheden: de feedback die de docent geeft en de opdracht die wordt verstrekt. Om leerlingen naar een volgend F-niveau te brengen, moeten zij natuurlijk goede feedback krijgen. Effectieve feedback ondersteunt het leren en helpt de leerling zichzelf te reguleren. De docenten Nederlands op het Jan van Brabant College zijn zich daarvan terdege bewust. Maar omdat zij tijdsdruk ervaren (correctiedruk, maar ook de druk die ontstaat door gebrek aan lestijd), lukt het ze niet altijd optimale feedback te geven. Een ander obstakel bij het geven van individuele feedback is dat de kwaliteit erbij gebaat is dat de docent het gelezen boek ook kent. Alleen dan kun je goed nagaan of de leerling het literaire begrippenapparaat correct hanteert, het boek ten diepste heeft begrepen en kun je als docent kritisch reageren op de argumentatie en motivatie van de leerling.

Niet alleen de feedback van de docent draagt idealiter bij aan de ontwikkeling van de leerling, ook de opdracht moet uitnodigen tot het leveren van een prestatie op het niveau dat bij de leerling past. Voor een prestatie op 2F is een andere opdracht wenselijk dan voor een opdracht op 3F. Om leerlingen te helpen zich verder te ontwikkelen, dienen opdrachten een opbouw in moeilijkheidsgraad te hebben die aansluit bij het referentiekader. We doen daartoe een voorstel waarbij leerlingen starten op niveau 2F en daarna twee vervolgoopdrachten krijgen: eerst een opdracht waarin alleen ten aanzien van literaire competenties een prestatie op 3F wordt uitgelokt, daarna een opdracht waarin ook voor schrijven de uitdaging om op 3F te presteren is verweven.

Hoewel het boekverslag in de onderwijspraktijk vooral wordt ingezet om de literaire competenties van leerlingen te toetsen en te vergroten, lijkt het gerechtvaardigd ook de schrijfcomponent meer aandacht te geven. We hebben gezien dat er mogelijk een verband is tussen de kwaliteit van de schrijfprestaties en de prestaties op het gebied van literaire competentie. Het voorbeeld van Umer (hoofdstuk 5.3) laat zien dat een leerling die schrijfvaardig is ook goed in staat lijkt te zijn om op niveau zijn literaire competenties te verwoorden. Anderzijds maakte het voorbeeld van Chantal duidelijk dat een leerling die onvoldoende grip heeft op de schrijftaak, wellicht een prestatie laat zien die wat betreft de literaire competenties lager is dan wat ze feitelijk in haar mars heeft.

Deze bevindingen leiden tot de conclusie dat een koppeling van schrijf- en fictieonderwijs op beide vaardigheden een positieve uitwerking kan hebben. Nu zien we dat secties Nederlands soms onvoldoende ruimte in hun curriculum kunnen inbouwen voor gedegen schrijfonderwijs. Maar vaak laten ze leerlingen wel schrijven, bijvoorbeeld boekverslagen. In hoofdstuk 2 zagen we dat docenten bij die boekverslagen ook feedback geven op aspecten van de schrijfvaardigheid. Die aandacht kan worden geïntensiveerd.

Voor docenten is daarbij de tijd die het kost om de boekverslagen na te kijken wel een drempel. Om docenten tegemoet te komen, zou een handzaam beoordelingsmodel, waarin zowel de schrijfvaardigheid als de literaire competentie aan de orde komt, in een behoefte voorzien. Ook is het wenselijk meer inzicht te verschaffen in de feedback die docenten hun leerlingen kunnen geven om verder te komen.

Aan één aspect van de ontwikkeling hebben we geen aandacht besteed: voor de ontwikkeling van literair lezen is ook de boekkeuze van belang. Op het Jan van Brabant College kregen leerlingen een boekenlijst gevuld met adolescentenliteratuur van verschillend niveau en eenvoudige volwassenenliteratuur: een mix van boeken op niveau 2F en 3F. Om leerlingen uit te dagen ook in hun boekenkeuze te groeien, kan op dergelijke voorbeeldboekenlijsten bij alle boeken een aanduiding worden gegeven van het F-niveau. Ook is het goed voldoende boeken aan te bieden waarmee leerlingen hun vaardigheden op niveau 3F kunnen laten zien. Gezien de op 3F gevraagde leeswijze van reflecterend lezen kunnen de suggesties op [www.lezenvoordelijst.nl](http://www.lezenvoordelijst.nl) van Witte-niveau 2 daarvoor een inspiratiebron zijn.

# Literatuur

Expertgroep Doorlopende Leerlijnen Taal en Rekenen (2008). *Over de drempels met taal. De niveaus van taalvaardigheid*. Enschede: SLO.

Expertgroep Doorlopende leerlijnen Taal en Rekenen (2008). *Een nadere beschouwing*. Enschede: SLO.

Leeuw, B. van der, Meestringa, T., & Ravesloot, C. (2011). *Concretisering referentieniveaus gesprekken en spreken in het vo*. Enschede: SLO.

Meestringa, T., Ravesloot, C. & de Vries, H. (2010). *Concretisering referentieniveaus schrijven en lezen in het vo*. Enschede: SLO.

Meestringa, T., & Ravesloot, C. (2012). *Handreiking schoolexamens havo/vwo. Herziening naar aanleiding van het referentiekader taal*. Enschede: SLO.

Meestringa, T., van der Leeuw, B., & Ravesloot, C. (2012). *Kijkwijzers. Beter zicht op het referentiekader taal*. Enschede: SLO.

Witte, T. (2008). *Het oog van de meester. Een onderzoek naar de literaire ontwikkeling van havo- en vwo-leerlingen in de tweede fase van het voortgezet onderwijs*. Delft: Eburon (proefschrift Rijksuniversiteit Groningen).

[www.lezenvoordelijst.nl](http://www.lezenvoordelijst.nl)





Bijlage 1



Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

Opdracht leesverslag  
3 havo,  
Jan van Brabant College





# Bijlage 1 Opdracht leesverslag 3 havo, Jan van Brabant College

Algemeen	Naam: Klas: Docent: Datum:
Boek	Titel: Schrijver: Aantal pagina's: Verhaalsoort (genre): bijvoorbeeld horror, avonturen, school, problemen, dieren, geschiedenis, toekomst. Andere boeken schrijver:
Persoonlijke ervaring	Waarom heb je dit boek gekozen? Eerste persoonlijke reactie.
Inhoud	Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst).
Opbouw	Hoe begint het boek? Hoe eindigt het boek? Goed/ slecht? Wat maakt het spannend? <i>Leg je antwoord uit.</i>
Perspectief	Ik-perspectief Hij/zij-perspectief (personaal) Vertellersperspectief (auctoriaal) Meervoudig perspectief <i>Leg je antwoord uit.</i>
Personages	Wie zijn de belangrijkste personen? Wat hebben ze met elkaar te maken? Beschrijf hun karakter. Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? <i>Leg je antwoord uit.</i>
Plaats	Waar speelt het verhaal zich af? Is de plaats belangrijk voor het verhaal? <i>Leg je antwoord uit.</i>
Tijd	In welke tijd speelt het verhaal zich af? Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal? Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd? <i>Leg je antwoord uit.</i>
Titel	Verklaar de titel. Weet je zelf een andere/ betere titel? <i>Leg je antwoord uit.</i>
Beoordeling	Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje: spannend, saai, herkenbaar, lachwekkend, langdradig, griezelig, gevoelig, interessant, verrassend, onwaarschijnlijk, voorspelbaar, werkelijk, origineel. <i>Leg je antwoord uit.</i>

## **Algemene vragen**

- 1a. Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?
- 1b. Hoe wordt dit uitgewerkt?
- 2a. Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn?
- 2b. Verduidelijk je antwoord met voorbeelden uit het boek.
- 3a. Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek begint.
- 3b. Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek eindigt.
- 3c. Wat voor soort einde heeft het boek?

*Het boekverslag is met deze opdrachten nog niet klaar. Van de drie verwerkingsopdrachten kies je van elk twee vragen uit. Je beantwoordt dus nog 3 maal 2 vragen.*

## **Verwerkingsopdrachten**

### **Beschrijvend**

1. Beschrijf drie spannende gedeelten uit het boek en leg uit waarom je juist die gedeelten zo spannend vindt.
2. Beschrijf drie situaties in het boek waarin jij anders zou handelen dan de personen uit het boek. Leg uit waarom jij het anders zou doen en hoe jij het anders zou doen.
3. Beschrijf drie gebeurtenissen uit het boek die jij realistisch vindt of juist niet. Leg uit waarom.
4. Beschrijf het uiterlijk van de belangrijkste personen uit jouw boek, alleen met behulp van de gegevens die je in je boek vindt. Citeer dus de regels die iets zeggen over het uiterlijk van de personen.
5. Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.
6. Zoek een interview met de schrijver en vertel of je zijn/haar ideeën terugvindt in het boek dat je gelezen hebt.
7. Vergelijk twee boeken van dezelfde schrijver en beschrijf opvallende overeenkomsten en verschillen.

### **Verdiepend**

1. Zoek een of meer gedichten die bij het verhaal passen. Leg uit waarom je juist deze gedichten gekozen hebt.
2. Laat twee hoofdpersonen met elkaar corresponderen. Schrijf ten minste drie brieven.
3. Schrijf een ander slot aan het verhaal.
4. Als de schrijver/schrijfster in de vorige eeuw zou hebben geleefd, hoe zou hij/zij het boek dan hebben geschreven?
5. Schrijf een gedeelte van het verhaal in een ander vertelperspectief. Leg uit waarom je juist dat gedeelte en dat vertelperspectief hebt gekozen.
6. Kies één persoon uit het verhaal die voor jou bijzondere eigenschappen heeft. Noem die eigenschappen en leg uit waarom jij ze zo bijzonder vindt.
7. Schrijf een gedeelte van een dagboek van één of meer personen (ten minste 1 A4).
8. Schrijf een gedicht naar aanleiding van het gelezen boek.
9. Maak van het verhaal een krantenbericht.
10. Zoek tien foto's die precies bij jouw verhaal passen. Plak deze op en leg uit waarom je juist deze foto's gekozen hebt.
11. Welke muziek zou bij het verhaal passen? Geef aan waarom je vindt dat juist die muziek er goed bij past en zorg er voor dat de docent de muziek kan beluisteren.
12. Welke persoon vond je sympathiek? Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel? Leg nadrukkelijk uit waarom.
13. Schrijf een kort verhaal met hetzelfde thema als het gelezen boek.

### **Evaluerend**

1. Wat is je mening over het gelezen boek? Gebruik daarbij beoordelingswoorden en voorbeelden uit het boek. Geef duidelijk aan waarom (ten minste tien regels).
2. Beschrijf in ongeveer honderd woorden wat jij geleerd hebt over het land en de cultuur waarin het verhaal zich afspeelt.
3. Welke vijf vragen zou je aan de schrijver/schrijfster van het boek willen stellen als je hem/haar ontmoette? Leg uit waarom je dat zou willen vragen.
4. Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.
5. Ontwerp een omslag voor het boek.
6. Schrijf een tekst voor het achterblad waarmee je de nieuwsgierigheid van de lezer zoveel mogelijk prikkelt.
7. Zoek drie recensies van het boek en schrijf daar een eigen commentaar bij.
8. De figuren in het boek reageren vaak anders op bepaalde situaties dan jij zou hebben gedaan. Bespreek uitvoerig hoe jij zou hebben gereageerd op bepaalde situaties die in jouw boek beschreven worden.
9. Geef jezelf een cijfer voor de opdrachten die je hebt uitgevoerd. Geef daarvoor goede argumenten. Laat een medeleerling je beoordeling lezen en vraag om een reactie. Noteer die reactie bij je eigen beoordeling.





## Bijlage 2



Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

Voorbeeld van een  
volledige leerlingtekst



## Bijlage 2 Voorbeeld van een volledige leerlingtekst

Hieronder staat het tweede leesverslag van Chantal, zoals door haar aangeleverd, dus volledig en in de oorspronkelijke vormgeving.

Algemeen	<p><b>Naam:</b> Chantal  <b>Klas:</b> H3D  <b>Datum:</b> 11-02-2011</p>
Boek	<p><b>Titel:</b> Eerwraak  <b>Schrijver:</b> Heleen Vreeswijk  <b>Aantal pagina's:</b> 339  <b>Verhaalsoort (genre):</b> Liefde en geloof (cultuurverschillen)          Andere boeken schrijver: Loverboys, De Stalker, Overdosis, Chatroom</p>
Persoonlijke ervaring	<p><b>Waarom heb je dit boek gekozen?</b>  <b>Eerste persoonlijke reactie.</b> Het eerst stukje tekst op de achterkant sprak me aan, want het was nogal alsof het waar gebeurd was.</p>
Inhoud	<p><b>Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 75 woorden; niet de achterkanttekst)</b> Het gaat over een meisje Letiva en zij wordt verliefd op Sam. Letiva is een Afghaanse maar Sam is een Nederlander. Ze zijn tot over de oren verliefd op elkaar. Ze proberen het geheim te houden tot dat er een ongeluk plaats vind. Letiva's vader en broers gingen langs bij Ed hij was degene die Letiva van haar fiets afduwde. Hij zei dat hij van z'n vriendin gehoord had, dat ze een leugen moest vertellen als iemand iets vroeg over waar Letiva was geweest in een tussenuur. Maar toen haar vader thuis was en haar had mishandeld om de waarheid eruit te krijgen en ze vertelde het, werd ze opgesloten in haar kamer en ze mocht niet meer naar school. Ze had nog wel haar gsm waarmee ze Sam kon bellen. Tot ze op een dag te horen kreeg dat ze uitgetrouwde wordt voor haar neef Nourdin. Vanaf dat moment wou ze weg lopen van huis. Weg van de problemen die zij had veroorzaakt.</p>
Opbouw	<p><b>Hoe begint het boek?</b> Dat 3 jongens Ed, Sam en Lex drie meisjes plaagde omdat ze uit het buitenland komen dit zijn Letiva, Zeynep en Aisha. Maar Sam verdedigde de meisjes. De volgende dag op school word Sam door Ed en Lex buitengesloten en mocht Sam bij Letiva, Zeynep en Aisha in de groep voor een opdracht van economie. Letiva ging samen met Sam naar het computerlokaal om een opdracht te berekenen. Sam was er niet bij met zijn gedachte hij dacht alleen maar aan haar. Toen Letiva het door kreeg gaf hij toe dat hij verliefd op haar was. Zo bloeide de liefde tussen hun verder.  <b>Hoe eindigt het boek?</b> Goed/ slecht? Goed en slecht want Letiva wordt door haar broertje neergestoken om zo de naam te zuiveren omdat ze zwanger was van een kindje dat van Sam kwam. Maar ze overleefde het toch alleen de baby was wel dood. Maar later trouwde ze samen en ze maakte haar school en studie af. Ze sprak ook nog met haar broertje en haar moeder, maar haar vader en broer wou ze nooit meer zien en spreken.</p>

	<p><b>Wat maakt het spannend? Leg je antwoord uit</b></p> <p>Veel want haar vader en broer doen er alles aan om haar te vinden als ze is weggelopen. In het begin is ze bij Sam en dan gaan haar moeder, vader en broer haar ook proberen terug te halen. Later gaat ze samen met Sam naar een camping van een oom van Sam en dan weet je niet of de ouders van Letiva er achter komen dat ze daar zijn. Op het einde of ze het overleefd als ze is neergestoken.</p>
Perspectief	<p><b>Vertellersperspectief (auctoriaal) Leg je antwoord uit</b></p> <p>Er wordt bijna alleen maar met namen geschreven en je krijgt een stukje met wat ze ergens van vinden en dan staat er acht zegt/denkt Sam.</p>
Personages	<p><b>Wie zijn de belangrijkste personen?</b> Letiva en Sam</p> <p><b>Wat hebben ze met elkaar te maken?</b> Ze zijn tot over de oren verliefd op elkaar.</p> <p><b>Beschrijf hun karakter.</b> Letiva: lief en doorzetter Sam: lief en behulpzaam</p> <p><b>Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Leg je antwoord uit</b></p> <p>Ik vind Letiva en Sam leuk, omdat ze alles voor elkaar overhebben om hun liefde te behouden. Ik vind Ahmad(oudste broer Letiva) en de Hamid(vader Letiva) niet leuk, omdat ze Letiva en Sam bedreigen omdat ze van elkaar houden. Ahmad die doet ook stoer, doet zijn vader na en dat wordt saai op ten duur.</p>
Plaats	<p><b>Waar speelt het verhaal zich af?</b> In Gelderland in het plaatsje Tiel daar woont de familie Harchauogoz (van Letiva) en de familie Visser (van Sam).</p> <p>Later speelt het verhaal zich ook in Noord-Brabant af in het plaatsje Baarle-Nassau want het vluchten Letiva en Sam naartoe als ze door de ouders van Letiva worden gezocht.</p> <p><b>Is de plaats belangrijk voor het verhaal? Leg je antwoord uit</b></p> <p>Ik vind van niet want het had ook ergens anders kunnen gebeuren en dat dan niet de politie van Tiel, maar van een ander plaats er dan in voorkomt.</p>
Tijd	<p><b>In welke tijd speelt het verhaal zich af?</b> Het kan zich nu afspelen want het uithuwelijken word nog steeds gedaan in andere landen.</p> <p><b>Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal?</b> Ongeveer 6 maanden want ze is al ongeveer 2 maanden niet op school geweest als ze niet meer naar buiten mag. Later als ze gevlucht zijn is ze 2 maanden zwanger. Dan speelt zich nog een tijd voor dat ze niet meer naar school mag dat is ook ongeveer 2 maanden dus ongeveer 6 maanden</p> <p><b>Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd? Leg je antwoord uit</b></p> <p>De schrijver gaat op het einde terug want in het begin kreeg Omar het jongste broertje van Letiva een mes van een vriend. Deze komt aan het einde ook weer terug want hiermee wordt ze ook mee neergestoken.</p>



<p>Titel</p>	<p><b>Verklaar de titel.</b> het boek heet eerwraak omdat de familie Harchauogoz wraak neemt op Letiva omdat zij de goede naam van de familie heeft aangetast omdat zij verliefd is op Sam.</p> <p><b>Weet je zelf een andere/ betere titel? Leg je antwoord uit</b>          Verboden liefde, omdat Sam en Letiva tot over de oren verliefd op elkaar zijn op elkaar alleen van de familie van Letivea mogen ze niet op elkaar verliefd worden want dan word de familienaam aangetast. Alleen ze blijven toch verliefd op elkaar en later gaan ze ook nog trouwen dus de liefde is verboden</p>
<p>Beoordeling</p>	<p><b>Kies drie beoordelingswoorden uit het rijtje:</b> spannend, gevoelig en werkelijk.</p> <p><b>Leg je antwoord uit</b>          Spannend omdat je niet weet wat er gaat gebeuren met Letiva of Sam en of de ouders van Letiva hun vinden als ze op de camping zijn.          Gevoelig omdat je de liefde tussen hun steeds sterker voelt worden en dat ze elkaar missen als Letiva niet meer naar buiten mag. Je voelt ook de pijn die door haar heen gaat als ze wordt geslagen door haar vader of haar broer.          Werkelijk omdat het nog steeds voorkomt in andere landen. En het kan een waar gebeurd verhaal zijn of het kan nog komen.</p>

### Algemene vragen

**1a. Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?**

Eerwraak

**1b. Hoe wordt dit uitgewerkt?**

De familie Harchauogoz doet er alles aan om Sam uit Letiva's leven te halen, omdat het anders de familienaam aantast.

**2a. Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn?**

Liefde

**2b. Verduidelijk je antwoord met voorbeelden uit het boek.**

Ik hou van je Sam Visser. Ik ook van jou Letiva Harchauogoz.

Kan niet meer zonder je. Verlang naar je lippen en dat lekkere lijf.

Nog twee uur en dan lig je in mijn armen. Mijn prinses, mijn droom. Eindelijk weer samen.

Ik kom je vanmiddag ophalen met de auto. Ik hou van je, mevrouw Visser. Dikke kus. Sam: met mevrouw Visser wordt Letiva bedoeld.

**3a. Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek begint.**

Ed ging op de pedalen staan toen hij de meisjes in het oog kreeg.

Ed en Lex stuurde hun fietsen het hobbelige grasveld over en koersten op de drie meisjes af.

Jullie zijn wel fanatieke poetsdames. Altijd maar die sopdoekjes op het hoofd.

Gaan we nog frietjes halen? Probeerde Sam zijn vrienden mee te lokken.

'Ed had al luidruchtig aangekondigd dat hij Sam niet in zijn groep wenste. Je kunt bij ons in het groepje', stelde Letiva toen spontaan voor.

En nu was plotseling dit meisje in zijn leven gekomen. Een moslimmeisje.

Ik vindt je juist er leuk, maar als je al verkerin hebt dan.... Ik ben niet zo handig met meisjes.

Misschien kunnen we vanmiddag samen iets gaan drinkenen.

### **3b. Beschrijf aan de hand van voorbeelden hoe het boek eindigt.**

Ahmad Harchaougoz? Vroeg een van de agenten.

Je bent aangehouden.

U wordt verdacht van medeplichtigheid: hij was op het vliegveld alleen hij wordt er ook van

verdacht om de steekpartij van zijn broertje, omdat hij ook een hekel had aan Letiva.

Omar en zijn moeder waren een halfuur geleden binnengebracht en Ahmad kon elk moment in Tiel aankomen.

Letiva was in kritieke toestand met loeiende sirenes naar het ziekenhuis gebracht.

Mevrouw Harchaougoz leek zenuwachtig, maar tijdens het hle verhoor informeerde ze niet één keer naar de toestand van haar dochter. Dat was voor de rechtercheur een indicatie dat de vrouw een grote acht opvoerde.

'Jij lijkt mij geen moordenaar', merkte Jan Pijderooi op en obeserveerde de reactie van de jongen.

'Ik moest wel', bekende Omar half snikken. 'Het gaat om onze eer. Iemand moest het doen'.

Haar ouders en broers waren veroordeeld voor poging tot moord.

Nu was ze bezig met een studie psychologie en werkte ze als vrijwilliger bij het opvanghuis.

Letiva verontschuldigde zich en drukte het zojuist binnengekomen sms'je open. *Ik kom je vanmiddag ophalen met de auto. Ik hou van je mevrouw Visser. Dikke kus. Sam.*

### **3c. Wat voor soort einde heeft het boek.**

Gesloten einde, want leest aan het einde dat de wensen die ze had dat die zijn uitgekomen.

*Het boekverslag is met deze opdrachten nog niet klaar. Van de drie verwerkingsopdrachten kies je van elk twee vragen uit. Je beantwoordt dus nog 3 maal 2 vragen.*

## **Verwerkingsopdrachten**

### **Beschrijvend**

#### **1. Beschrijf drie spannende gedeelten uit het boek en leg uit waarom je juist die gedeelten zo spannend vindt.**

Als Letiva in huis wordt opgesloten, want je weet niet hoe het verder gaat en of ze Sam nog ziet. Als Letiva en Sam uit het huis van Sams ouders ontsnappen: je weet niet of de familie Harchaougoz hun ziet ontsnappen en of ze er achter komen waar ze heen gaan.

Als dat Letiva weer terug gaat naar het huis van haar ouder en Sam ziet Omar zenuwachtig buiten staan met mevrouw Harchaougoz, want je weet niet waarom ze buiten staan en waarom dat Omar zenuwachtig en huilend heen en weer loopt, maar je weet dat Letiva alleen in het huis is en wat er gaat gebeuren als ineens Omar naar binnen gaat terwijl alleen haar moeder thuis was.

#### **4. Beschrijf het uiterlijk van de belangrijkste personen uit jouw boek, alleen met behulp van de gegevens die je in je boek vindt. Citeer dus de regels die iets zeggen over het uiterlijk van de personen.**

Letiva: 'ik heb bruin, krullend haar tot hier...' ze wees naar haar onderrug, 'net als je ogen', met een Afghaans meisje, je noemt het een hidjab en Letiva verwijst erop dat ze pas 17 is.

Sam: en hij... blond en blauwe ogen? Is het een Nederlandse jongen en hij is pas 17.

## Verdiepend

### 3. Schrijf een ander slot aan het verhaal.

Letiva liep het huis in van haar ouders, haar moeder zat al op de bank te wachten op de bank. 'mam ik heb besloten dat ik het ga uitmaken' zei ze toen ze tegenover haar moeder plaats nam. Haar moeder fronste haar wenkbrauwen. 'Maar je hield toch zo veel van hem. Waarom ga je het dan uitmaken?' 'Nou ik wil weer bij jullie zijn zoals vroeger toen jullie nog voor mij zorgde. Ik mis jullie heel erg' zei ze met een bedroefd gezicht.' Maar ik wou zeggen dat het mij niet uitmaakte met wie je later wil gaan trouwen'.

Hoezo? 'Ik vindt dat jij je leven zelf mag bepalen. Je moet je gewoon niets aantrekken van je vader en de rest van de familie'. 'Maar mam dan zie ik je misschien nooit meer. Ik blijf bij mijn besluit'. Letiva liep naar buiten en zag dat Sam er nog stond. 'He hoe ging het liefje'. 'Goed alleen ik wil het uitmaken met je'. 'Maar waarom ik heb toch niets verkeerd gedaan. We gingen toch samen trouwen?' 'Ja dat klopt maar kijk ik ben een Afghaanse en jij een Nederlander. Jij eet alles wat je lust maar ik mag bepaalde dingen niet. Het is gewoon ons cultuurverschil'. 'Wat maakt dat nou uit. Ik hou van je zoals je bent', Sam keek haar aan met de tranen in zijn ogen. 'Ik ook alleen ik kan het niet meer aanzien. Het spijt me maar mijn besluit staat vast', en ze keerde de rug naar Sam en liep terug het huis in.

Sam stond er van versteld dat het zo moest gebeuren. Hij liep met tegenzin naar het huis van zijn ouders. daar stond zijn moeder hem al op te wachten voor het huis. Sam liep haar straal voorbij en ging rechtstreek naar zijn oude kamer, waar hij op zijn bed in tranen uitbarsten. 'Sam' zijn moeder kwam naar boven. 'He wat is er met je?' 'Niets'. 'Maar waarom huil je dan?' 'Ze heeft het uitgemaakt'. 'Waarom?' 'Omdat we van cultuur verschilde'. 'Je komt heust wel een ander leuk meisje tegen', zei zijn moeder met een glimlach op haar gezicht. 'Maar ik hield van haar als dat ik van geen ander heb gehouden. Ik voelde me prettig bij haar, vrolijk'.

### 12. Welke persoon vond je sympathiek. Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel. Leg nadrukkelijk uit waarom.

Sympathiek: Sam, want hij heeft alles voor Letiva gedaan om haar van haar ouders weg te krijgen, hij heeft haar ook nog beschermd toen Ed haar in elkaar wou gaan slaan na het ongeluk en doet er alles aan om de liefde tussen hun te houden.

Medelijden: Letiva, want zij word door haar vader geslagen omdat ze met een Nederlander gaat, door haar broer wordt ze bedreigt met de dood als ze nog een probeert te ontsnappen en op het einde wordt ze nog eens neergestoken door haar broertje waarvan ze hield.

Hekel: Ahmad, want hij doet alles na wat zijn vader ook doet, hij bedreigt Letiva en Sam met de dood en hij gaat ook nog schansen met een vriendin van Letiva om zo erachter te komen waar dat zij en Sam zich schuil houden.

## Evaluerend

### 4. Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.

Ja, want een andere manier van kijken naar een andere cultuur.

Want je leeft het verhaal als het waren mee alsof het nu bezig is.

Want leert hoe je met iemand overweg moet als die verliefd wordt op iemand van een andere cultuur.

### 6. Schijf een tekst voor het achterblad waarmee je de nieuwsgierigheid van de lezer zoveel mogelijk prikkelt.

Sam wordt verliefd op een Afghaanse meisje dat Letiva heet. Hij weet niet wat hij het meisje aan doet als haar familie te horen krijgt dat zij op een Nederlander verliefd is. Ze besluiten hun relatie voor de buitenwereld geheim te houden en het tegen niemand te vertellen. Maar dan ziet iemand hun samen en komt het geheim bij de ouders terecht van Sam en Letiva. Ze krijgen vele problemen en vele spannende gebeurtenissen komen te gebeuren.





## Bijlage 3



Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

Kijkwijzer voor beoordeling  
Lezen van fictionele,  
narratieve en literaire  
teksten



## Kijkwijzer voor beoordeling Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten: aspecten van de taak

Aspecten van de taak		1F	2F	3F	4F
<b>Algemeen</b>					
- Leeswijze	Kan belevend lezen	Kan belevend en herkenkend lezen.	Kan belevend, herkenkend, kritisch en reflecterend lezen.	Kan belevend, herkenkend, kritisch, reflecterend, interpreterend en esthetisch lezen.	
<b>Tekstkenmerken</b>					
- Inhoud	Spannende of dramatische gebeurtenissen.	Spannende of dramatische gebeurtenissen. Poëzie heeft meestal een verhalende inhoud.	Teksten appelleren vooral aan persoonlijke en maatschappelijke vraagstukken.	Bij oude teksten kan de inhoud gedateerd zijn.	
- Structuur	Eenvoudige structuur	Heidere structuur	Relatief complexe structuur	Complexe structuur	
- Gelaagdheid	Gebeurtenissen volgen elkaar in hoog tempo op.	Spanning wordt af en toe onderbroken door gedachten of beschrijvingen. Poëzie heeft een emotionele lading.	Naast de concrete betekenislaag ook een diepere laag.	Als 3F	
- Literaire procedés	-	Eenvoudige literaire procedés komen voor (zoals tijdsprongen, beschrijvingen).	Literaire procedés, zoals perspectiefwisselingen en tijdsprongen, zijn tamelijk expliciet.	Complexe literaire procedés zoals: onbetrouwbaar perspectief, impliciete tijdsprongen en perspectiefwisselingen en metaforische stijl. Bij oude teksten zijn taal en vorm gedateerd.	
<b>Tekstsoort/vorm</b>	Jeugdliteratuur	Eenvoudige adolescentenliteratuur	Adolescentenliteratuur en eenvoudige volwassenenliteratuur	Volwassenenliteratuur, historische letterkunde (oude teksten)	

## Kijkwijzer voor beoordeling Lezen van fictionele, narratieve en literaire teksten: kenmerken van de taakuitvoering

Taakuitvoering		1F	2F	3F	4F
<b>Begrijpen</b>					
- Structuurelementen	Herkent basale structuurelementen, zoals wisselingen van tijd en plaats, rijm en versvorm.	Als 1F		Herkent vertel- en dichttechnische procedés.	Onderscheidt psychologische, sociologische, historische en/of intertekstuele betekenislagen.
- Stijl	-	Herkent letterlijk en figuurlijk taalgebruik.	Herkent veelvoorkomende stijffiguren.		Merkt structurele bijzonderheden op.
- Genre/inhoud	-	Herkent het genre		Als 2F	Herkent ironie, merkt stilistische en structurele bijzonderheden op.
- Personages	Leeft mee met een personage. Legt uit hoe een personage zich voelt. Beschrijft de ontwikkeling van de hoofdpersoon.	Beschrijft het denken, voelen en handelen van personages.		Als 2F	Merkt inhoudelijke bijzonderheden op.
- Verwikkeling	Parafraseert of vat gedichten en verhaalfragmenten samen.	Vertelt de geschiedenis chronologisch na. Beschrijft situaties en ontwikkelingen in de tekst.		Legt causale verbanden met betrekking tot personages. Merkt expliciete doelen en motieven van personages op.	Als 3F
<b>Interpreteren</b>					
- Relatie met werkelijkheid	Legt relaties tussen de tekst en de werkelijkheid.	Bepaalt in welke mate de personages en gebeurtenissen herkenbaar en realistisch zijn.		Als 2F	Plaast teksten in cultuurhistorisch perspectief.
- Structuurelementen	Wijst spannende, humoristische of dramatische passages aan.	Als 1F		Licht de werking van elementaire vertel- en dichttechnische procedés toe.	Als 3F
- Personages	Herkent verschillende emoties in de tekst (zoals verdriet, boosheid en blijdschap).	Typeert personages, zowel innerlijk als uiterlijk.		Benoemt impliciete doelen en motieven van personages.	Identificeert zich empathisch met verschillende personages.
- Thematiek	-	Benoemt het onderwerp van de tekst.		Geeft het centrale vraagstuk, de hoofdgedachte of boodschap van de tekst aan. Geeft betekenis aan symbolen.	Formuleert het algemene thema



Taakuitvoering		1F	2F	3F	4F
Evalueren					
- Argumenten	Hanteert emotieve argumenten	Hanteert emotieve en realistische argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele en cognitieve argumenten.	Hanteert emotieve, realistische, morele, cognitieve, structurele en esthetische argumenten.	
- Reflectie op teksten	-	Licht persoonlijke reacties toe met voorbeelden uit de tekst.	Zet uiteen tot welke inzichten de tekst heeft geleid.	Vergelijkt teksten naar vorm en inhoud. Beoordeelt interpretaties en waardeoordelen van leeftijdgenoten en literaire critici.	
- Reflectie op literaire ervaringen	Geeft interesse in bepaalde fictievormen aan.	Motiveert interesse in bepaalde genres of onderwerpen.	Motiveert interesses in bepaalde vraagstukken. Beschrijft de persoonlijke literaire smaak en ontwikkeling.	Motiveert interesse in bepaalde schrijver.	
- Interactie	Wisselt leeservaringen uit met medeleerlingen.	Als 1F	Discussieert met leeftijdgenoten over de interpretatie en kwaliteit van teksten. Discussieert met leeftijdgenoten over maatschappelijke, psychologische en morele kwesties uit de tekst.	Als 3F	





Bijlage 4



Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

Kijkwijzer voor  
beoordeling Schrijven



## Kijkwijzer voor beoordeling Schrijven: aspecten van de taak

Aspecten van de taak		1F	2F	3F	4F
<b>Algemeen</b>	Kan korte, eenvoudige teksten schrijven over:	Kan eenvoudige, lineair opgebouwde teksten schrijven over	Kan gedetailleerde teksten schrijven over onderwerpen:	Kan goed gestructureerde teksten schrijven over:	
- Inhoud /context	<ul style="list-style-type: none"> <li>• alledaagse onderwerpen</li> <li>• onderwerpen uit de leefwereld</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• vertrouwde onderwerpen</li> <li>• uit de (beroeps)opleiding</li> <li>• van maatschappelijke aard</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• uit de (beroeps)opleiding</li> <li>• van maatschappelijke aard</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• complexe onderwerpen</li> <li>• uit de (beroeps)opleiding</li> <li>• van maatschappelijke aard</li> </ul>	
<b>Functie / doel</b>					
- Beschrijven	-	Kan meningen en gevoelens uitdrukken.	Kan gevoelens genuanceerd uitdrukken.	Als 3F	
- Informeren (uiteenzetten)	Kan eenvoudige informatie geven.	Kan eenvoudige informatie geven, die relevant is voor bekenden.	Kan belangrijke informatie noteren en doorgeven.	Kan bruikbare informatie voor derden nauwkeurig vastleggen.	
- Instrueren/vragen	Kan om informatie vragen, bedanken, feliciteren, uitnodigen.	Kan een schriftelijk verzoek opstellen.	Als 2F	Als 2F	
- Beschouwen	-	-	Kan de voor- en nadelen van keuzes en meningen afwegen.	Kan in een beschouwing verbanden leggen en zaken benadrukken.	
- Betogen	-	Kan onderhouden en kan overtuigen met argumenten.	Kan een standpunt beargumenteren en een argument uitwerken	Kan een standpunt uitwerken en ondersteunen met ondergeschikte punten.	
<b>Tekstsoort/vorm</b>					
- Correspondentie					
• persoonlijk	Briefje, kaart of e-mail	E-mails of informele brieven	Adequate brieven en e-mails	Alle persoonlijke correspondentie	
• zakelijk	-	Eenvoudige zakelijke brieven (standaardformuleringen).	Als 2F	Complexe zakelijke correspondentie	
- Korte teksten					
• formulieren	Eenvoudige standaardformulieren	Als 1F	Als 1F	Als 1F	
• advertenties	-	Advertentie	Als 2F	Als 2F	
• berichten	Een kort bericht of boodschap	Notities, berichten en instructies.	Als 2F	Berichten, relevant en begrijpelijk voor derden.	
• aantekeningen	Overzichtelijke aantekeningen	Aantekeningen tijdens een uitleg of les.	Aantekeningen van een helder gestructureerd verhaal	Gedetailleerde aantekeningen tijdens een les of voordracht.	
- Lange teksten					
• verslagen,	Een verslag of werkstuk	Een verslag of werkstuk met behulp van een stramen.	Verslag, werkstuk of artikel vanuit een vraagstelling.	Verslag, werkstuk, artikel over complex onderwerp.	
• werkstukken,		Collage of (muur)krant	Als 2F	Als 2F	
• artikelen	Stukjes informatie uit verscheidene bronnen samenvatten.	Informatie uit verscheidene bronnen samenvoegen.	Informatie uit verschillende bronnen in een tekst synthetiseren.	Lange complexe teksten samenvatten. Uit verscheidene bronnen relevante punten benadrukken.	
• samenvattingen					
• (brongebruik)					
- Vrij schrijven	Eigen verhaal, informatieve tekst of gedicht.	Als 1F	Als 1F	Als 1F	

## Kijkwijzer voor beoordeling Schrijven: kenmerken van de taakuitvoering

1F		2F		3F		4F	
Taakuitvoering							
<b>Samenhang</b>							
- Gedachtegang	Ordent de tekst zodanig dat de lezer de gedachtegang kan volgen.	Als 1F	De gedachtelijk is logisch (met soms een niet hinderlijk zijspoor).	Als 3F	Geeft een complexe gedachtegang goed en helder weer.		
- Relaties	Geeft eenvoudige relaties aan (opsomming, chronologie)	Als 1F	Geeft relaties (oorzaak-gevolg, voor- en nadelen, overeenkomsten, vergelijking) goed aan.	Als 3F	Expliciteert de hoofd- en bijzaken. Geeft relevante argumenten duidelijk aan.		
- Tekstopbouw	Gebruikt een tekstopbouw (maar samenhang in de tekst is niet altijd duidelijk)		De tekst bevat een opbouw, bijvoorbeeld inleiding, kern en slot (maar soms met fouten).		Verwijzingen in de tekst zijn correct.		
- Alineagebruik	-		Maaft alinea's en geeft inhoudelijke verbanden expliciet aan.	Als 3F			
- Zinsniveau	Gebruikt bekende voegwoorden (en, maar, want, omdat)		Gebruikt veel voorkomende signaalwoorden (als, hoewel) en verwijswoord (die, dat), maar soms met fouten.		Gebruikt lange, meervoudig samengestelde zinnen die goed zijn te begrijpen.		
<b>Afstemming op doel</b> (zie de doelen bij aspecten van de taak)	-		Blijft in eenvoudige lineaire tekst trouw aan het doel.	Als 3F			
<b>Afstemming op publiek</b>							
- Stijl	Gebruikt basisconventies formele brief: Beste, Met vriendelijke groet.	Past woordgebruik en toon aan het publiek aan.	Schrijft voor bekend publiek en voor algemeen lezerspubliek (media).		Schrijft in een persoonlijke stijl die past bij een beoogde lezer.		
- Register	Hanteert formeel en informeel taalgebruik.	Als 1F			Hanteert verschillende registers; past zonder moeite aan situatie/publiek aan.		
<b>Woorden</b>	Gebruikt frequente woorden	Varieert woordgebruik (maar fouten in idiomatische uitdrukkingen komen nog voor).	Variatie voorkomt herhalingen		Woordgebruik is rijk en gevarieerd (en vertoont geen merkbare beperkingen).		
<b>Taalverzorging</b>							
- Spelling	Spelt veelgebruikte woorden en sterke werkwoordsvormen correct.	Spelt meeste woorden en werkwoordsvormen correct	Spelt bijna alles goed (nog fouten in tussen -n of -s, gebruik trema's en koppeltekens).		Spelt accuraat		
- Interpunctie	Gebruikt veelgebruikte leestekens correct.	Interpunctie is accuraat genoeg om de tekst te kunnen volgen	Interpunctie is accuraat		Als 3F		
- Grammatica	Toont redelijk accuraat gebruik van eenvoudige zinsconstructies.	Vertoont redelijke grammaticale beheersing.	Toont betrekkelijk grote beheersing van de grammatica (incidentele vergissingen in de zinsstructuur komen nog voor).		Handhaaft een hoge mate van grammaticale correctheid (fouten zijn zeldzaam).		
<b>Leesbaarheid</b>	Gebruikt titel en briefconventies. Besteedt aandacht aan opmaak tekst.	Gebruikt titel en tekstkopjes. Maakt kortere teksten zelf op.	Geeft heldere structuur aan tekst (witregels, marges, paragrafen).		Past lay-out en paragraafindeling bewust en consequent toe om begrip bij de lezer te ondersteunen.		



## Bijlage 5



Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

Opdracht boekverslag 2F  
(Literair lezen en schrijven)





# Bijlage 5 Opdracht boekverslag 2F (Literair lezen en schrijven)

## Boekgegevens

Noteer over het boek:

- de titel;
- de auteur;
- het aantal pagina's;
- het genre, bijvoorbeeld horrorverhaal, avonturenverhaal, probleemroman, dierverhaal, historische roman, toekomstroman, novelle, adolescentenroman.

## Inhoud

Geef een korte samenvatting van de inhoud (ongeveer 150 woorden; niet de achterkanttekst)

*Kies daarnaast een van de volgende drie opdrachten uit:*

- Beschrijf drie gebeurtenissen uit het boek die jij realistisch vindt of juist niet. Leg uit waarom.
- Als de schrijver/schrijfster in de vorige eeuw zou hebben geleefd, hoe zou hij/zij het boek dan hebben geschreven?
- Beschrijf in ongeveer honderd woorden wat jij geleerd hebt over het land en de cultuur waarin het verhaal zich afspeelt.

## Opbouw

- Hoe begint het boek?
- Hoe eindigt het boek? Goed/ slecht? Open/gesloten? Licht je antwoord toe.
- Wat maakt het spannend? Leg je antwoord uit en gebruik daarbij ten minste twee voorbeelden.

## Personages

- Wie zijn de belangrijkste personen?
- Wat hebben ze met elkaar te maken?
- Beschrijf hun karakter en als het kan hun uiterlijk.
- Wie vind je leuk? Wie vind je niet leuk? Met welke persoon had je medelijden en aan welke persoon kreeg je een hekel? Leg uit waarom.

*Maak daarnaast een van de volgende twee opdrachten:*

- Laat twee hoofdpersonen met elkaar corresponderen. Schrijf ten minste drie brieven.
- Schrijf een gedeelte van een dagboek van één of meer personen (ten minste 1 A4).

## Perspectief

Wel perspectief heeft het boek: ik-perspectief, hij/zij-perspectief (personaal), auctoriaal perspectief, meervoudig perspectief? Leg je antwoord uit

## Plaats

- Waar speelt het verhaal zich af?
- Is de plaats belangrijk voor het verhaal? Leg je antwoord uit.

**Tijd**

- a. In welke tijd speelt het verhaal zich af?
- b. Hoeveel tijd verloopt er in het verhaal?
- c. Wordt het verhaal verteld in volgorde van de gebeurtenissen of gaat de schrijver ook terug in de tijd? Leg je antwoord uit

**Taalgebruik:**

Staat er bijzonder taalgebruik in het boek (bijvoorbeeld beeldspraak)? Is je nog iets anders opgevallen aan de taal? Licht je antwoord toe met voorbeelden.

**Titel**

Verklaar de titel.

- a. Waar in het boek komt de titel voor?
- b. Waarom heeft de schrijver deze titel gekozen?
- c. Weet je zelf een andere/ betere titel? Leg je antwoord uit.

**Thema**

- a. Wat is het onderwerp (thema) waar het boek om draait?
- b. Hoe wordt dit uitgewerkt?
- c. Zijn er andere deelthema's die ook belangrijk zijn? Verduidelijk je antwoord met voorbeelden uit het boek.



## Bijlage 6



Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

Opdracht boekverslag  
2F (Schrijven),  
3F (Literair lezen)



# Bijlage 6 Opdracht boekverslag 2F (Schrijven), 3F (Literair lezen)

## Boekgegevens

Noteer over het boek:

- a. de titel;
- b. de auteur;
- c. het aantal pagina's ;
- d. het genre.

## Inhoud

Beschrijf kort de drie belangrijkste gebeurtenissen in het boek. Licht toe waarom jij dit de belangrijkste gebeurtenissen vindt.

*Kies daarnaast een van de volgende drie opdrachten uit:*

- A. Beschrijf drie gebeurtenissen uit het boek die jij realistisch vindt of juist niet. Leg uit waarom.
- B. Als de schrijver/schrijfster in de vorige eeuw zou hebben geleefd, hoe zou hij/zij het boek dan hebben geschreven?
- C. Beschrijf in ongeveer honderd woorden wat jij geleerd hebt over het land en de cultuur waarin het verhaal zich afspeelt.

## Opbouw

Beschrijf uitvoerig de opbouw van het boek. Bespreek daarbij de volgende vragen:

- a. Hoe begint het boek?
- b. Hoe eindigt het boek?
- c. Hoe is het boek verdeeld (hoofdstukken, delen, verschillende soorten tekst)?
- d. Wat valt op aan die verdeling?
- e. Wat is het effect van die opbouw op de lezer? Weet je als lezer veel, of juist weinig?

## Personages

- a. Wie zijn de belangrijkste personages?
- b. Met welk probleem worden zij geconfronteerd?
- c. Hoe lossen ze dit probleem op? Als het ze niet lukt het probleem op te lossen, hoe komt dat dan? Hoe zou jij zo'n probleem oplossen?

## Perspectief

- a. Welk perspectief heeft het boek?
- b. Stel je voor dat het verhaal een ander perspectief had gehad? Wat zou dan het verschil zijn geweest. Wat zou je meer te weten zijn gekomen? En wat zou je juist helemaal niet weten? Beantwoord deze vraag door het gebruikte perspectief te vergelijken met een ander perspectief naar keuze (bijvoorbeeld leg een ik-perspectief naast een meervoudig perspectief, stel je voor dat er in plaats van een meervoudig perspectief alleen vanuit het hoofdpersonage werd geschreven).

## Plaats

Beschrijf ten minste twee plaatswisselingen die volgens jou belangrijk zijn. Leg uit waarom de schrijver op die plek van plaats verwisseld.

**Tijd**

Beschrijf ten minste twee tijdsprongen, flashbacks of flash-forwards. Beschrijf van beide tijdswisselingen waarom die plaatsvinden en wat het effect ervan is.

**Taalgebruik**

Staat er bijzonder taalgebruik in het boek? Bijvoorbeeld beeldspraak, ironie, woordspeling? Is je nog iets anders opgevallen aan de taal? Licht je antwoord toe met voorbeelden.

**Titel en thema**

- a. Wat is het thema van het boek? Licht je antwoord toe.
- b. Verklaar de betekenis van de titel. Leg daarbij uit wat de titel met het thema van het boek te maken heeft.

**Thema en motieven**

Beschrijf twee motieven in het boek. Leg uit wat ze betekenen.

**Beoordeling**

*Kies een van de volgende vier opdrachten:*

- A. Wat is je mening over het gelezen boek?  
Gebruik daarbij ten minste drie beoordelingswoorden (bijvoorbeeld: spannend, saai, herkenbaar, lachwekkend, langdradig, griezelig, gevoelig, interessant, verrassend, onwaarschijnlijk, voorspelbaar, werkelijk, origineel). Leg je antwoord uit met behulp van voorbeelden uit het boek.
- B. Vertel in ten minste tien regels op grond waarvan je het boek gekozen had, welke verwachting je had en of die verwachting is uitgekomen.
- C. Zou je dit boek aanraden aan een vriend of vriendin? Geef ten minste drie argumenten waarom je dat wel of niet zou doen.
- D. Zoek drie recensies van het boek en schrijf daar een eigen commentaar bij. Leg uitvoerig uit waarmee je het wel en niet eens bent.

**Reflectie**

*Kies een van de volgende drie opdrachten:*

- A. Beschrijf drie situaties in het boek waarin jij anders zou handelen dan de personen uit het boek.  
Leg uit waarom jij het anders zou doen en hoe jij het anders zou doen.
- B. Vergelijk je waardering voor dit boek met een vorig boek dat je hebt gelezen. Vond je dit boek mooier of beter, of juist niet? Licht je antwoord toe.
- C. Vergelijk je waardering voor dit boek met een vorig boek dat je hebt gelezen. Vond je dit boek mooier of beter, of juist niet? Licht je antwoord toe.



## Bijlage 7



Boekverslagen analyseren met het referentiekader taal

Opdracht recensie  
(Literair lezen en  
Schrijven 3F)





# Bijlage 7 Opdracht recensie (Literair lezen en Schrijven 3F)

## Opdracht

Schrijf een recensie over het boek dat je hebt gelezen. Je publiek bestaat uit derdeklassers van het voortgezet onderwijs. In de recensie wil je hen informeren over het boek en geef je een persoonlijke waardering. Verwerk in je recensie de informatie die hieronder staat.

## Belangrijke informatie

In een recensie vinden we vaak de volgende driedeling:

1. Een beschrijving van het boek (titel, auteur, korte inhoud, genre, soms iets over de vormgeving van de omslag).
2. Een bespreking van opvallende kanten van het boek, bijvoorbeeld: opbouw, perspectief, personages, tijd, ruimte, titelverklaring, thematiek, het taalgebruik, de bedoeling van de schrijver.
3. Een oordeel over het boek, onderbouwd met argumenten.

Bouw je recensie op volgens die indeling en verwerk daarin de volgende aandachtspunten:

- Bij punt 1: geef in elk geval de titel, de auteur, het genre en een korte weergave van de inhoud. Gebruik voor dit onderdeel niet meer dan 150 woorden.
- Bij punt 2: ga in elk geval in op de opbouw en de titelverklaring. Kies zelf een derde punt voor de bespreking van de opvallende kanten van het boek.

Gebruik voor dit onderdeel ongeveer 300 woorden.

- Bij punt 3: beargumenteer in elk geval wat je persoonlijke indruk van het boek is, of het boek realistisch is en wat je van het boek kunt leren. Beargumenteer daarnaast naar keuze je mening over **of** de bedoeling van de schrijver, **of** het taalgebruik in het boek **of** de opbouw van het boek.

Gebruik voor dit onderdeel ongeveer 100 woorden

Zorg er ten slotte voor dat je recensie:

- in goed Nederlands is geschreven;
- er verzorgd uitziet;
- niet korter is dan 500 woorden en niet langer is dan 600 woorden.





SLO heeft als nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling een publieke taakstelling in de driehoek beleid, praktijk en wetenschap. SLO heeft een onafhankelijke, niet-commerciële positie als landelijke kennisinstelling en is dienstbaar aan vele partijen in beleid en praktijk.

Het werk van SLO kenmerkt zich door een wisselwerking tussen diverse niveaus van leerplanontwikkeling (stelsel, school, klas, leerling). SLO streeft naar (zowel longitudinale als horizontale) inhoudelijke samenhang in het onderwijs en richt zich daarbij op de sectoren primair onderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. De activiteiten van SLO bestrijken in principe alle vakgebieden.

SLO

Piet Heinstraat 12  
7511 JE Enschede

Postbus 2041  
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40  
F 053 430 76 92  
E [info@slo.nl](mailto:info@slo.nl)

[www.slo.nl](http://www.slo.nl)

slo